

LA SHON PALAT 3 MILLION HA KI 57 JAIT KI KTIEN

Ka Jingwad jong Phi ia U Blei

Ka jingrei jingktah jong u Dr. Richard A. Bennett ka la sdang kum u City Planner. Ha ka por jong ka training jong u, u Richard u la iashem ia ka bor jong U Blei ha ka rukomn kaba la pynkylladur ia ka jingim. Hadien katta, u la iehnoh ia ka kam jong u bad ka English Council ban leit pule ha U.S. A ia ka jingpule baiadei bad ka Ktien U Blei.

Da kaba u la sdang kum u riewpaidbah bashitrem, bad naduh ka snem 1946, u Richard Bennett u la iasam ia ki jinghikai Baibl ha ki nongsngap ki basngewnguh. Ha ki 20 tylli jong kito ki snem la iohsngew ia ka sur jong u borabor ha Europe, Africa, Asia, Central bad South America lyngba ka Trans World Radio bad ka Far East Broadcasting Corporation.

Naduh ba u Richard bad i Dorothy ki la iathoh shong kurim ha ka snem 1958, ki la iashakri lang da ka jingkmn ia U Blei jong ki. Ha syndah jong u Richard, hynrei ha la ka jong ka hok, i Dorothy i la pyndonkam ia ka jingshakri ka batreikam bha hapdeng ki kynthei.

Ha ki snem kiba kham hadien, ka conference ministry jong u Richard bad i Dorothy ka la nangiar sha ki briew bad ki ri kiba kim pat ju la leit jngoh mynshuwa. Ha ki jingleit jngoh jong ki sha ki ri kiba sdang ban san bad roi, ki la dap da ka jingkmn ar shah ban iakynduh ia ki trai shngong kiba don ka jingthrang bakynja mynsiem ka bakhrw. Hynrei ka jingkmn jong ki, ka la iakhleh lang bad ka jingsngewsih haba ki iohi shibun na ki para briew kiba ia ki jingim jong ki la pynpoh da ka jingduk, ka jingthngan bad ki jingduna. Ka jingieit U Blei ia kine ki briew ka la pynkhih ia u Richard bad i Dorothy ban ai jingiarap ia ki ha ka liang ka met bad ka mynsiem.

Hynrei ym tang ha kine ki ri kiba la sdang kiew, hynrei kumjuh ruh ha ki ri kiba la kiew, ki Bennett ki sngewbha haba ki iakynduh ia ki briew kiba thrang hapoh jong ki ia ka jingiadei bajan bad U Blei. Shibun kum kita ki briew ki don ki jingkylli.

Hato don mo ki jingjubab kiba lah ban shaniah ia ki jingkylli ki bakongsan jong ka jingim? U Richard Bennett u la sngew tikna ba U Blei hi da lade U la ia ia kine ki jubab. Na kata ka daw u la thoh ia kane ka kot **Ka Jingwad jong Phi ia U Blei**

“Kane ka dei ka kot kaba nga la duwai la 20 snem!”
George Verver
Founder : Operation Mobilisation

Ka Jingwad jong Phi ia U Blei

Richard A. Bennett

Ka Jingwad jong Phi ia U Blei

Richard A. Bennett

*Ka Jingwad
jong
Phi ia U Blei*

*Ka Jingwad
jong
Phi ia U Blei*

Richard A. Bennett

Translated by: Zambolis Sawkmie

Ka Jingwad jong Phi ia U Blei
(Khasi)

Your Quest for God
by Richard A. Bennett

Copyright © 1985 by Cross Currents Intl. Ministries
www.ccim-media.com

First Khasi edition 2014

I S B N

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced in any form or by any means, electronic, or mechanical, including photocopying, recording, or any information storage and retrieval system, without permission in writing from the publisher.

Khlem ka jingai mynsiem, ka jingieit,
ka jinglen lade bad ki jingduwai
jong i kurim jong nga, i Dorothy,
yn ym da lah ban thoh ïa kane ka kot.
Kumba u Paul u la ong shaphang ka Phibi,
kumta nga ruh nga ong ïa ka ...

*Namar ma ka hi ruh ka la long ka nongsumar
ïa kiba bun ... bad ïa nga hi ruh.*

Ki Sker

Ktien Lamkhmat	9
Ktien Lamphrang	11
Lynnong 1 <i>Hato don shisha U Blei?</i>	17
Lynnong 2 <i>Hato u nongialam bakynja mynsiem jong phi u long uba lah ban shaniah?</i>	27
Lynnong 3 <i>U Blei U long kum Uei?</i>	45
Lynnong 4 <i>Kaei kaba pyniäpra shisha äa ki briew?</i>	57
Lynnong 5 <i>Kaei ka jingeh kaba shisha?</i>	73

8 Ka jingwad jong phi ïa U Blei

Lynnong 6

Balei ba ki briew ki shah ïalam bakla? 85

Lynnong 7

Hato U Blei U ieit shisha ïa nga? 99

Lynnong 8

Hangno nga shem ïa ka jingim? 129

Lynnong 9

Kumno ngan long bynta ha ka longïing U Blei? 145

Lynnong 10

Sa kaei pat? 159

Ka jingkutjingmut ka jingngeit jong nga 171

Ktien Lamkhmat

Da ka jingsngewkmen nga kubur ia kane ka kot, *Ka Jingwad jong Phi ia U Blei*, namar ar tylli ki daw. Kaba nyingkong ka long namar ba nga ithuh ia u nongthoh! U long u khun ha ka jingngeit, bad ngam don ka jingsngewkmen kaba kham palat ban ia kaba iohsngew ba ki khun jong nga ki iaaid ha ka jingshisha (3 Ioannis 4).

Ka daw kaba ar pat ka long khamtam eh sha kane ka jingthoh hi. U Dr Richard Bennett u la leh ia ka kam ka bakhraw ban wanrah ha ka dur kaba shai, kaba lyngkot bad kaba ai jinghun ia ki bynta ba kongsan jong ka jingiaidei u briew bad U Blei.

Ka Baibl ka iaithuh ia ngi ba U Blei U la *buh ia ka bymjukut ha ka dohnud ki briew.... (Eklesiastis 3:11 [katkum ki kyntien ba la pynkylla na ka NIV Baibl])*. Kumta, kaba mih nangne ka long, ba namar ia ki briew la thaw na ka bynta ka bymjukut, te kiei kiei ki jong ka por kin ym lah ban pynhun lut junom. Ka don ka jingthylli ka bymkut noh kaba tang U Blei U lah ban pyndap. U St. Augustine u la ong janai ia kane haba u pynbna, “A Blei, Me la thaw ia ngi na ka bynta ia lade hi, bad ki mynsiem jong ngi ki lyng-a pisa tad ynda ki shong jahthait ha Me.”

Kane ka kot ka ĩarap ĩa ngi ban bud ĩa kata ka jingwad haduh ba ngin da shem ka jingjahthait ha ka jingĩadei ka baim bad bashimet lem bad U Blei bymjukut.

Ka long ka jingduwai jur jong nga ba shibun kin pule ĩa ki sla ki ban bud bad shahshkor ĩa ka khubor kaba plie sha ka burom jong U Blei bad sha ka jingbha bymjukut jong ki.

Dr. Stephen F. Olford

Ktien Lamphrang

Ha ki jingleit jong ngi sha bun ki jaka, i kurim jong nga, i Dorothy lem bad nga, ngi la iakynduh shibun ki paralok ha ki lynti-bah bad ki lynti-khim jong ka jingim. Ki wan na ki kolshor, ki jingioh jingkot bad ki kyrdan jingpule ki bapher bapher.

Ngim ngeit ba ka la long da ka jingjia ryngkhat ba ngi iakynduh ia kine ki briew. Lymne ngim ngeit ruh ba ka long kaba shu jia ryngkhat ba kane ka kitab barit ka don ha ki kti jong phi.

Ha kine ki snem, ki jingiakren ki badonkam tam kiba ngi la ioh bad ki babun ki paralok jong ngi ki la shong pdeng halor ka jingwad jong ngi ia U Blei. Katto katne ki jingpyrkhat kiba ngi la iakren lang ki don ha kane ka kot.

Ka sienshon banyngkong jong *Ka Jingwad jong Phi ia U Blei*, na kaba la bynrap shuh shuh ki jingpynbha, ka la long ka jingtrei bashimet jong ka jinganguh. Katba i Dorothy bad nga ngi la nangjan sha ka jingdap 25 snem jong ka jingiatthoh shongkurim jong ngi, ngi la puson kaei ka rukom ka bakongsan tam kaba ngi lah ban pynpaw ia ka jingsngewnguh jong ngi sha U Blei namar ka jingbha jong U ia ngi.

Kaei kaba kham bha, ngi la pyrkhath, ban ïa kaba thoh, kaba shon bad ai ha ki 25,000 ngut ki briew ïa ka khubor kaba lah ban wanrah ha ki ka jingkyrmen bad ka jingsuk. Kata kan long shi hajar ïa kawei pa kawei ka snem jong ka jingïalong shi kurim jong ngi.

U Blei U la kyrkhu ïa kane ka jingtrei barit jong ka jingieit katba kane ka kot kum ban shu ong noh ba ka la shem ïa ka lynti sha kylleng sawdong ka pyrthei. Baroh 25,000 tylli ki la don ha ki kti jong ki briew ha shibun ki ri bapher bapher. Ka jingkmén bakhraw tam jong ngi ka la long ban ïohpdiang ïa ki shithi na kito kiba da ka jingpule ïa *Ka Jingwad jong phi ïa U Blei*, ki la shem ïa ka jingthmu bathymmai ha ka jingim.

Shibun ki jingkyrpad ki la wan ba ngin pynkylla ktien ïa kane ka kot sha kiwei pat ki jait ktien. Kumta, ngi la rai ban don ka jingpynbha ka banyngkong ïa kane ka jingthoh na ka bynta kane ka jingthmu lem bad ka jingduwai ba shibun shuh shuh ki briew ha kylleng ki ri jong ka pyrthei kin ïoh jingïarap ha ka ‘Jingwad jong ki ïa U Blei’. Kaba mih nangne ka long ba palat lai million tylli ha ki sanphew jait ki kyntien la dep shon bad la pynphriang kylleng kylleng. Bad mynta ngi duwai ruh ba kane ka sienshon kaba san ha ka ktien English kan wanrah jingïarap ïa shibun shuh shuh ki nongpule.

Ki ar tylli ki lynnong ki badon shakhmat ki lah ban ym ïadei ne ïahap kumjuh ïa baroh ki nongpule. ïa ka lynnong banyngkong la thoh na ka bynta kito kiba kylli ïa ka jingdon jong U Blei. Wat la ka lynnong kaba ar ka lah ban pynsngewtynnat ïa kito kiba la nang ban kylli jingkylli ïa

kiei kiei baroh, ka long shisha pat kaba donkam na ka bynta ki nongpule baroh, namar ka pynshlur ĩa phi iwei pa iwei ban thew ban woh ĩa la ki jong ki jingngeit bad ki rukom khmih ne rukom pyrkhath.

Kine ki lynnong jingpynkhreh, ki long pynban, ki badonkam ĩa ka phangpdeng baroh kawei, namar ki ĩarap ban pynskhem ĩa ka jingthikna jong ki jingtip ki babud hadien. Ki lynnong balai haduh shiphew ki don ki jingshisha ki batynrai ki ban ĩarap ĩa phi ha ka jingwad jong phi ĩa U Blei. Namarkata, da kaba kmen ngi buh ĩa kane ka kot ha ki kti jong U Blei ba Un kyrkhu katba U ibit ban leh.

I Dorothy bad nga ngi kwah ban buh jingkynmaw ĩa ka jingsngewnguh jong ngi ĩa U Blei na ka bynta ka jingieit, ki jingduwai bad ki jingpynpaw jong shibun ki briew ki bakyrpang kiba la ĩathuh lem ha ngi ĩa ka jingĳohmad marmet jong ki ĩa U Blei. Ki don bun palat bad ngim lah ban ñiew kyrteng lut ĩa ki. ĩa kine ki paralok ngi ong: “Khublei Shibun.”

*Ka Jingwad
jong
Phi ia U Blei*

*Ka geology ka long ka jingthoh jong ka pyrthei hi
ia la ka jingim, hynrei, kum
kiwei pat ki jingthoh da lade ia la ka jingim,
kam leit phai pat sha ka basdang.*

SIR CHARLES LYELL

Hato don shisha U Blei?

Ki lah ban don ki por ha ka jingim jong phi ba kiei kiei baroh ki i kumba ki dum kat haduh ba ka pynlong ia phi ym tang ban artatien ia ka jingieit U Blei hynrei ka pynlong ia phi ruh ban kylli ia ka jingdon jong U.

Ha ka Baibl, kam don kano kano ka jingbatai shaphang ka jingdon jong U Blei; lane ym shym la pynshisha ruh ia ka. La shu shim beit ba U Blei U don. Ka sentens ba nyngkong jong ka Baibl *Ha kaba nyngkong U Blei U la thaw ia ka bneng bad ka khyndew (Jenesis 1:1)* ka long ka jingthoh ka baphylla, ka bajem bad bajylliew ruh kumjuh. Ka pynbna ba U Blei U long, bad badei ma U, U nongthaw ia ka pyrthei baroh.

Bun snem mynshuwa i kurim jong nga i bat ka kyrdan ka baheh ha ka kam nos ha kawei na ki aspatal bapawnam kiba sumar ia ki nongpang kiba don ka jingktah khlieh ha Europe. Ha kawei ka sngi uwei u doktor uba khampaw khmat uba ju sumar ia ki briew kiba don ka jingktah khlieh, uba kam ba um ngeit ba don Blei, u la kylli jingkylli ia i Dorothy shaphang ka jingngeit jong i. “Doktor,” i la jubab, “phi tip ba nga ñiewburom shibun ia phi kum uta uba don ka iktiar ha ka kam jong phi. Phi dei u nonghikai skulbah u

badonburom, bad ha ka kam sumar nongpang ïa ka kyrteng jong phi la ñiewkor da ki babun. La kumo kumno, shah ïa nga ban ai jingmut, ba ha shuwa ba phin ong biang ba phi long u bymngait ba don Blei, pule ïa ka Baibl da kajuh ka jingshitrhem kaba la saiñdur ïa ka jingpule babniah jong phi ka baiadei bad kiba shah ktah khlieh.”

Nangta i la pynkynmaw ïa u ïa ki katto katne ki nongshah sumar jong u kiba la ïohmih noh na ka kamra aspatal kaba kyrpang na ka bynta kiba jur ka jingshitom, namar ki jingpynkylla baphylla ka bor U Blei ha ka jingim jong ki. I la lah ban jer kyrteng iwei lane ar ngut kiba la mad ïa ka pynkylladur bym lah ban batai ha kaba ki la im ka jingim kaba seisoh. I Dorothy i la ïathuh ïa une u doktor bapawnam ba kumno iwei pa iwei na kine ki nongshah sumar ki la ïoh ban ithuh ïa U Blei ha ka rukom kaba shimet bad bakordor shikatdei. Une u doktor u tip shai kdar ba kine ki nongshah sumar, mynshuwa kim shym la ïoh jingïarap na ki rukom sumar ki bathymmai tam ki baiadei bad ka jingpang ktah khlieh. Ym kum u bymngait ba don Blei lymne kum u doktor ïa kiba don ka jingpang ktah khlieh, une um lah ban batai ïa kane ka jingjia baphylla kaba la pynkylla ïa ka jingim jong ki.

Une u doktor, u dang shu dep ïathuh ïa i Dorothy ba um long u bangeit Blei, u la pynkut ïa kata ka jingïakren da kaba kyrpad ïa i ban duwai na ka bynta jong u! Ka dei ka sien banyngkong eh ha ka jingim jong u, ba u la kular ruh ban sdang pule ïa ka Baibl da ka jingïar jingmut.

Hadien hynñiew taiew ba u la pule bniah bha, une u doktor uba sumar ïa kiba don ka jingpang ktah khlieh u la ong ha i Dorothy ba um long shuh uba im kum u bymngait ba don U Blei. Hynrei, u dang don hi ka jingeh, namar u

sngewthuh ba ka jingaiti bashisha sha U Blei ka dawa ïa ka jingkylla ha ka rukom im jong u. “Ka jingeh jong nga kam long shuh ha ka bor pyrkhath,” u la phla, “hynrei nga shem ba ngam lah ban pdiang ïa ki jingkylla ki ban jia lada nga dei ban long u bangeit uba la aiti lut.”

Hadien ba ngi la duwai ïa une u paralok doktor jong ngi shiphew snem, ngi la ïohpdiang ïa ka shithi ha kaba u la ïathuh ha ngi shaphang ka jingngeit ba u shem thymmai bad ïa ka jingaiti bashimet jong u ha U Blei. Ngi la shlei da ka jingkmen, hynrei ngim shym la lyngngoh, namar ngi la tip ba *ka jingngeit ka jia da ka basngew, bad kata ka basngew da ka Ktien U Blei keiñ (Rom. 10:17).*

Ban ïarap ïa iwei pa iwei na ngi ban ithuh ïa U, U Blei U la buh hapoh jong ngi ïa kata ka jingsngewthuh kaba don jylliew shapoh shaphang ka jingdon jong U.

Wat ha ka pyrthei ka bapaw, U Blei U la ai shibun ki sakhi shaphang ka jingdon jong U. Katba ka jingstad saïans jong ka spah snem ba arphew wei ka nang kot sha ki bajylliew jong ki barieh ka pyrthei, katta ka nang long kaba khlem nongrim ban ong ba kane baroh la pynlong khlem u Nongsaiñ dur. Yn ym don mano mano ban ong ba ka liengsuiñ her haw haw bakyrpang ka lah ban her sha ka haw-haw, ïaid tawiar ïa ka pyrthei, bad wanphai pat ha ka por bad ka jaka ba la khmih lynti khlem ka jingiatrei lang jong ka jingstad jong ki nongsaiñdur batbit, ki nongshna bad ki stad kheïñ jingkheïñ. Kumjuh, ki jingsep ka sngi bad ki aïom, ki kynhun khlur bad ki phngit barit tam eh, ka bor jingtan jong ka pyrthei bad ka bor jong ka jingieit kan ym lah ban don khlem ka jingpynkhreh lypa bad jingsaiñdur jong U Blei Nongbuh Nongthaw.

Da shisha ka shim kumba shi million sien ka jingngeit ban ngeit ba ka Jingpynlong ka bajanai tam, ka babeit ryntih ka la wan mih na ka ‘big bang’ (ka jingbatai ba ka pyrthei ka mih na ka jingbthei jong u kynja khlur bakhluit bad ka sa kylla long kumne hadien haba ka la pjah) ban ïa ka ban ngeit ha U Blei, U Nongbuh Nongthaw, namar kan ym lah ban don ka dur khlem da don shuwa u nongsaiñdur.

Wat ka sorkar kaba la len ïa ka jingdon U Blei ka la da pynpaw ïa la ka jong ka jingshaniah skhem ha ka jinglong jong ka pyrthei kum kawei kaba don ka ain bad ka jingryntih ha man ka por ba ka sorkar ka phah sha ka haw haw ïa u riewstad haw-haw. Tang da ka jingiabyrap lang bad kine ki ain ba ki riewstad haw-haw ki lah ban wanphai da ka basuk basaiñ sha ka pyrthei. Hato kam long mo kaba phylla ba kine ki juh ki briew ki bashaniah ha ki ain kiba la long lypa kin kyntait ïa ka jingdon jong U Nongthaw Ain, bad ruh ïa ka jingdon jong U Nongpynkhreh lypa U Bakhraw Tam? Shuh shuh baroh ngi tip ïa ka bor jingpynjot jingpynjulor bakhraw kaba la mih hadien ka jingbthei jong u atom bomb. Nangta shuh shuh, la dep kheiñ ba ha man kawei pa kawei ka shi second, ka sngi ka pynmih ïa ka bor kaba ïa ryngkat ïa ki 5000 billion ki atom bomb. Bad ban ïa nujor bad kiwei pat ki khlur kiba pynmih ïa ka bor, ka sngi kam long kaba da heh haduh katta; bad ngim pat tip shisha haduh katno tylli ki khlur ki don ha ka sahit bneng. Wat la da ki billion tylli la lah ban ïohi da u briew, kine ki khlur ki lah ban shu long tang ka rmiang kaba shabar jong ka jylli baiar kaba ngim tip. Pynban, mynta, ki stad khmih khlur ki tip skhem ba ka bor kaba la pynmih ha ki katto katne ki kynhun khlur ka kham khraw haduh da ki billion shah ban ïa kata kaba ka sngi jong ngi ka

pynmih! Kumno kum kata ka bor kan don lynda dei badon U Nongbuh Nongthaw uba ka bor jong U ka long khlem pud?

Da shisha, ka jingpynlong ka pynithuh ia ngi ia U Blei ka Jingsaiñdur, U Blei ka Ain bad U Blei ka Bor Bymjukut. Ka Baibl ka ong:

Ki bneng ki pynbna ia ka burom U Blei; bad ka sahit bneng ka pyni ia ki jingleh ki kti jong U. Kawei pa kawei ka sngi ka iaibna ka jingkren, bad kawei pa kawei ka miet ka iaipyni ia ka jingtip. Ym don ka jingkren lymne ka ktien; ia ka jingsawa jong ki ym lah ban iohsngew kein. U ksai jong ki u la mih lyngba ia ka pyrthei baroh, bad ki ktien jong ki haduh kaba kut ka pyrthei (Salm 19:1–4).

Namar ia kita kita kiei kiei ruh ki bym lah iohi ki jong u naduh ka jingpynlong ia ka pyrthei la iohi shynna, ba la shemphang ia ki na kita kiei kiei ruh ba la thaw, kiba long, ka bor bynjukut ruh bad ka jinglong Blei jong u, khnang ba kin long khlem jingkrendong shuh (Rom. 1:20).

Kumta, yn ym ailad iano iano, hangno hangno, ban len ia ka jingdon U Blei.

Haba khmih ia ka jingiar, ka jingryntih bad ka bor ba U Blei U la thaw ka pynlong ia ki babun ban sngew rit hi ria bad bym sngew dondor ei ei.

U Dabid, u Syiem jong ka Israel u don kaba kum kata ka jingsngew bad u la pynpaw ia kata ha kane ka rukom:

Haba nga pyrkhata ia ki bneng jong Me, ka kam ka "shynriah'ti" jong Me, u bnai bad ki khlur ba me la buh; u briew u long aïu, ba Me kynmaw ia u? (Salm 8:3,4)

Mynta, ka jingtip jong ngi shaphang ki khlur ka sahit bneng ka la nang roi shikatdei eh, namar ki iit dorbin ki bakhrav ki pynheh ia ka jingiohi jong ngi ia ka jingpynlong da shiteng-million shah bad ki kor tawiar haw haw ki phalang ia ki dur sha ka pyrthei katba ki iaïd lyngba ia ka haw-haw. Kumta, ngi ruh ngi lah ban shah khring ban kylli ia kajuh ka kylli kum u Dabid: "Kumno U Blei Uba la thaw ia kine kiei kiei Un don jingpyrkhat shaphang jong nga iba rit?"

Pynban, sngewnguh ba ka por jong ka iit dorbin ka long ruh ka por jong ka kor khmih ba pynheh ia kiei kiei ki barit tam eh. Mynta, ngi tip ba ka don ruh ka pyrthei jong kiei kiei ki barit tam eh, bad ka long shisha ka baphylla kum ka jingiar ka haw-haw shatei. Wat ka jingshai ruh ka long rew palat ban pynpaw ia ki barieh jong kane ka pyrthei jong ki barit tam eh. Kaei kaba lait na ka khmat jong ka kor khmih ba la ju pyndonkam borabor da ki stad saïans, lah ban iohi da ka kor khmih electron (ki phngit ki rit haduh katta katta ki bym lah ban iohi wat da ki kor khmih kiba ju pyndonkam borabor), kaba pynpaw shuh shuh ia ka jingitynnat, ka jingsaiñdur, ka ain bad ka bor ka badap ha ka pyrthei jong ngi ka barit palat.

Kumta, lada phi ju pyrkhata la U Blei U ju buh ne em ha ka jingmut jong U ia i barit kum ma phi, sngap ia ki stad saïans ba iaidei bad ki bor nuclear kiba iaathuh haduh katno kiei kiei ki barit shisha ki long ki badonkam ban pynneh pynsah ia ka jingpynlong baroh kawei hi. Pyniakhlad ia ki neutron

bad ki proton jong u atom tang kumba 1/12 trillion jong ka shi inshi, yn shem ba ha ka jaka ba ka met tynrai jong ka khyndew yn tehsong ha kawei ka lyngngun tylli, ka pyrthei kan sa bthei ha ka jingbthei nuclear kaba shi tyllup. Ho-oid, ka jingrit ka long ka badonkam kum ka jingkhraw hi ia U Blei ka Jingpynlong.

Ka long ka bapynskhem ban tip ba haba ngi kylli ia ka jingkylli: *U briew u long aïu, ba Me kynmaw ia u?* kam dei ka jinggeh ne ka jingrit jong u briew kaba lah ban pynskhem ia ka jingkordor jong u. Ha pyrshah jong kata, ia ka jingkordor jong ngi shimet shimet ha U Blei la pynshong halor ki daw kiba iapher. Bad U Blei U la pynpaw ha ngi balei ba ngi long ki bakordor ia U bad katno ngi long ki bakynsai ha khmat jong U.

Wat la ka jingpynlong da lade ka kren shaphang U Blei ka jingsaiñdur, ka ain bad ka bor, U Blei U la jied da kawei pat ka rukom ban pynpaw ia lade kum U Blei ka jingieit bad jingisynei bymjukut, Uta U bym kwah ia kaei kaei ruh lait tang ka jingbha bakhraw tam jong ngi. Hynrei lada dei ba phin shem ia Uba kum Uta U Blei, ka long ka badonkam ba u nongialam bakynja mynsiem jong phi un long uba lah ban shaniah.

Sangeh khyndiat ban pyrkhath

1. Lada phi kynting shi kham kti ki phngit nar sha ka lyer, hato phi khmih lynti ban ioh ia ka baje Swiss ynda ki la wan hap sha khyndew?
2. Hato ka jingpynlong, lem bad ki jingphylla bad ki jingsaiñdur bajanai kin shu long hi khlem U Blei-Nongbuh Nongthaw?
3. Wat la ka jingthaw ka lah ban kdew ia phi sha U Blei-Nongbuh Nongthaw Uba la pynpaw ia lade kum U Blei ka jingsaiñdur, ka ain bad ka bor, hato ka jingthaw ka la biang da lade hi ban wallam ia phi sha ka jingsngewthuh ia ka jingieit bad jingisynei U Blei?

*Īa ka krem ka badum lah ban ĩaid lyngba da ka
basuk
da uta uba rung ha ka lem bad ka dongmusa.*

PLATO

*Ka mariang ka long ka jingshai byrngut na ka
shyntur ka krem;
ka dongmusa ka long ka Jingthoh Bakhuid.*

A.H. STRONG

Hato u nongialam ba kynja mysiem jong phi u long mo uba lah ban shaniah?

Katto katne por mynshuwa ki kotkhubor ki iathuh ia ka jingshisha kaba rah mynsiem ia ka jingduh basngewsih ia ka jingim briew ha ka jinghap ka liengsuiñ kaba la jia namar ka jingbakla ai dak lyngba ka kor syntiat. Pynban kata ka jingjia ryngkhat basngewsih ka blad noh sha ka jingbym i donkam shuh haba ia nujor bad kaei ka ban jia lada ki briew ki buh ia ka jingshaniah jong ki ha ka ‘kor syntiat bakynja mynsiem’ kaba ialam ia ki sha ka jingjot ba kynja mynsiem.

Mynta, ki don shibun ki sur ba ia pyrshah bad ba pynkulmar jingmut ha ka pyrthei, ha la ka jong ka jong, ki kam ba ki long ki nongialam sha U Blei. Kumno phin tip iano ban shaniah? Ha ka jingwad jong phi ia U Blei phim lah ban kyrda ban shah ialam ha ka sur ba bakla namar ki mat badonkam ki long kiba bymjukut.

U Myntri Rangbah jong ka Bilat u W.E. Gladstone u la thoh: “Ia ka Baibl la shon shab da ka jingkyrpang ka tynrai, bad ka jingjingai bym lah shuh ban thew, ka pyniakhlad ia ka na kiwei pat kiba iakhun bad ka.”

U President ka Amerika, u Abraham Lincoln shisien u la ong: “Nga ngeit ba ka Baibl ka long ka jingai ka babha tam ba U Blei U la ai ia u briew.”

Wat la shibun ki riewkhrav ha ka histori ki la sakhi shisha ia ka jinglong bakyrpang jong ka, ka Baibl ka ieng dashisha ha la ka jong ka jingbuh jingkynmaw.

U Syiem Dabid u la sngewthuh shai shaphang ka jinglah ban shaniah jong ka nongialam ba kynja mynsiem jong u. U la ong: *Ka Ktien jong Me ka long ka sharak ia ki kjat jong nga, bad ka jingshai ha ka lynti jong nga. (Salm 119:105).*

Haduh kine ki sngi bamynta ki briew ki shem ba ki lah ban shaniah ia ka Baibl ban ialam ia ki sha U Blei. Wat hapdeng jong kita kiba la pyrshang ban pynduh ia ka jingskhem jong ka, mynta ka Baibl ka ieng skhem bad ia ineh kumba ka la long ha ki por ba la leit noh; ka long shisha ka bakyrpang napdeng ki jingthoh jong ka pyrthei.

Namar ki briew ki donkam ia ka jingpynthikna ba ka Baibl ka long ka bakyrpang bad ka bashisha, U Blei U la shon shab ia ka da ki jingpynskhem babun kiba pynshisha ba ka long ‘Ka Ktien U Blei’. Na ki sla jong ka Jingthoh Bakhuid bad kumjuh ruh na ki jingthoh buh jingkynmaw jong ka histori pyrthei, u nongwad u bahok un shem ki sakhi ki baskhem ban kyrshan ia ka jingshisha ba: *Ka jingthoh baroh ka long kaba la pyrsad mynsiem da U Blei (2 Timothi 3:16)*

Lada la thoh ia ka Baibl da uwei u nongthoh, ngin ym lyngngoh ban shem ba ka phangpdeng jong ka, ka nangwandur ha ka rukom ka baryntih bad ka baiaid shaphrang. Pynban, ia kane ka Kitab jong ki Kitab, la thoh

ym da uwei u briew, hynrei da shibun ki nongthoh ki bapher bapher ki bawan na ki kolshor bapher bapher ha ka jingĭlan por katto katne tylli ki spah snem; pynban ka don pat ha ka, ka jingneh, ka jingryntih, bad ka jingwandur ka bakyrpang jong ka jingshisha shaphang U Blei. Kata hi ha lade ka long ka basah jingkyrmaw tam, ka bapalat shuh shuh ĩa jingsah jingkyrmaw – kaba phylla!

Nalor kata, ki nongtih ki bawad bniah ĩa ki dien ka mynnor ki dang lap ki sakhi bathymmai kiba la nang pynshisha shuh shuh ĩa ka jingĭabiang sbiak jong ka jingbuh jingkyrmaw ka Baibl ĩa ka histori. Ki jingĭia kiba shisien ki la shah ĩiewbeĭn ba ki long ki puriskam, mynta la pynshisha ĩa ki da ki mohkhiew jong ki stad ka juk mynta ki bawad bniah ĩa ki dien ka mynnor*.

Hooïd, ka Baibl ka long shisha ka Kitab U Blei ka bakynthup ĩa ka khubor U Blei sha ki briew baroh.

Wat hapdeng ka jingshisha ba ka Baibl ka dei ka Kitab U Blei, katto katne ki briew ki dang ‘kyntait’ ban pule ĩa ka namar ka jingsngewthuh bakla salonsar ba ĩa ka pyrthei la bynta ha ki ar kynhun: ki stad saĭan kiba ĩakynduh ĩa ki jingshisha, bad ki riewngeit bashisha kiba tap khaprip ĩa ki

*Kum ka nuksa, ha ka snem 1868, u nongĭngoh pyrthei na Germany uba kyrteng u Klein u la leit jngoh ĩa ka ri hyndai ka Moab, kaba ki khot mynta ka ‘Jordan’. Hangta u la shem ĩa uwei u mawbynna ha kaba la thoh laiphew saw laiĭn da u Mesha, u syiem ka Moab. Kane ka jingthoh la thoh ban pynsah jingkyrmaw ĩa ka jingĭaleh pyrshah jong u ĩa ka Israel. Baroh ar ngut, u Omri bad u Ahab la ĩathuh ha 2 Ki Syiem 1 bad kumjuh ha une u mawbynna. Ha baroh ar la ĩathuh ba kine ki syiem Israel ki long ki nongthombor jong ka Moab. Shibun kum kine ki jingshem ha kine ki sngi mynta ki pynskhem ĩa ka jinglong beit thik jong ka jingbuh jingkyrmaw ka Baibl shaphang ka histori.

khmat jong ki sha kita. Ka jingsngewthuh ka long ba u stad saïan u bashisha um lah ban long u riewngeit bashisha. Hynrei, mynta, ki don shibun ki stad saïan bakhraw ki bakyntait ïa kane ka jingtharai. Wat la ka Baibl kam dei ka kot pule saïan, hangno hangno ba ka ktah ha kine ki bynta kam pat ju shah pynrem ha ki jingshisha ba la pynskhem da ka saïan. Pynban, ha ka jingthmu bad jingsaiñdur jong ka, ka Baibl ka ïaid kham palat ïa ki pud jong ka saïan.

Kum ka nuksa, ka saïan kam lah ban batai balei ngi don ha kane ka met bneng Pyrthei, lane kam lah ban ïathuh ïa ngi shaei ngin leit hadien ba ka jingim jong ngi ha pyrthei ka kut. Ka saïan kam lah hi ruh ban ïathuh lut ïa ngi shaphang ka jingim, lymne wat shaphang ka jingkordor bashisha jong u briew. Kam pher haduh katno u briew u lah ban long u basian (ne bashida), uwei pa uwei u donkam ïa ka jingïarap ba kynja blei ban tip ïa ka jingshisha shaphang U Blei. Ka dei kata keiñ da ka bathikna bha ba u riewpyrkhat bad u stad jingkheiñ ka ri France, u Blaise Pascal u la ong: “Ka jinglah bakhraw tam jong ka jingpynshong nia ka long ban pyni ïa ngi ba u don u pud ïa ka jingpynshong nia.” Ngin ym don ki jubab ki balah ban shaniah ïa ki jingkylli ki badonkam tam jong ka jingim lymda dei na ka bynta ka Kitab U Blei.

Mynta, to ngin peit ar tylli ki dak ki bakhlaiñ ba ka Baibl ka dei da shisha ka Kitab U Blei.

Kaba nyingkong ka long ka jingthikna ka ba-ïabiang sbiak jong ki jingïathuhlypa jong ka. Kaba ar ka long ka bor ka bakhlaiñ bad ka jingktah bapynbha, kaba ka la pynpaw ha ki jingim jong kito ki briew kiba la shim khia ïa ka khubor jong ka.

Ka jingĩathuhlypa ka bathikna bad ka ba-ĩabiang sbiak jong ka Baibl

Ka don ka jingkwah tip bniah kaba la don lypa shapoh ha kiba bun na ngi ban tip ĩa kaei ba ka lawei kan wanrah. Bad ka Baibl ka pynpaw katto katne ki jingjia ki badonkam jong kiban sa wan, ki babun ha ka rukom ka bashai bad ka bapynĩapngiah. Lehse phi lah ban kylli: “Kumno phi lah ban sngewthikna haduh katta?”

Ban jubab ĩa kane ka jingkylli to ngin ĩa mutdur ba phi leit ĩaid kai ha ka ri kaba phim pat ju poi mynshuwa. Ka map ha ka kti jong phi ka long tang ma ka hi ka jingkdew lynti. Mynhynnin phi shem ba kane ka map ka long kaba phi lah ban shaniah lut, namar kumba ka la kdew, phi la shem ĩa ka wah bad nangta ĩa ka shnong ha kaba phi la sahmiet mynhynnin mynmiet. Mynta ka sngi phi dei ban rai ban shim ĩa ka lynti ka bathymmai. Ha khmat jong phi ka don ka jaka kaba phim da tip bha, hynrei ka map jong phi ka kdew ba lada phi phai sha kadiang phin ĩaid lyngba katto katne ki khlaw sha ka jaka ha kaba phin shem ka nan ka baheh. Phi kwah ban ĩohi mynta ĩa kata ka nan, te aĩu phin leh? Nga tharai phin bud ĩa ki jingkdew lynti jong ka map bad phai sha ka liang kadiang. Da ka jingthikna, ka daw jong ka jingsngewskhem jong phi ha kaba leh ĩa kane ka long ka jingshisha ba mynhynnin ka map jong phi ka pynskhem ba ka long ka jingkdew lynti ka bathikna ha ka jaka kaba phim pat ju ithuh. Ka la ĩathuh ĩa phi kaei kaba phin shem ha shuwa ba phin poi hangta, bad ka la long shisha kumta!

Kawei na ki sakhi ki baphylla ba ka Baibl ka dei ka Ktien U Blei ka long ka jingthikna bakyrpang jong ka haba ka ĩathulypa ĩa ki jingjia ki ban sa wan. Ha ki sla jong ka, ngi

pule shibun ki jingïathuhlypa kiba, na ka khmat peit jong ngi mynta, ngi tip ba la pyndep thik wat lada la ïathuhlypa ïa ki da ki spah snem shuwa.

Kine ki jingïathuhlypa ki kynthup ïa ka jylli ka baïar, da kaba kdup ïa ki jaitbynriew baroh jong ka pyrthei, kumjuh ka kynthup ïa ki jingïathuh bniah shaphang ka Israel bad ki Ri Arab. Kaei kaba kham kongsan ka long ki spah tylli ki jingïathuhlypa kiba ïadei bad ka jingwan jong u Messaïah. Namar bun na kine ki jingïathuhlypa shaphang u Messaïah ki la dep jia, ngi ïohi kumno ki ïadei thik ha ki katto katne ki jingïathuh bniah ki bym shym la poi pyrkhath shaphang ka jingka, jingim bad jingïap jong u Messaïah.

Halor ka nongrim kaba kum kane ka jingïohnam, ka long kaba shongnia (bad kaba dei) ban pyrkhath ba ka lawei kan urlong thik kum ba ka Baibl ka ïathuhlypa. Bad man la ka snem, shibun ki sabut shaphang ka jingthikna jong ka jingïathuhlypa ka Baibl ki la nang urlong ha ka jingïohi jong ngi. Ha ka jingshisha, ban pule ïa ka Baibl ka long ban pule ïa ka kotkhubor kaba lashai.

U Dr. Wilbur Smith u la long u nongpule ba shi jingim jong ka Baibl. U da sngewtynnath kyrpang ban kdew ïa ka jingïabiang sbiak nadong hadong jong ka jingïathuhlypa ka Baibl. Ha ka jingïanujor ïa shibun ki jingïathuhlypa ha ka Testament Barim kaba kren shaphang u Messaïah bad ki jinghikai jong kiwei kiba kam ba ki don ïa ka jingshisha, u Wilbur Smith u la kdew ba “Ka jingngeit kaba bud ïa u Mohammed kam lah ban kdew ïa kano kano ka jingïathuhlypa shaphang ka jingwan u Mohammed ba la kren da ki spah snem ha shuwa ka jingka jong u. Lymne ki nongseng ïa kano kano ka jait niam kim lah ban pyni ïa

kano kano ka kitab hyndai kaba ĩathuhlypa thik ĩa ka jingwan jong ki.”

Ngi donkam ban kubur ba ki don ki jait ‘jingĩathuhlypa’ ba ki ong, kibym donkam katta katta ka jingpyrsad mynsiem ban long beit thik.

Da ka jingĩarap ki kor kompiwtor, ki jingkylli ha ki sngi jing-jied nongsaiñ hima sima bad ki jinglum jingtip na ka histori, ki nonglum khubor ki lah ban ĩathulypa ĩa u nongjop ha ka jing-jied nongmihkhmat shuwa ba yn khang ĩa ka synduk thep vote. Bad baroh ki jinglum jingtip kiba ki lah ban ĩoh, kam long kaei kaei kaba phylla haba ki ‘phone’ ĩa u nongjop ha shuwa ka por, bad wat la katta ruh hateng hateng ki dang bakla!

Hynrei, pyrshang ban kylli ĩa uno uno u nongthoh khubor ban kdew ĩa ki briew ki ban ĩakhun ha ka jingjied nongmihkhmat arphew snem ne sanphew snem nangne shakhmat. Kylli ĩa u, mano ban jop, bad nangta kylli bniah ruh shaphang ki jaka ha kaba yn kha ĩa ki nongjop, ĩa ka lawei ka rukom im jong ki, bad kumjuh ruh ĩa ki jingjia kiba ker sawdong ĩa ka jingĩap jong ki. Jam kham palat ĩa kata bad kylli ĩa u nongthoh khubor shaphang ka jingtip kaba thikna shaphang kaei ka ban jia ha ka ri Arab 1,000 snem nangne shakhmat. Kylli ruh ĩa u ban pyni bniah ĩa ki nongbah ki ban shah pynduh noh hapdeng kata ka jingjlan jong ka por.

Da shisha phin mynjur ba man ka por ba la dawa sa kawei ka jingĩathuhlypa na uta u nongthoh khubor, ka jingbymthikna pyrshah ĩa ka jingthikna ka jingĩathulypa jong u ka kiew shikatdei. Kata ka long, da shisha, lehse tang lada U Blei ka bymjukut U la ĩathuh ha u shaphang ka ban sa wan; dei tang ha kata, ba ngi lah ban khmih lynti ba u

nongthoh khubor un tip ïa kaba kut na kaba sdang. Bad kum kito ki jingjia kiba ngi la pashat jingmut ïa u nongthoh khubor jong ngi, lem ruh bad shibun bah ki jingïathuh bniah ba sani bha bad kiba kynthup ïa ka por kaba jlan la lah ïathuhlypa ha ka Baibl.

Ka histori jong ka nongbah Tyros hyndai, kum ka nuksa, ka long ka jingpyndep ba phylla ïa kaei kaba U Blei U la ïathuhlypa ban jia ïa kane ka nongbah.

Lada phi sngew kwah ban leh ei ei, pule shuwa ïa ki jingïathuhlypa kiba don ha ka Kitab Esekiel 26, ki dkhot 3 – 21, bad nangta sa phai sha ka *Encyclopedia Britannica* bad kiwei pat ki jingthoh buh jingkynmaw jong ka histori. Ha baroh ar phin pule ïa kajuh ka jingïathuhkhana, kaba nyingkong kum ka jingïathuhlypa, bad kaba ar pat kum ka histori.

Ka Jingïathuhlypa: Shisien ha kawei ka por shuwa ba ki jingjia kin jia, U Blei U la ïathuhlypa ïa ka lawei kaba khhwin na ka bynta ka nongbah Tyros. U la ong:

Ha khmih, Nga ... ngan pynmih shibun ki jaitbynriew ban ïaleh ïa phi ... bad kin ïapynduh ïa ki kynroh ka Tyros bad kin pynkyllon ïa ka kut jong ka. Kymjuh la ïathuhlypa ba kata ka jaka ha kaba la thaw ïa kane ka nongbah ba pawnam yn khrud ban pynlong mawsiang plen plen ïa ka. Khamtam shuh shuh ban ïa kata, la ïathuhlypa ba kin ïabuh ïa ki maw bad ki dieng jong pha bad ïa ki dieng jong pha bad ïa ka khyndew jong pha hapdeng ki um. Hynrei ki jingïathuh bniah jong kine ki jingïathuhlypa kim kut hangta. U Blei

U la ong shaphang ka Tyros ba hyndai: ... *phan long ka jaka thad jar (Esekiel 26:3,4,12,14)*

Ka histori: Haba phi pule ĩa ka jingthoh buh jingkynmaw jong ka histori, phin sakhi ba haba u Nebukhadnessar u la pynjot pynjulor ĩa ka nongbah barim jong ka Tyros, u da pynkyllon shisha ĩa ki kynroh bad ki jaka ap phira kumba la ĩathuhlypa. Bad hadien kata, ki injiniar u Alexander Bakhrav ki la khrud shisha ĩa ka nongbah barim ka Tyros bad ki la ieh ĩa ka kum u *mawsiang plen plen*.

Hadien ba ki bred ĩa ki mawria jong ka nongbah sha ka duriaw ban pynlong ka lynti siangmaw sha ka dewlynnong, ka la long thik kum ba la ĩathuhlypa: ki maw bad ki dieng bad ki pum pum la bred shisha *shapoh ka um*. Hooid, haduh kine ki sngi mynta kaba sah jong ka Tyros barim la tep da ki um ka duriaw. U Blei U la ong ba kan jia bad ka la jia.

Wat la ka don ka nongbah ba pawnam ba la khot ka Tyros ha Ri Arab mynta, kane kam dei ka nongrbah barim jong ka Tyros kaba la shah pynjot thiaw ha ka snem 1291.

Lada phi ĩoh ban leit jngoh ĩa ka jaka kaba don ka Tyros barim, phin ĩohi ka jingurlong kaba kham phylla shuh shuh jong kine ki jingĩathuhlypa. Hangta phin ĩohi ĩa katto katne ki ĩingtrep jong ki nongtong dohkha kiba ĩadon lang ha iwei i shnong rit, ha kaba phin ĩohi ĩa ki lieng tong dohkha kiba per ha ka duriaw bad ki jar khwai dohkha kiba pynrkhiang ha ki maw ba syllen! Kumno ka jingstad briew kan ĩathuhlypa ĩa kane ka lawei bym i lah long na ka bynta ka nongbah kaba man bha ha ka khaĩi ka pateng kum kata ka jong ka Tyros barim?

U Peter Stoner u la nujor hynñiew tylli ki jingĩathuhlypa

shaphang ka Tyros Barim bad ka jingbuh jingkyrmaw jong ka histori. Hadien ka jingkheñ ïa ka jinglah ban urlong ki jingïathuhlypa jong u Esekiel ha ka rukom kheñ jingkheñ, u la ong:

“Lada u Esekiel u la peit ïa ka Tyros ha ka sngi jong u, bad ai ïa kine ki hynñiew tylli ki jingïathuhlypa ha ka jingstad briew, kine ki jingkheñ antad ki mut ba ka don kawei ka lad na ka 75,000,000 ba kine baroh kin urlong shisha. Baroh na ki, ki la urlong shisha khlem lait wat iwei iba rit tam ruh.”

To mynta ngin ïapeit tang kawei na ki jingïathuhlypa kiba ïadei bad ka jingka khunlung.

U Matthaïos, u nonglum khajna jong ka hima synshar uba la iehnoh ïa ka kam, u la pynkyrmaw saw tylli na ki shibun ki jingïathuhlypa bakhraw kiba la pyndep ha ka por ba la kha ïa U Jisu. Ha kawei na ki, u Matthaïos u la kdew sha u nongïathuhlypa Mikah, uba la kyrhuh ïa ki jingpynrem pyrshah ïa ki nongsynshar ba arsap ha ki sngi jong u. Ka dohnud u Mikah ka la pait namar ha ka por ba u im ka ri jong u kam don ïa ki bor nongsynshar kiba shisha, hynrei, u Mikah u la ïohi ïa ka lawei kaba kham phyrnai haba U Blei U la pyni ïa u ba ha kawei ka sngi yn kha ïa U Nongsynshar. U la kdew ruh thik ïa ka shnong ha kaba yn sa kha ïa une u Nongïalam U ban sa wan.

Hynrei ma pha, ka Bethlehem Ephrathah, la pha long ka barit hapdeng ki hajar Judah, na pha keiñ un mih ha nga uwei uban sa long u nongsynshar ha Israel; uba ka jingmih jong u ka long na mynhyndai, naduh bymjukut (Mikah 5:2).

U Blei u la pynpaw ba Une U Nongsynshar ba donkam ha Israel yn kha ha Bethlehem Ephrathah.

Kumba la iathuhlypa da u Mikah, la kha ia U Jisu, ym ha ka shnong jong ka longiing longsem jong U ha Nasaret, hynrei ha Bethlehem Ephrathah; la kha hangta namar ka hukum jong u Patsha ka hima Rome. Ka la long ka por ban shim jingkheĩ ia ka jingdon ki briew bad ki kmie ki kpa jong U ki la kohnguh ia ka hukum jong u patsha. Kumta, ki la mih na la iing ban leit sha Bethlehem. Da shisha ym don mano mano ban wad ia u Nongsynshar na ka Bethlehem barat, kaba long tang kawei na shibun ki shnong ha Judia. Ki jingbymlah ban long jong ka jingkha ia U hangta ka long kaba khraw. Pynban, ka la jia kum ba la iathuhlypa u Mikah. Bad kane ka long tang kawei na ki spah tylli ki jingiathuhlypa ba phylla shaphang ka jingim U Jisu.

Ngi pule ba U Blei u pynbna:

*Uba da iathuh ia kaba kut naduh kaba sdang,
bad ia kiei kiei ki bym pat leh naduh mynbarim;
da kaba ong, 'Ka jingthmu jong nga kan ieng,
bad ngan leh ia la ka jingsngewbha baroh'
(Isaiah 46:10).*

*Nga la pynbna ia kiei kiei kiba mynshuwa na
mynbarim bad ki la mih noh na ka shyntur jong
nga, bad nga la pyni ia ki. Nga la leh kyndit ia
ki bad ki la jia ruh Namarkata nga la
pynbna ia ka ha me naduh mynbarim; shuwa
ba kan sa jia nga la pyni ha me (Isaiah 48:3,5).*

Ka histori ka la sakhi ba kine ki jingiathuhlypa kiba la ai da

U Blei bad ba la buh jingkyndaw ha ka Baibl, ki ïadei sbiak shispah na ka shispah.

Ka Bor Jingktah Bakhlaiñ Jong Ka Baibl

Ka jingpynshisha ba ar kaba khlaiñ ba ka Baibl ka dei ka Ktien jong U Blei ka long ka bor jingktah ba ka la sei. Ha ka imlang sahlang, ka kolshor bad shimet shimet, ka khubor jong ka Baibl ka la pyndonburom ïa ka longbriew manbriew hangno hangno bad shano shano sha kaba la hikai bad ngeit ïa ka.

Shen shen ha shuwa ban phah shon ïa kane ka jingpynbha ba nyingkong jong kane ka kot, i paralok thymmai i la wan kai sha ïing jong ngi. Ryngkat lem bad i, ngi la ïakhmih biang ïa ka jingthoh. Wat la um dei uba ju pyni ïa ki jingsngew jong u, pynban, u la dap da ki um' mat katba ngi pule ïa ka Lynnong ba Hynñiew. Ar sien ngi la sangeh bad ngi la pyndem ha ka jingduwai bad ban ainguh ïa U Blei Uba ïa ka jingieit jong U ngi ïa pule. Ngi la ïa ainguh lang ïa U Blei namar ka jingïaishah slem jong U, namar ka jingisynei jong U bad ïa kawei pa kawei ka dak jong ka jingieit jong U ha ka jingim bymdei hok jong ngi. Katba ngi dang sngew ïa ka jingdon ryngkat bapynrhem mynsiem, bad bakyrpang eh jong U Blei baim, la pyndap ïa ngi da ka jingkmen.

Kato ka sngi ka la long kaba kyrpang shikatdei eh ïa u paralok jong nga. Shi snem thik mynshuwa, u la shong marwei ha ka ïing ba pahuh-pahai kaba ïapher shibun na ka jingrit jong ka ïing kaba ngi ïakynduh mynta.

Hynrei ha kata ka por ka jingitynnat kaba la ker sawdong ïa u kam shym la ai jingkmen ïa u. Ha ka jingshisha, u don

ka jingduh jingkyrmen kaba jur hapoh jong u kaba um don ka jingthrang bashisha ban im. Ha ka jingwad ban shem ia ka jingkmn ba shimet, u la leh lut ia baroh ki jingthrew kum ki mrad ha ka longrynieng jong u. Ka jingmlien ban dih ia ki drok cocaine (kynnoh *kokyein*) ka la pynlut ksan ia u. Ki dawai pynsamthiah kiba la tip kum ki ‘downers’ bad ki dawai pynshongshit kiba la tip kum ki ‘uppers’, ka kyiad brandy bad ka kyiad whisky ki la long baroh ki bynta ka jingim jong u man la ka sngi. Da ki snem, ha Europe bad ha kylleng ka pyrthei, u la ialetit leh sngewbha bad kiba riewspah tam na kiba riewspah baroh, hynrei ha kata ka miet u la don marwei. Ha ka jinglong marwei, ka jingduh jingkyrmen ba la pynkhih da ka jingkyrmaw jong u ka la nang pynjylliew da kaei kaba u pyrkhath ba ka long ka jinglong ha ka pyrthei kaba ima bad itieng. Ia u hi, la i kumba ym don lad shuh ban lait.

Da ka jingkut jingmut baskhem u thep kuli ha ka suloi ar-ktang jong u, u la buh ia ka ha ka moi-moi jong u bad u la tba ia u jingsiat suloi. “Tang 1/8 inshi na ka jinglong bymtipbriew,” u la pyrkhath, “hangta ka jingpang jong nga kan kut noh shi junom.” Ha kata ka khyllipmat hi (u paralok jong nga um tip kumno ka la jia) ka prokram ha ka telebishon ka la kylla. U la shem ia lade ba u sngap ia ka khubor na ka Baibl kaba la pyni ia ka lawei jong ka jingkyrmen. Katba ka shiteng synnia ka la nang jan bad ha la ka jinglong marwei, u la dem khrup ha madan hakhmat U Blei U baim ban kyrpad ia ka jingmap bad ka jingisynei.

Namar ba ka bor U Blei ka la pynkylla ia ka jingim jong u paralok jong nga haduh katta katta, u briew uba don hakhmat jong nga u don ka jingiasyriem ba khyndiat eh bad uta uba nga la iathuh lyngkot. Shuwa ban kha ia u, ki kmie

ki kpa jong u ki la duwai na ka bynta jong u; bad wat lada une u samla u la pule ïa ka Baibl, u la kyntait ban shim khia ïa ka khubor jong ka. Ha ka pyrthei jong ka spah bad ka jingïoh kabu jong u, u la leh pyrshah ïa U Blei bad u la kyrsum ha ka jinglaitlan kaba khraw.

Khat-hynñiew snem shuwa kata ka miet ba sah jingky nmaw haba u la shem khatduh khatwai ïa U Blei, u paralok jong nga u la thied kawei ka kot ba la sop da ka snieh kaba itynn at bha. Ka jingmut jong u ka long ban thoh buh jingky nmaw ïa baroh ki jingjia kiba donkam tam ha ka jingim jong u naduh kata ka sngi. Pynban ym don kaei kaei ba lah ban thoh ha kito ki khathynñiew snem jong ka jingim pahuh-pahai bad lut-phut.

Ka jingshisha ka long ba ha baroh kito ki snem u paralok jong nga, da kaba phai lyngkdong na U Blei Uba im, u la ïaid lyngba ka lynti ka jinglong mynsiem kaba bakla kaba khyllah bad ka bym lah ban pynhun. Ka la sdang da ka jingsngewty nnat ha ki kot jingbatai nusib da kaba peit ïa ka rukom shong ki met bneng khlur ba man la ka sngi bad ka jingsngewty nnat rhah ïa ka jingrwai rock bad ka konsad jingwai rock. Shen shen u la ngam sa ha ki jingleh byrtong. Hadian ka jingpynbyrngia bad ka Yoga ka la ïalam sha ka jingpule bniah ïa ka saiñpyrkhat Hindu bad ka jingngam ha ki jinghikai maïa ka ri Mihngi. Kam don kawei ruh kaba u la ïashem ha kito ki snem kaba don ka kyrdan ban ïoh jaka ha ka kot sop snieh ba rong ktieh jong u. Ki sla jong ka ki la ïai long kiba lieh da ka jing-ud jong ka jingsuda tad haduh ka miet kaba sah jingky nmaw haba u ïakynduh bad U Blei.

Ha kato ka miet u paralok jong nga u la buh jingthoh ba nyngkong eh. Nga la ïoh ïa ka jingkm en ban pule ïa kaei ba

u la thoh. Ka long ka jingthoh kaba khuid bad ba kynja mynsiem jong u briew uba thrang ĩa uba la pynim da U Blei Uba ieit. Ka long kaba sngewtynnāt shisha. Ha ka jingisynei bakhraw, U Blei U la pynpra lyngba ka jingmatlah ba kynja mynsiem jong u bad pyllaitluid ĩa u na ka jingduh jingkyrmen bad jingĭap da ka jingshai jong ka jingshisha bym ju kylla bad ka jingieit ba phylla jong U.

Ka dei namar ka jingshaĭong ba kynja mynsiem jong u briew kum ka jingmatlah jong u paralok jong nga ba U Blei U la pynpaw ĩa lade ha ka kot kaba la khot ka Baibl. Lada phi phai noh na ka Baibl, kaba long tang ma ka, ka Nongĭalam lynti ba kynja mynsiem kaba lah ban shaniah, phin khang ĩa lade ha ka jingpynthame bad ka jingbakla. Hynrei lada, ha ka jingwad jong phi ĩa U Blei, phi phai sha ka Baibl da ka jingmut ban shah hikai, phin shem ba ka don baroh ki jingshai ba kynja mynsiem bad jinglam lynti ba phi donkam.

Dei tang lyngba ka Ktien U Blei ba ngi lah ban ĩoh ĩa ka jingshemphang kaba shai jong U Blei kumba U la pynbna ĩa lade. Ha kane ka Kot, la pynithuh ha ngi ĩa U Jingshisha hi keiñ, ĩa U Ktien U Blei, ĩa U Jingshai jong ka Pythei.

Trai, Ka Ktien jong Me ka ĩaineh,
 Bad ĩa ki sien jam jong ngi ĩalam;
 Kiba ĩa ka jingshisha jong ka ki ngeit,
 Ka Jingshai bad ka jingkmen kin ĩohmad.

Sangeh khyndiat ban pyrkhath

1. Hato don kiwei pat ki jingthoh lane ki 'jingthoh bakhuid' kiba lah ban ĩanujor bad ka Baibl ha ka jingĩabiang sbiak ha ka jingĩathuhlypa shaphang ki jingjia kiban sa wan?
2. Hato phi da ithuh bha ĩa ki briew kiba ka jingim jong ki la pynkylla dur namar ba ki la shahshkor ĩa ka khubor jong ka Baibl?
3. Hato phi la ju leh bym salia ĩa ka jinghikai ba kyrpang jong ka Baibl bad ha kajuh ka por phi la leh bym suidñiew ban pule ĩa ka da ka jingmut kaba kylluid?

*Ki jingeh jong ka bneng bad ka pyrthei,
wat la ki dei ban iatyngkhuh lang bad ngi
bad ha kajuh ka por, kin ym long ei ei
ban ianujor bad ka jingeh kaba khraw
shaphang U Blei: Kata ba U long;
ba U long kum uei; bad kaei ba ma ngi
kum ki jingthaw ba kynja mynsiem
ngi dei ban leh shaphang jong U.*

A. W. TOZER

U Blei U long kum Uei?

Ha kawei ka por ha ka jingim bun ki briew ki la kylli: “U Blei U long kum Uei?” La U Blei U la ai ka jubab ïa kane ka jingkylli, ki dang don kito kiba kham lah ban shaniah ha ki jingmutdur bad ki jingpyrkhat jong ki ban ïa kaba pule ha ka Baibl ïa kaei ba U Blei U ong shaphang ïa lade.

Kine ki briew ki pynkylla khongpong ïa ka kyntien ba donkam ha ka Baibl. Haba U Blei U la ong: *To ngin thaw ïa u briew ha ka dur jong ngi (Jenesis 1:26)*, kine ki ong: “To ngin thaw ïa U Blei ha ka dur jong ngi”. Bad kumta ki la pynkylla ïa *ka burom ka jong U Blei ubym pyut sha ka dur kaba la thaw kum ka jong u briew bapyut (Rom 1: 23)*. Iwei pa iwei i ‘blei’ iba la mutdur hi da u briew ki la long ki bym donbor da lei lei ruh, bad teng teng wat kiba i-kynsha.

Kam pher katno u briew u stad, un ym lah ban shem ïa U Blei baim da ka jingstad ba kynja pyrthei...*kata ka pyrthei da la ka jingstad kam shym la ithuh ïa U Blei (1 Korinth 1:21)*. Lada ïa U Blei lah ban shem da ka buit briew, Un jin da long uba rit than ban long U Blei. Ym tang kata, hynrei lada ka buit briew ka long kaba donkam ban shem ïa U Blei, te kito ki briew ki bym da don buit kin don

ha ka jingduh lad ha ka jingwad jong ki ïa U Blei. Bad kata kam shym la long kumta.

Hynrei ha kawei ka liang, ka jingstad ba kynja mynsiem ka don na ka bynta baroh. Ka don kumjuh ïa ka kynthei na Africa kumba ka long ïa u nonghikai skul bah, namar ka jingstad ba kynja mynsiem ym shym la ïoh da ka jingkiew ha ka pule ka dangle. Ka don na ka bynta baroh ki briew kiba sngewrit haduh katta katta ban sngewthuh ïa la ka jingdonkam ïa ka jingïarap U Blei ha ka jingwad jong ki ïa U.

Hynrei lada uno uno ruh na phi u duna ka jingstad, to un pan na U Blei uba ai kylluid ïa baroh (Jakob 1:5). Kane ka jait jingstad kam long kaba kynja pyrthei hynrei kaba kynja bneng. Ka long ka jingstad ïa kaba ym don na kita kiba bakhraw batri jong kane ka pyrthei (kata ka long, ki nongsynshar kiba synshar da ka rukom jong kane ka pyrthei) ba la ithuh ... ym ïa ka mynsiem jong ka pyrthei, hynrei ïa uta U Mynsiem uba na U Blei, khnang ba ngin ïoh ithuh ïa kita kiei kiei ruh ba la ai ei ha ngi da U Blei. (1Korinth 2: 8, 12).

Ka Baibl kam long tang ka jingthoh niam; ka long nyngkong eh ka jingthoh jingkynmaw shaphang kumno ba U Blei U la pynpaw ïa lade ha u briew. Bad dei tang U Blei Uba lah ban ai ïa ka jingstad ba kynja mynsiem kaba phi donkam ban sngewthuh U long Uei bad kaei ba U kwah ban leh ha ka jingim jong phi.

Lada phi pan na U, U Blei Un pyni ia lade ha phi lyngba ka Ktien Bakhuid jong U.

Ha ki jingleit jingleit jong ngi, ngi la shem ki jinghikai bad jingshemphang bakynja mynsiem ba jylliew ha ki jaka bad ki briew kiba phi lah ban ong lehse kiba kham pher. Kum ka nuksa ha kawei ka sngi ngi la iakynduh ia kawei ka kynhun ki khynnah shynrang Africa ha ka 'law lynnong jong ka ri Kenya kiba i kumba ki sngewtynnat tang ban iasam ia ka jinggeit jong ki bad ban shah hikai shuh shuh shaphang kiei kiei ki jong U Blei.

Ka sngi ba shit tyrha ka la sep noh kloï kloï sha lyndet ki lum ban wanrah ia ka jingkut jong ka sngi kaba jlan bad ba bunkam. Katba nga dang shong ha u mawsiang harud ka lynti pum-pum ha Kenya ban shong jahthait shiphang, nga la iohsngew ka jingkhii ha u dieng. Nga phai ban iohi ka jingshai byrngut na u bnai pyllun katba u pashat jingshai ha ki khmat heh baijong jong u khynnah Africa. Shen shen, une u khynnah shiphew snem u la shong kynrong hajan jong nga ha u mawsiang; ngi la ia long paralok kumta hi. Kiwei pat ki khynnah shynrang ki la iohsngew ia ki sur jong ngi bad i kumba kim shym wan naei naei ban sngap kaei ba ngi iakren. Ka jingtip jong ki ia ka Baibl ka la shon jur ha nga.

“Balei ba U Blei Um shym la shah ia u Moses ban iohi ia ka khmat jong u?” ine i paralok barit jong nga i la kylli.

Da ka jingsngew lyngngoh ia kum kata ka jingkylli, nga la jubab da kaba kylli ia u khynnah Joel la u kynmaw ia ka jingduwai jong u Moses shuwa ba U Blei Un ong ha u, *te men iohi ia ka ingdong jong nga; hynrei ka khmat jong nga yn ym iohi keiñ (Eksodos 33: 23).*

U Moses um shym la tip katno ka long kaba eh ban iohi ia ka burom U Blei. Hynrei, namar ba U Blei U long Uba pynpaw ia lade Uba kwah ban khring ia u briew sha lade, U la pyni shaphang ia lade ha u Moses kum u nongiaathuhlypa u lah ban shah. Lada U Blei U la pyni shuh shuh shaphang ia lade, u Moses un jin da la shah tylllep da ka jingthaba jong ka jingdon ryngkat jong U. Wat la U Blei U la buhrieh ia ka jingdap ka burom jong U na u Moses, haba U Blei u la iaaid lyngba na ka jaka ba u don u Moses, U hap ban da ia u Moses ha *ka krem jong uta u mawsiang (Eksodos 33: 22)*.

Kaba im ha ka jaka ba ka sngi ka shit tyrha palat, kine ki paralok khynnah jong nga ki tip ba kim lah ban peit ia ka jingshai ba thaba jong ka shiteng sngi khlem da tap ia ki khmat. Ki tip ruh ba ki thapbalong ki ju beh sha ka jingshai ha ka miet ba dum. Haba nga kylli kaei kaba jia lada ki thapbalong ki leit shajan eh jong ka tyllong jingshai, ka jingjubab ba tylli jong ki ka long: “Kin iap.” Ki tip shai kdar shaphang ka jingma jong ka jingshah palat sha ka jingshai.

Nga pyrshang ban pyrkhath sa kawei pat ka nuksa ka ban iarap ia ki ban sngewthuh ia ka jubab jong ka jingkylli jong ki. Baroh ki paralok khynnah bathymmai jong nga ki tip shaphang ka jainspaiñ kaba sop ia ki para shynrang bad kynthei ba dang khunlung jong ki bad kaba pynskhem ia ki sha syndah ka dohnud jong ka jingieit bad ka jingsumar ba jemnud ka kmie jong ki. Te nga la iaathuh ha ki shaphang ka jingspaiñ (Job 38:9) kaba U Blei U la sop pyllun ia ka pyrthei.

(Ki saiantis ki khot ia ka, ka syrtap lyer ozone. Kane ka

kynja nep ba lung jong kawei pat ka dur jong ka lyer oxygen ka pjiar ia ki kjat sngi ba don jingma ba la khot ka ‘ultra violet rays’. Khlem ka sngi, yn ym don, da shisha, ka jingim ha ka Metbneng Pyrthei, hynrei ka jingsumar ieit U Blei ka la iada ia ngi na ka jingkhlañ palat ka bor jong ka sngi bad ki jingktah ba lah ban wanrah ia ka jingpang bampong.)

Ki paralok khynnah jong nga ki da sngewtynn timer shikatdei ia kane ka jingspaiñ jong U Blei katba nga dang pyrshang ban batai ha ki rukom ba jem ba ka iada ia ngi na baroh ki jing-ingkhong ba triem. Ngam tip la ki sngewthuh lut ia baroh kaba nga la kren, hynrei ki dohnud barit jong ki, ki la pdiang ia ka jingieit bad ka burom U Blei bad ngi la ioh ka por bakordor ban iaduwai lang. Ki tip shai kdar, ha ka rukom ba shimet, ba ki ruh ki mad ia kajuh ka jingiada ba U Moses u la ioh ha ka jingwad jong u ia U Blei. Bad kaba donkam ha ka jingsngewthuh jong ngi ia kaei ba U Blei U long, ka Baibl ka iathuh ia ngi ba: “U Trai Uba U Blei jong ngi, U long **uweu u Trai**” (*Deuteronomi 6:4*). Ka jinglong kawei jong U Blei ka long ka jingshisha ba shong tynrai.

Hynrei, ban ai ha ngi ia ka jingsngewthuh kaba dapbiang shaphang kaei ba U long, U Blei U la iathuh ruh ia ngi ia ki kyrteng jong U.

Ha ka Baibl, la pyrkhath ba ki kyrteng ki long kiba donkam namar ki jingmut jong ki ka long ban pashat katto katne ki bynta jong ka jinglong jong ita i badon kyrteng. Kawei pa kawei ka kyrteng kaba la pyndonkam ban thew sha U Blei ka don ka jingmut ba kyrpang bad ka pynpaw ia kawei ka jinglong ba kyrpang jong ka jinglong Blei jong U.

Ha ka Testament Barim don lai tylli ki kyrteng ba la pyndonkam ïa U Blei: Yahweh, Elohim bad Adonai. Kawei pa kawei ka don ka jingdonkam ba kyrpang. Elohim ka long ka kyrteng ba nyngkong ba la pyndonkam, bad la pyndonkam ïa ka palat ar hajar sien. Wat la ka kyrteng Yahweh ka long kham halor, ka don ruh ka sabut baskhem ha ka jingdonkam bad jingmut jong ka kyrteng Elohim kaba U Blei Um kwah ïa ngi ban duh. Kan mut aïu kata?

Ha ka Ktien English, haba ngi kren ha ka ‘singular’ ngi kren beit ïa kawei bad haba ngi kren ïa ka ‘plural’ ngi mut khambun ban ïa kawei. Pynban, la ngi kren ha ka ‘plural’ haba ngi kren shaphang khambun ban ïa ‘kawei’, ka Ktien Hebrew nylla ka kham shai. Ka pyndonkam ‘dual’ haba ka mut ‘ar’ bad ‘plural’ lada ka mut khambun ban ïa ka ar. Ka jingiapher hapdeng ka ‘dual’ bad ‘plural’ (hapdeng ‘ar’ bad ‘lai lane khambun’) ka long kaba donkam. Elohim ka long ka kyrteng ba nyngkong ba la pyndonkam ïa U Blei ha ka Baibl. Ha ka Hebrew, Ka kyrteng Elohim – kaba kdew ïa U Blei kum u Nongthaw – kam dei ha ka ‘singular’ lane ‘dual’ hynrei ka dei ha ka plural’.

“Ha kaba nyngkong U Blei (Elohim) U la thaw ïa ka bneng bad ka khyndew” (Jenesis 1:1). Te, ngi shem, ba ha ka dkhot ba nyngkong jong ka Baibl – kaba long ka jingpynpaw jong U Blei ïa lade sha u briew – ka don ka jingkdew shaphang ka jingmut jong lai-ha-uwei bad uwei-ha-lai jong ka jinglong U Blei. Kane ka jinglong lai-jingtylli la khot hateng hateng Lai-ha-Uwei (Trinity)

Hadien ka jingkdew ba nyngkong ïa ka jinglong lai-jingtylli jong U Blei, ngi wan sha ka jingbuh kynmaw shaphang ka jingthaw U Blei ïa u briew. *“Bad U Blei U la*

ong, To **ngin** iathaw ia u briew ha ka dur **jong ngi...**”
(*Jenesis 1:26*)*

Ym don mano mano ba lah ban bakla ba baroh ar ‘Ngin’ bad ‘jong ngi’ ki long ha ka plural ha ka Ktien English. Hynrei, kaba phylla ba ha ka senten kaba bud ngi pule: “*Shynrang bad kynthei U la thaw ia ki*” (*Jenesis 1:27*). Hangne, ka long kaba shai kdar ba “U” ka kdew tang ia uwei. Te kumta kine ki jingkdew ia U Blei kum ‘uwei’ bad ‘khambun ban ia uwei’ ka dei ia U Blei Uba la pynithuh lypa ia lade kum U Elohim.

U Blei kum une u long palat ban ia ka jinglah jong ka jingstad pyrthei ban shemphang. Kumta, ban iarap ia ngi ha ka jingsngewthuh jong ngi, U Blei u la ai kylluid “*ia uta U Mysiem uba na U Blei; khnang ba ngin ioh ithuh ia kita kiei kiei ruh ba la ai ei ha ngi da U Blei*” (*1 Korinth 2:12*). Da kaba sdang da kine ki jingpynbna ba nyingkong shaphang ba U Blei U long uba kumno, ka Baibl ka sdang ban plie pat suki jai ia ka jinglong lai-jingtylli ba maian jong U. Ban sngewthuh ia kane ka jinglong Lai-ha-Uwei bad Uwei-ha-Lai jong U Blei kan iarap ia phi ban niewkor shuh shuh ia ka jingieit baphylla jong U ia phi katba phi pule ia ka lynnong ba hynñiew.

Ban iarap ia ngi ban sngewthuh ia kaei kaei shaphang

* Ka long kaba donkam ban khmih ba ka jingthaw ia ki briew shynrang bad kynthei ym lah da lei lei ban pyniasyriem bad ka jingthaw ia ki jingthung jingtep; lane wat ia ka jingkylla kaba ha jrong tam jong ki mrad ki mreng. Ym kumta, ia ki briew la thaw ha ka “dur U Blei” bad kumta ki long ki jingthaw ba kyrpang kaba long kaba ha khlieh eh jong baroh ki kam jingthaw baphylla U Blei. Hadien ha kane ka kot, kane ka jingkyrpang kan pynskhem ia phi ia kaei ba phi long shisha.

ka jingkhraw ka jingieit jong U, U Blei U ïai pynpaw ïa lade kawei hadien kawei pat ha ka Baibl baroh kawei. Hangta la pynithuh ïa ngi ïa U Blei U Kpa, U Blei U Khun, bad U Blei U Mynsiem Bakhuid. Pynban U pynpaw ïa lade ba U long tang ma U hi, bad junom, uwei U Blei. Ki jingmut briew jong ngi ki lah ban bat tang ïa ki rmiang jong kita ki jingshisha. Kumta, namar ba ka long ka bymlah long ïa u briew ba un kner shajrong bad shem ïa U Blei u bashisha bad baim, da lade hi U la shim ïa ka sien jam bad U la pynithuh ïa lade sha u briew.

Ka jingpynpaw bapura jong ka burom bad ka jinglong khuid U Blei la buhrieh na ki khmat jong U Moses. Hynrei, ha ka longrynieng jong U Blei U Khun, U Elohim u la pynpaw katta shaphang ïa lade sha u briew katba u briew u lah ban shah.

Namarkata, ngi pule ha ka Testament Bathymmai:

Naba U Blei uba la hukum ïa ka jingshai ban shai noh na kaba dum, u la pynshai ha ki dohnud jong ngi, khnang ïa kaban pynshai ïa ka jingtip ka burom U Blei ha ka khmat U Jisu Khrist (2 Korinth 4:6).

To pyrkhata ïa kata: haba u Ïoannis u la khmih sha ka khmat jong U Jisu Khrist, u la pynbna: *Bad ngi la ïoh khmih shaiñ ïa ka burom jong u, ka burom kaba da kat ka jong uba la kha marwei na U Kpa (Ïoannis 1:14).*

Hadien u Ïoannis u la thoh shaphang kane, ka jingïakynduh ba shimet jong u bad U Blei, bad namar ba u la ïakynduh ïa U Elohim ha ka jinglong jong U Jisu, u la im ban ïathuh ïa ka jingïathukhana! Pynban, u la pynshai kdar ba ka

jingïakynduh jong u ka la long da shisha bad U Blei Bymjukut, U Blei Nongthaw, U Blei jong U Moses.

Ka baphylla kumba ka la long, kane ka jingïakynduh ba shimet hapdeng u İoannis bad la U Blei - Nongthaw, ka long kaba lah ban İohsngew, kaba lah ban İohi bad kaba lah ban ktah.

Kata kaba la long na kaba nyngkong, İa kaba ngi la İohsngew (ka jingïakynduh jong u ba lah ban İohsngew) İa kaba ngi la İohi da ki khmat jong ngi (Ka jingïakynduh jong u ba lah ban İohi) ... bad ki kti jong ngi ki la İoh tba (ka jingïakynduh jong u ba lah ban tba) (1 İoannis 1:1)

Em, ka jingthoh ba ngi pule ha ka shithi u İoannis kam dei kata ka jinghikai shaphang U Blei ka bymdon ka jingïadei ba shimet. Ka tuid na ka jingïakynduh marmet jong u bad U Blei U baim.

“Kumno kane baroh kan İarap İa nga mynta?” phi lah ban kylli. U İoannis u long uba kloï ban jubab İa kata ka jingkylli. *Te İa kine kiei kiei ruh ngi thoh ha phi, ba ka jingkmn jong ngi kan İoh long kaba la dap (1 İoannis 1:4)*. Bad kumjuh, kane ka kot kaba phi pule mynta ka don ha ki kti jong phi namar i paralok i angnud ba ma phi ruh, phin İoh mad İa kane ka jingdap jong ka jingkmn haba phi İakynduh İa U Blei baim.

U İoannis u batai:

İa kata kaba ngi la İohi bad ngi la İohsngew ngi İathuh shai ha phi, ba ma phi ruh phin İoh ka jingïasyllok lem bad ngi; bad kata ka jngïasyllok de ka jong ngi ka long lem bad U

Kpa bad U Khun jong U ruh U Jisu Khrist. Te ïa kine kiei kiei ruh ngi thoh ha phi, ba ka jingkmen jong ngi kan ïoh long kaba la dap (1 Ïoannis 1:3,4).

Hooïd, kumba ka jingshai ka khring ha ka miet badum, kumta ruh ka Jingshai ka Burom Blei ka dang ïai khring ïa ki briew sha U hi. Mynta ka sngi ha ka jingthrang jong phi ban tip kumno U Blei U long, phi lah ruh ban duwai bad U Moses: ‘Pyni ha nga ïa ka Burom jong Me’.

Sangeh khyndiat ban pyrkhat

1. Ha ka jingwad jong phi ia U Blei hato phi la ju pule ia ka Baibl da ka jingpyrkhat sani bha?

2. Hato phin kyrpad ia U Blei ba Un pynpaw ia lade ha phi katba phi pule ia ka Baibl?

Ka jingai jingmut ban duwai: “A Blei, lada Me long U Blei uba la thaw ia kane ka pyrthei bad U ba-ieit ia nga, sngewbha ban pynpaw Ia lade ha nga bad pyni ha nga lada U Jisu Khrist U long U Khun jong Me uta U Messaiah ba la iathulya!”

3. Hato phi sngewthuh ba lada phi dei ban mane shisha ia U Blei, U Blei U dei ban long:

Uba kham khraw ban ia ka jinglah jong phi ban shem ia U da ka jingwad bastad u briew; kham khraw ban ia ka jinglah jong phi ban sngewthuh lut ia U ha ka jingmut briew jong phi?

*Nga tharai nga sngewthuh khyndiat shaphang ka
jinglong u briew, bad nga iathuh ha phi ba baroh ki
riewkhrav jong ka mynnor ki long ki briew,
bad nga long u briew; hynrei ym don uwei ruh kum
ma U: U Jisu Khrist U long kham palat ban ia u
briew.*

NAPOLEON

Kaei kaba pyniäpra shisha äa ki briew?

Äa ka pyrthei mynta la khot äa ka, ka shnong ba shityllup. Hynrei, namar ba la pyndap äa ka pat da ki paramarjan ki bym lah ban pdiang iwei äa iwei, kane ka shnong ba shityllup ka la kylla long, katba dang mih ki sngi, ka jaka kaba ma ban im.

Na sla, i kumba ki jingeh kiba pyniäpait pyniäpra äa ki briew ki long ki jingeh kiba sar lut ha ki liang jong ka kam saiñ pyrthei, ka jingïoh jingkot, ka longïing longsem bad ka trei ka ktah. Wat la kine ki jingeh ki pynlong äa ki briew ban äapait ääpra, ka don pat kawei ka daw ba kham khraw jong ka jingpyniäkhlad kaba don ha ka pyrthei jong ngi, hynrei, ka bym da lah ban ïohi than.

Nyngkong, to ngin äapeit khyndiat äa ki daw ki bapaw jong ka jingäapait ääpra hagdeng ki briew, bad ngin khmih pat äa ka daw bakongsan.

Ki daw bapaw

Ka saiñ pyrthei: Ki nong-saiñ hima ki äakhun iwei äa iwei da ka jingsheptieng bad jingbymshaniah. Haba ki äakynduh

bad ki jingbymlah ban ïamir jingmut lang ha ki rukom jingpyrkhat, ki kyrmen ba ka jingthombor da ka thma kan pynskhem ïa ka jingshong shngain ka lawei jong ka ri.

Hapdeng kata, ki nongshongshnong ki bapyrkhat ki pynsawa ïa ki sur jong ki na ka bynta ka jingsuk bad ka jingloit noh ïa ki tiar thma nukliar (nuclear). Ban shu kren mynthei noh, kito na ngi kiba la ïohi ïa katto katne ki rukom jingdawa ‘jingsuk’ ha ka telebishon la sakhi ba ha ka akor jong ki, kine ki nongshimbynta ki pyni ïa kajuh hi ka jingkhluit kaba la pynkhih thma.

Ka jingïoh jingkot: Ki jingjia basniew ha ka mariang kum ka jingrang-ryngkhiang, ka ’nem sniew, ka jingshah thngan bad ki jumai ki long ki jingeh kiba nang kham mih, khamtam ha ki ri kiba dang kham sahdien. Kine ki jingjia basniew ki nang pynheh shuh shuh ïa ka jingshitom kaba la pynlong da ka jingïapher ha ka jing-ïoh hapdeng ki ri bariewspah bad baduk. Wat hapdeng ka jinglehbha bad ka jingaiti jong shibun ki briew kiba pyrshang ban ïarap, ka long ka jingsngewsih ban ïohi ba bunsien ki bariewspah ki nang kham riwspah bad ki baduk ki nang kham duk.

Ka longïing longsem: Kam long shuh kaba buhrieh ba mynta ka jingïapait ïapra ha ka shongkha shongman bad ha ka longïing longsem ka la kynjoh sha ka kyrdan kum ka khlam. Da ki um’mat ha ki khmat, u Letsoale u la ong: “La pynpra ïa ka ïing jong nga.” Nga la pyrkhat ba u mut ba la shah pynjot ïa ka ïing trep Aphrika ba saw kynroh jong u, hynrei shen shen nga tip ba kane ka rukom ïathuh jong u shaphang ka jingpait dohnud ka long ka rukom ïathuh bajem

jong u Letsoale ha nga ba ka kurim jong u ka la iehnoh ĩa u. Mynta, ki babun ki ‘ĩing’ ki ‘pait ki pra’, katba ka jingim pynmyntoi ĩa lade ka pynjot thiaw ĩa ki jingĩadei ba-ieit. (Hynrei, kumba ngin sa ĩohi ha ka lynnong kaba shadien, ka jingieit U Blei ka long kaba lah ban ĩoh da kino kino ki shi jur kiba mon ban pynskhem triang ĩa ka shongkha shongman jong ki ha ka jinglong kawei baneh shi rta.)

Ka trei ka ktah: Ha ka jaka trei ngi la long mlien ban ĩohsngew shaphang ka jingbymhun bad ka jingklusai jingmut. Ha kaba sdang jong ka snem 1985 la wanrah sha kaba kut ha Bilat ĩa ka jingĩaleh bakthang ha ka kam trei kam ktah jong ka spah snem ba arphew. Wat la ka jingsangeh treikam bad ki jingleh jubor ha ki lynti syngkien ki la kut, ki jingsngewthut bad ki jingkthang ki dang ĩai bteng ban long ki jingmong ba khlem pat sop ha ki jingĩadei hapideng ki nongpynĩaid bad ki nongtrei bad hapoh ka shnong ki nongtrei karkhana hi ruh. Katno kane ka jingjia ka long kaba ĩapher na ka jingmih jong ka jingĩakynat hapideng ki nongpynĩaid bad ki nongtrei ha ki par dewĩong ha Wales ĩa kaba la pynjem noh ha ka snem 1904 hadien ka jingĩakhih kaba ĩasyriem kum ka jingĩakhih ha ki kam karkhana. U John Parry u la ĩathuh ha nga ĩa ka khana na ka jingĩohmad ba markhmat jong u.

Ha ka por ba nga ĩakynduh ĩa u John, u la long u nongtih dewĩong ba la shongthait na ka kam, uba la dap 91 snem ka rta, uba la matlah pura bad uba shitom na ka jingpang ha ki tor kaba pynjynjar sat kiba ki khot ka Miners’ Disease (Jingpang ki Nongtihpar). Kat kaba lah, ma nga lem bad la i kurim ngi ju leit kai sha ka ĩing rit jong u ha North Wales.

Da ka jingrkhie kaba sngewbha bad ka jingkmén kaba shlei, u John u la sngewbha ban ïathuh ha ngi ïa kaei ba U Blei U la leh ha Wales haba U la ïaid ha ka jingpynkynduh bad ha ka bor ha ka Ribaibal ha ka snem 1904 bad 1905. Ha kato ka por ki nongtrei par dewïong bad ki nongai kam jong ki, ki la ïakynduh bad U Blei U baim. Kum ka jingmih na kata, ki la shem ïa ka jingïalong kawei ka bashisha, ka jingïashaniah bad ka jingïañiewkor ñiewburom iwei ïa iwei pat. Katno ka long ka jingïapher bak-ly-bak hapdeng ka snem 1905 bad 1985.

U John u kren da ka jingkmén kaba shlei haba u kynmaw ïa kito ki sngi. U kynmaw ba da ki phew tylli ki “ïing paidbah” ki la duh ei ïa ka khaïi namar ba kynsan kynsan kam don shuh ka jingdawa ïa ka kyiad. U la kynmaw ruh ba u ju leit sha ki krem dewïong lem bad ki para nongtrei katba ki ïarwai lang ki jingïaroh ïa U Blei. U rkhié rymmuiñ katba u kynmaw: “Ki briew ki dang ïai wan ban ïakynduh ïa nga ban kylli hangno ka ribaibal ka la jia.” Da kaba tied ïa la ka shadem u ju jubab: “Nga ïathuh ha ki ba ka don hangne hapoh bad ka long mynta hi!”

Ka Daw ka Bashisha

Wat la kine ki jingpynïakhlad ki long kiba jylliew, ka don pat kawei kaba pynïakhlad ïa ki briew ha ka rukom kaba pynkyndit bad ka baneh. Ka long ka jingma kaba mynta ka pynsyier ban pynjot ïa ka jingshong suk jong ki jaka kiba bun. Phi ïohi, ki briew ki shah pynïakhlad syndon da ka jingsngewthuh kulmar jong ki shaphang U Blei!

Ha ka jingpynpaw jong U ïa u briew, U Blei Um ju pynkylla ïa ka jingshisha shaphang ka jinglong Blei jong U.

Shuwa ban kha ĩa U Jisu Khrist, U Blei U la kular ba Un pah ka jingshai bakhraw ban ĩarap ĩa ki brierw ban wan sha ka jingithuh ĩa U kumba U long. U la ong: *Ki brierw kiba ĩaid ha ka jingdum kin ĩohi ĩa ka jingshai ka bakhraw (Isaiah 9:2)*. U Blei U la ĩathuh bniah ruh kumno ban ithuh ĩa kane ka jingshai: *namar yn kha ĩa u khunlung.... yn ai ĩa U Khun (Isaiah 9:6)*.

Shisha, kan ym don kaei kaei ka badonkam kyrpang shaphang kane ka jingthoh lada U Blei U la shu ong ba yn kha ĩa i khunlung. Namar ha ka jingshisha, la ju ĩai kha ĩa ki khunlung! Shisha, kan jin da long ka bymdonkam ban buh jingthoh ba yn kha ĩa i khunlung lada ĩa kata ka jingshisha ym shym la pynīasnoh bad ka jingkular ba yn ai ĩa U Khun. Bad kaei kaba shi sien ka la long ka jingĩathuhlypa mynta ka dei ka histori, namar ĩa kaei kaba U Blei U la ong ba kan jia ka la wanjia keiñ. Ha pyrthei la kha ĩa i khunlung: na Bneng la ai ĩa U Khun. Lyngba ka jingkha ĩa u khunlung uba long ka jingai ĩa U Khun, U Blei U la pah ka jingshai sha ki brierw kiba la ĩa tare ha ka jingdum. Wat haduh kine ki sngi kiba mynta kata ka Jingshai ka dang ĩai beh noh ĩa ka jingdum bad ĩa ka jingartatien kiba lynda ka long kumta, kin kah noh ĩa U Blei na ki khmat jong ngi.

Ban pynīapher ĩa ka jingkha bakyrpang ĩa U Khun U Blei bad ban pynīakhlad ĩa U na kiwei pat, U Blei U la kular ba ka jingkha ĩa U Khun jong U yn pynshisha da ka ‘dak’ baphylla: *Ha khmih, ka theisotti kan punkhun, kan kha ruh ĩa U Khun, yn khot ruh ĩa ka kyrteng jong u, U Immanuel. (Isaiah 7:14)*

Katno ka long ka baphylla ba ka kyrteng jong U ka mut “U Blei lem bad ngi.” Bad lyngba kaei kaba la pynkit ha

kane ka kyrteng, ngi lah ban ñiewkor kumno ka khubor kaba bha, kumba la buh jingthoh ha ka Baibl, ka ïapher na ki jinghikai jong kiwei pat ki niam. Katba kiwei ki niam kiba bakla ki pyrshang ban pyni kumno u briew u lah ban kner shajrong sha U Blei, ka Baibl ka long ka jingbuh jingthoh U Blei ba kumno U kner shatbian sha u briew.

Kumba la buh jingthoh ha ka Baibl, haba U Blei U la pynskhem ïa ka bynta jong U ha ka Metbneng Pyrthei, ka theisotti ka la punkhun. Bad kata ka sngi ha kaba U Nongthaw jong ka pyrthei U la pynrit ïa lade ban long ka bynta jong ka por, kaba mynta ka la long ka histori: *U angel U Trai u la wan ha u ha ka jingphohsniew, u da ong, “Ko Joseph, u khun u Dabid, wat ym sheptieng ban shim ïa ka Mari ka tnga jong me; naba ita iba la pun ha ka, i long na U Mynsiem Bakhuid” (Matthaios 1:20)*. Bad kham hadien, hadien ba la kha ïa U Jisu bad ba U la kynjoh sha ka jinglong rangbah, U la pynskhem shuh shuh ïa ka jinglong Blei jong U hapteng ki nongartatien kiba pyrshah ïa U da kaba ong: *Ma nga bad uta U Kpa ngi ialong shitylli (Ioannis 10:30)*.

U Astronaut Jim Irwin jong ka Apollo XV u la thoh: “U Blei U baïaid ha pyrthei u long uba kham donkam ban ïa u briew u baïaid ha u bnai.” Shisha kam don ka kam radbah ba u briew u la pyndep ha ka haw-haw kaba lah ban ïanujor ba ka kambah jong kata ka khyllipmat mynba U Blei U la mih na ka bymjukut sha ka jylli ka por.

Hadien ka jingïathuhlypa ba yn kha ïa i khunlung bad yn ai ïa U Khun, la bud pat sa ka jingïathuhlypa ba kham bniah shaphang une U Briew bakyrpang: *“Bad yn khot ïa ka kyrteng jong U, U Nongsylla Baphylla, U Blei*

Bakhrawbor; U Kpa Bymjukut, U Syiem ka Jingsuk. Ka jingroi ka jingsynshar jong u bad ka jingsuk kan ym kut shuh.” (Isaiah 9: 6, 7). Da shisha, kat kata ka jingāmīr lang jong ka bor bad ka jingthmu kan long kaba i kwah lada dei ban long u nongsynshar pyrthei uba jop. Wat ha ka pyrthei mynta, ngi wad ĩa ki Nongĭalam kiba don ka jingtip ym tang ban leh ĩa ka badei, hynrei ki badon ka bor ban leh ĩa kata ruh. Don lehse ki Nongĭalam kiba la tip kaei badei ban leh, hynrei ym don uwei u Nongĭalam ha ka histori uba la don ka bor bad ka jingstad ban wanrah ĩa ka jinglong suk ka baneh junom.

U Syiem ka Jingsuk U don ka jingstad bad ka bor ban wanrah ĩa ka jingsuk baneh junom ha kane ka pyrthei. Ha kawei ka sngi U Jisu Un sa wan pat ban synshar ha kane ka Pyrthei. Ynda kata ka sngi kan wan, baroh ki karkhana shna tiar thma yn khang noh, baroh ki bomb niwkliar ki bym pat pyndonkam yn sa pynlip noh, bad ĩa uwei pa uwei u nongpahara ĩa u pud bad ĩa uwei pa uwei u shipai yn phah noh sha iing shisyndon!

U briew u la pyni lypa katno u long u bymlah da lei lei ruh ban synshar ĩa ka longbriew manbriew. Ka jingsuk bad ka jinglehhok ĩa baroh kin hap ban ap ĩa ka khyllipmat haba U Syiem ka Jingsuk hi Un kaweh ĩa u dieng synshar jong ka hima bashityllup! Nangta ki briew kin *shoh phar lyngkor ĩa la ka waitlam, bad ki wait tari ĩa la ki sum: ka jaitbynriew kan ym rah ka waitlam ban ĩaleh ĩa ka jaitbynriew, lymne kin ym hikai ĩalehthma shuh* (Isaiah 2:4). Ha kata ka sngi basuk: *Naba ĩa ka khyndew yn pyndap da ka jingtip ka burom U Trai, kumba ki tap ki um ĩa ka duriaw* (Habakkuk 2:14). Kan ym don shuh da

kawei pat ka jingpynkut ha ka histori ka ban pynhun ïa U Blei ka bymjukut.

Hynrei shuwa kata ka sngi jong ka jingsuk bashityllup hapoh ka jingïalam jong U Trai Jisu, ka jingpynïakhlad bajylliew bad bashisha hapteng ki jaitbynriew yn ïohi shynna. Bad ka longrynieng U Jisu Khrist kan long hapteng ka jingïakynat kaban sa wan.

Kumta te ka long ka badonkam haduh katta katta ba phin thikna U Jisu U long Uei, balei U wan, bad kaei ba U la leh na ka bynta jong phi mynba U don hangne.

Ka kitab Jenesis bad ka Gospel U ïoannis ki sdang ha ki rukom baïasyriem. Ha ka kitab Jenesis ngi pule: *Ha kaba mynnyngkong U Blei U la thaw ïa ka bneng bad ka khyndew (Jenesis 1:1)*. Ha ka Gospel U ïoannis ngi pule: *Ha kaba mynnyngkong u la don U Ktien... bad uta U Ktien U la long U Blei.... Da u, la long kiei kiei baroh (ïoannis 1:1)*. U Blei, ïa uba la khot U Elohim ha ka kitab Jenesis, la kdew kum ‘U Ktien’ ha ka Gospel U ïoannis. U Elohim u long U Ktien, bad U la kup ïa lade da ka jinglong doh ban ïaid hapteng la ki jong ki jingthaw. U Ktien te U la kynja doh bad U la shong sah hapteng jong ngi. Ha ka dkhot bapura jong kane ka jingthoh baphylla ka don kine ki kyntien:

Ha kaba nyngkong u la don U Ktien bad Uta U ktien u la don bad U Blei, bad Uta U Ktien U la long U Blei. Une u la don ha kaba mynnyngkong bad U Blei. Da U la long kiei kiei baroh: bad khlem ma u ym shym la long

kaei kaei ruh kaba la long...U la long ha ka pyrthei, bad ka pyrthei ka long da u, pynban ka pyrthei kam shym la ithuh ia u. U la wan sha kiei kiei la ki jong, bad kita ki badei la ki jong kim shym la pdiang ia u. Hynrei kat kiba la pdiang ia u, ha kito u la ai bor ban long ki khun U Blei, kata ha ki bangeit ha ka kyrteng jong u.... Uta U Ktien te u la kynja doh bad u la shong sah hapdeng jong ngi; bad ngi la ioh khmih shaiñ ia ka burom jong u, ka burom kaba da kat ka jong uba la kha marwei na U Kpa, ba la dap da ka jingisnei bad ka jingshisha ... (Ioannis 1:1-3,10-12,14).

Kum u Moses da ki bun spah snem mynshuwa bad kum ki briew ha ki por baroh, u Synran Philip ruh u la angnud ban tip U Blei U long kumno.

U Philip u la buh ka jingkyrpad bakyrpang ha U Jisu Khrist mynba u la ong: *Ko Trai, to pyni ia U Kpa ha ngi (Ioannis 14:8)*. Kaba da lyngngoh, U Jisu U la jubab: *Jar uba la iohi ia nga u la iohi ia uta U Kpa (Ioannis 14:9)*. Kaba kum kane ka jingjubab kaba la pynlyngngoh lyngngaiñ, kan i kumba U Jisu U long uba duna khlieh lane u nongshukor lynda ma U hi U dei U Blei. Ym don mano mano ba lah ban kynnoh shisha ia U ha kano kano na ki ar tylli bashakhmat. Lada Um long U Blei, U jin da la long U nongshukor bakhraw tam ba ka pyrthei ka la ioh tip. Te ngi dei ban pdiang ba haba ngi khmih ia U Jisu, ngi iohi ia U Blei.

Ka dei ha kane ka bynta – ka jingpynbna ba U Jisu U long Uei – ba ki briew ki sdang ban iakhlad paralok. Ha

kawei ka jingpyrkhat, kam long kaba lyngngoh ba haba U Jisu U la ong: *Ma nga bad uta U Kpa ngi ialong shitylli (Iöannis 10:30)*, don kiba la shem ha U ka jubab ïa ka jingwad jong ki ïa U Blei. Hynrei, kiwei pat ki bymlah ban mutdur ïa ka jinglah ban long ba U Blei Un pynrit ïa lade ha kane ka rukom, ki la jubab da ka jingialeh pyrshah. U Jisu U la khring ïa katto katne, hynrei U la pyngjngai ïa kiwei; wat la don kito kiba la bud ïa U, ki don ruh kiwei kiba la ïasylla ïa ka jingiap jong U.

Wat ha ka jingim jong U, U Jisu U la pyniakhlad ïa ki briew. U la ong shai kdar:

*Uta u bymlong bad nga u ialeh ïa nga
(Matthaios 12:30)*

Hynrei ka jingpynphai ktien ba nyngkong kam donkam ban long ka jingpynphai ktien ka baneh shi rta.

To ngin ïakhmih ïa uwei u briew uba la kylla na ka jinglong nongshun ïa U Jisu sha ka jinglong nongbud jong U. Ha ki sngi bamynshuwa jong u, u Saul, u rabbi jong ki Jiw, u la isih haduh katta katta ïa ki nongbud jong U Jisu ba u da pynshitom bein ïa ki bad u la ïamynjur ruh ban pyniap ïa ki. Hynrei, hadien ba u la kylla kaba mut, u la pynlut ïa ki snem kiba sah jong u ban pyndonburom ïa U Jisu kum U Trai bad U Kynrad jong u. Hadien, u la shah shitom da ka bakmen namar ka jinglong baïainej jong u ha U Khrist. Kaei kaba la wanrah ïa ka jingkylla?

Mynba u Saul u la leit sha Damaskos, u la iöhi ïa ka “jingshai ka bakhraw.” Kata ka jingshai ka la long kaba

tyngshaiñ eh kaba la pynmatlah ïa u shipor. La kumta ruh, U Saul u tip hapoh, ba u la don ha ka jingdon ryngkat U Blei.

Da kaba pyndonkam ïa ka ktien Grik na ka bynta U Yahweh, u la kylli: *Me long uei, A Trai?* U Blei U la jubab: *Nga long U Jisu ïa Uba me pynshitom bein (Ki Kam. 9:5).* Ha kato ka sngi u Saul u la tip ba U Yahweh bad U Jisu ki ïalong shitylli.

Kane ka jingpynpaw ka la pynkylla ïa u Saul na ka jinglong nongshun ïa U Jisu sha u Paul u Apostol. Naduh kata ka sngi, u la aiti lut ïa la ka jingim ha U Jisu Khrist U Trai. Wat la u la shah shitom shibun na ka bynta ka jingngeit jong u, u la pynlut ïa la ka jingim ban pynsaphriang ïa ka Khubor Babha ba U Blei U la wan jngoh ïa ka Metbneng Pyrthei. Ka jingshisha jong U Jisu Khrist ha ka jingim u Paul ka la pynkylla dur ïa u sha u missioneri bakhraw tam jong ki por baroh. Ki shithi jong u ki dap da ki jingngeit baskhem jong u ba ïa kiei kiei baroh la thaw da U Jisu Khrist U Trai bad namar jong U hi (*Kolossai 1:16*).

Kumba ngi la ïohi, ka Baibl ka pynbna ba U Jisu na Nasareth U Blei uba U Khun, ym tang kum u khun U Blei kumba ki Mormon, ki Jehovah's Witnesses bad kumba ngeit kiwei pat. Lymne Um long ruh tang kum u nongïathuhlypa jong U Blei kumba ka niam Islam ka hikai. Ha ka jingpyrshang ban kynthup lang ïa ki jinghikai bakla jong kine ki kynhun bun ki jied ban leh bymsuidñiew ïa ka jingpynpaw ba U Blei U la ai shaphang ia lade. ïa kane la khot ka 'jingïakhleh khaw lang'.

Kum ka nuksa, ki Hindu ki pdiang ïa 'U Jisu' tang da kaba kynthup ïa U ha ki almari jong ki ryngkat bad kiwei pat

ki 'blei' babun jong ki. Ngi leh bha ban kynmaw ba mynba U Blei jong u Elijah, U Blei bashisha bad baim, U la ïaleh pyrshah ïa ki bleithaw jong u Baal, U la pynhap ïa ki ha madan ha khmat jong U. Ha ka juh ka rukom, baroh ki blei ba la thaw bad ba la mutdur da u briew ki dei ban dem khrup ha khmat U Jisu Khrist U Trai, namar U long U Blei U Khun, uba ïalong shitylli na bymjukut sha bymjukut bad U Kpa lem bad U Mynsiem Bakhuid.

Shisien ba ngi sngewthuh ba U Jisu Khrist U long U Blei, ngin ym don jingeh ban ngeit shaphang ka jingkha ïa U na ka theisotti, shaphang ki kambah babun jong U, shaphang ka jingïap bad ka jingmihpat jong U, shaphang ka jingkiew noh jong U sha bneng, bad shaphang ka jingwan biang jong U shen shen sha ka pyrthei ha ka bor bad ka burom. Namar ba U Jisu Khrist U long 'U Blei shisha', U nongthaw ïa ka bneng bad ka khyndew ryngkat ki ain bad ki baroh ki jingkyrshan ïa ka jingim, U la jam palat ïa ki ain baroh kiba U hi U la thaw na ka bynta ki jingthmu jong ka jingieit bad ka jingsiewspah jong U hi.

Tawiar ïa ka longrynieng u Jisu jong ka Nasareth, ka pyrthei ka ïakhlad jingmut. Ki kynthun baiapher ki baiakhlad iwei na iwei kim kynthup ïa 'ki bariewspah' bad 'ki baduk', lymne ïa ki bakhlain bad ki batlot ha ka kam saiñ hima sima, lymne wat ïa ki ri ki baiapher ki rukom pyrkhath pyrdaïñ. Ka jingïakhlad bashisha ka badon, kaba la jia mynba U Blei U wan jngoh ïa kane ka pyrthei, ka long kaba kham long tynrai ban ïa kiwei pat ki daw ki bapynïakhlad ïa ki briew.

Kane ka jingkren ka babeit kam dei ka jingpynheh ïa ki jingshisha, naba U Trai Jisu hi da lade U la ong:

Lada U Blei u la long u Kpa jong phi, phin da

la ieit ia nga, namar na U Blei nga la mih noh bad nga la wan; namar na lade hi ruh ngam shym la wan, hynrei la phah ma U ia nga. Balei phim sngewthuh ia ka jingkren jong nga? Naba phim lah ban shahskhor ia ka ktien ka jong nga. Phi, phi long na u kpa jong phi, u Soitan, bad ia kita ki jingkwah jong uta u kpa jong phi, phi iamon ban leh; uta u la long u nongshohnoh briew naduh kaba mynnyngkong, bad um ju sah ha ka jingshisha, naba ka bashisha kam don satia ha u; haba u kren ia kaba lamler, u kren na kiei kiei la ki jong, naba u long uba lamler, bad u kpa jong ki jinglamler. (Ioannis 8:42-44)

Hato ka long mo, kum ka jinglyngngoh ban tip ba kumba ka don ka longiing longsem jong ki bangeit kiba U Kpa jong ki U long U Blei, kumta ruh, ka don ka longiing longsem jong ki bymngait kiba u kpa jong ki u long u Soitan? Ym baroh kiba long ki khun U Blei. Ban don ha ka longiing longsem jong U Blei lane ha ka longiing longsem u Soitan, kine ki long ki jingjied bymjukut na ka bynta jong nga bad jong phi.

Kam pher katno ka jingngait jong phi shaphang U Blei ka long ka basngur, phi lah ban ia i long ruh kiba bakla 'shisha'. Ka long ka jinglamler ban ong ba kam pher aiu ba u briew u ngeit, lada u long u bashida. Ha kajuha rukom, phi lah ban bam ia ka bih da ka jingngait bashida ba ka dei ka dawai, hynrei phin iap keiñ!

Shisha, ka longbriew manbriew ka iapait iäpra ha ki ar

tylli ki longiing longsem. Iwei pa iwei i briew i don ha kawei na kine ki ar tylli ki longiing longsem: ka Longiing longsem U Blei lane ka longiing longsem u Soitan. Ka long ka badonkam eh ban tip ha kano ka longiing longsem phi don. Bad ka sienjam ba nyngkong ban long i dkhot ha ka longiing longsem U Blei ka long ka jingsngewthuh shaphang U Blei U long Uei bad aïu U la leh ha ka ba-ai ha ngi ia U Khun jong U, U Jisu.

Ka kyrteng 'Jisu' ka mut 'U Yahweh U long ka jingpynim.' Kumta u angel u la ong ha u Joseph: ... *men khot ia ka kyrteng jong u, U JISU, naba Un pynim ia ki briew na ki pop jong ki (Matthaios 1:21)*

Sangeh khyndiat ban pyrkhāt

1. Katba phi dang long ki bashida, hato kam pher shisha kaei ba phi ngeit shaphang U Blei?
2. Kaei ka daw kaba hakhlieh eh jong ka jingpynĩakhlad hapdeng ki briew? Hato kan dei ka kam saiñ hima sima, ka khaiĩ ka pateng, ka kam ĩing kam sem ne jingtrei jingtah? Lane hato kan long kaba kynja mynsiem bad kaba bymjukut?
3. Ha kano na ki ar tylli ki longĩing longsem ba U Trai Jisu U la batai ba phi kwah ban don?

*Ha ka jingpyrkhat jylliew (jingsngewthuh)
shaphang ka jingsniew ba äadei bad ka jinglong
jingim, kham palat shisha ban äa kaei kaei,
ka neh ka jingtip bapynim jong U Blei.*

*DR. ARNOLD (HEADMASTER RUGBY PUBLIC
SCHOOL)*

Kaei ka jingeh bashisha?

Ha kaba sdang jong ka spah snem ba arphew shibun ki briew ki la don ka jingkhmih lynti babha na ka bynta ka lawei jong kane ka pyrthei. Ki la ngeit ba ka la jan ban rung sha ka juk ksiar jong ka jingsuk bad ka jingroi jingpar. Shibun ki la pyrkhath ba ki jingkyrkhu jong kane ka juk thymmai yn iohi ha baroh ki ri, wat ha ki ri ba ka jingduh kyrmen, ka jingpang jingshitom bad ka jingduk tasam ka la wanrah ia ka jingjynjar bymlah ban batai. Hynrei ha ka snem 1914 ki turoi thma ki la sawa ha kylleng ka Iurop.

Bad mynta, katba ka spah snem ba arphew wei ka plie, wat la hapdeng ki jingnangroi ka jingstad saians kaba ngi la sakhi, ki briew kim i ba iakren shaphang ka lawei baphyrnai. Pynban, da ki million ki khuslai shaphang ka jingpalat ka jinglah ka pyrthei ban pynlang ia ki tiar thma niwkliar. Ka jingkyllaiñ jong ki kam lehnoh ha shityllup pyrthei bad ki jingeh ha ki ri, ki la pynlong ia shibun ki nongpyrkhat ba khmih pyrman ban pynkutnia ba ngi im ha ki snem ki ba-eh bad ba-ma tam ha ka histori jong ki khun bynriew. Ngil dep iakren shaphang ka jingpyniakhlad jong ki briew ha ka pyrthei mynta. U ksai jong ka imlang sahleng ba la shai u don hapdeng ka jingshah thombor. Kaei kaba la bakla?

Ha ka jingpyrshang ban jubab ïa kane ka jingkylli, ki nongïalam bapawnam jong ka pyrthei ki la ïakynduh bad ïakren. Katba ki dang pynsgew ïa ki jingeh bad sngap ïa ki nia bad ki jingai jingmut jong iwei pa iwei, ka pyrthei ka nang ïaid na kawei ka jingeh sha kawei pat. Hapdeng ka jingpynlut bun ïa ka bor bad ka peisa ka tyngka, ym don ba lah ban pynkylla ïa ka phang ba ka pyrthei ka ïaid. Ki nongsaiñ hima sima bad ki nongsynshar bastad ki bapawkhmat, ki saïantis banep jabieng bad ki 'riewstad kot, ki nongkhaiï batbit bad ki nongtrei bank ka pyrthei, ki doctor badonburom bad ki 'riewstad ba pule shaphang ka imlang ka sahlang, baroh ki la ïanohsynñiang ïa la ka jingtbit ha la ka bynta bynta. Pynban, ym shym la shem ïa ka jubab.

Na kine ki 'riew shemphang, kam ju don koit, ka jingkdew ïa kaei kaba U Blei U pynbna ba ka dei ka jingeh ka bashisha jong u briew – ka jingeh tynrai ka badonkam ban kdew ha shuwa ban shem ïa ka jingjubab. Tang U Blei U ba lah ban pynsgewthuh ha ngi ïa ka jingeh bashisha jong ngi. Bad ka dei ha kane ka bynta ba ngi ithuh bunsien ïa ka jingïapher hapdeng kito kiba wad shisha ïa U Blei bad kito ki badon tang ka jingkwah tip bakynja niam.

U Blei U la ong: *To ngin thaw ïa u briew ha ka dur jong ngi (Jenesis 1:26)*. Phi lah ban kylli: “Ha kano ka rukom ba la thaw ïa u briew ha ka dur U Blei?” Shisha ym ha ka jingïasyriem ha ka met, naba U Trai Jisu U la ong: *U Blei U long U Mysiem (Ioannis 4:24)*. U Blei Um don ki kti bad ki kjat bad ki khmat kumba ngi don. Bad Une U Blei *U shong ha ka jingshai bym lah kot; ïa uba ym don briew uba la ïohi, lane ba lah ban ïohi (1 Timothi 6:16)*. U briew uba ngim lah ban ïohi um pat ju don. Kumta dei ban

don kaei kaei kaba kham kordor shaphang ki briew ban ïa ki met ha kiba ki im! Ka dei kane ka longrynieng bashisha kaba ïai im hadien ba ka met ka duh noh – u/ka briew ba la thaw ha ka dur U Blei.

Ka Baibl ka pynpaw ba U Blei U don ka jingmut jingpyrkhat, ki jingsngew bad ka mon. Bad ka dei ha kine ki lai bynta ba la thaw ïa u briew ha ka dur U Blei. Hynrei, namar ba U long U Blei, ka jingmut jingpyrkhat jong U, ki jingsngew jong U bad ka mon jong U ki long bymjukut; ha kiwei pat ki kyntien ka mut bym don pud. Ka jinglong jong U ka long kum kata. Ha pyrshah ïa kane, u briew pat u long u badon ka jingkut. Wat u Einstein u banep jabieng ruh u la don ka jingmut jingpyrkhat ka badon ka jingkut. Ym don u briew u balah ban tip lut baroh, ym don u briew u balah ban ieit khlem pud, bad da shisha ka mon u briew kam dei kaba ha khliehduh ha ka pyrthei. Um dei ma u, uba long kynrad ïa la ka jong ka nusib, lymne ba u long ma u, u kaptan ïa la ka jingkut.

Ka jinglong u briew, ha kawei pat ka liang, ka don ka jinglah ba kynja mynsiem khnang ba un tip bad don ka jingïasyllok lem bad U Blei. Kumta keiñ ka Baibl ka pynshai ïa kata ba u briew u long *ka mynsiem bad ka jingim bad ka met (1 Thessaloni 5:23)*.

Lyngba ka mynsiem jong u, u briew u don ka jinglah ba la ai da U Blei ban don ka jingïadei bajan bha bad la U Nongthaw. Lyngba ka met jong u, ka jinglong u briew (kaba mut ka jingim lane ka jinglah jong u ban pyrkhat ban jied bad ban ieit) ka don jingïadei bad ka pyrthei kaba ngi ïohi.

Katba ngi lah ban khmih ïa ka jingbuh jingkynmaw ïa kiba kham kongsan ki badon ha ka Baibl ka babuh ïa ka

mynsiem ha ka bynta ba nyngkong, ka jingim ha ka bynta ba ar bad ka met ha ka bynta ba lai, baroh ka bit ka biang lut!

Hynrei don kaei re kaei ka bakla. Kaba mih nangta, ia ki babun ki briew, kane ka jingbuh ryntih ka long markhongpong: ka met ka long ha ka bynta ba nyngkong; ka jingim ha ka bynta ba ar; bad ka mynsiem ha ka bynta ba lai. Sngewsih ba ha ka pyrthei mynta, ki jingsngewbha jong ki babun ki briew ha ka liang ka met, ha ka jingdon jingem bad ha ka doh ki leh donbor ia ka jingpyrkhat jong ki, ia ki jingrai jong ki bad ia ki jingsngew jong ki, katba ka jinglah ba kynja mynsiem jong ki ka shu ioththiah bad iap. Kumta, ha ka jaka ba U Blei Un ioh ka lad ban pynkhie pat ia ka jingim ba kynja mynsiem bad ban synshar ia u ne ka briew ba U la thaw, U long pynban uba la pynhapoh, lane ba la kyntait ruh, wat haduh u pud ba kam lah ban don shuh ka jingiasyllok hapdeng kine ki briew ba la shah ialam bakla bad U Nongthaw jong ki.

U briew uba U Blei U long jngai bad U bymshisha, u long ha ka jingshisha u baiap ha kaba kynja mynsiem. Ha kawei pat ka liang, u briew u basngewbang ha ka jingiasyllok lem bad U Blei u long u baim shisha bad pura.

Hynrei U Blei, ba U long uba kynrei ka jingisynei, namar ka jingieit kaba khraw jong u da kaba u la ieit ia ngi, wat mynba ngi la long ki baiap da ka jingryngkang jong ngi, u la pynim ia ngi lem bad U Khrist (Ephesos 2:4,5)

Ki jingeh jong kane ka pyrthei ki la sdang baroh ha ka mon u briew. U Blei Um shym la thaw ia ki briew ba kin

long kum ki khun mynriew ba pynkhih da u ksai, ki bymlah ban khih khlem ka mon jong kiwei pat. Da kaba tan ia ki ksai, u nongpynkhih khun mynriew u batsynshar ia kawei pa kawei ka jingkhih kaba u khun mynriew u leh. U Blei, ha kawei pat ka liang, U la ai ia ngi ka mon balaitluid ban leh kat kaba ngi mon. Hynrei ryngkat bad ka jingai ia kata ka mon, ngi long ruh kiba bahkhlieh ia la ki jingrai ki baiaidei bad ka jinglong jingim. (Kata kam long kaei kaei kaba phin ioh sngew na ki babun ki nongsumar ia ka jingshitom ba ktah ia ka bor pyrkhath ki bymsuidñiew ia ka jingshisha jong ka Baibl).

Ka jingsngewsih kaba ha khmat eh ka la jia ha ka longbriew manbriew hadien ba la thaw ia u briew. Hapdeng jong ki dieng ha ka Kper Eden ki la don ar tylli ki dieng bakyrpang. Ia uwei la khot *U Dieng jong ka Jingim*, ia uwei pat la khot, *U Dieng jong ka jingtip ia ka babha bad basniew (Jenesis 2:9)*. La iaathuh da U Blei ha u Adam bad ka Im ba ki lah ba bam na ki dieng baroh lait noh na u Dieng jong ka jingtip ia ka Babha bad Basniew. Da kaba ai ha ki ia kane ka jingjied, ka jingjied hapdeng ka jingkohnguh bad ka jingbymkohnguh, U Blei U la pynshai kdar ba U la thaw ia u briew – shynrang bad kynthei – lem bad ka mon balaitluid. Ka shong pat ha ki la ki kwah ne em ban kohnguh ia U Blei. Kane ka la long ka jingrai bashimet jong ki hi.

Kaba sngewsih, u Adam bad ka Im ki la iaaleh pyrshah ia kata kaba bha tam ba U Blei U la ai ha ki khun bynriew. U Blei U la tip shuwa ka por ba ka jingrai jong ki ban ym kohnguh kan wallam ha U hi ia ka jingsngewsih bym lah ban batai. Hynrei, ha ka jingieit jong U ia la ka jingpynlong bad ha ka jingtip ia ka burom ka ban sa wan hadien ha kito

kiban sa jied ïa ka jingjied ka badei, U Blei U la ai ha iwei pa iwei i briew ïa ka jinglailuid ban jied.

U Soitan, u nonglamler, u la pyndonkam ïa ka jinglah khring jong u ban pynshoi ïa u Adam bad ka Im ban jied ïa ka jingjied kaba bakla. U la pyni bang ïa u soh ba la maham ban bam da kaba pynsngew ha ki ba lada ki bam ïa u kin long kum U Blei. (U Soitan u dang pynsngew ba u briew u lah ban long u blei jong u hi. Hynrei kumba U Blei U long U Blei bad Um lah da lei lei ban long duna ban ïa U Blei, te kumta u briew ruh u long u briew bad um lah ban long kham palat ban ïa u briew). Pynban, u Soitan u la pynngop ïa u Adam bad ka Im ban pyndonkam ïa ka mon jong ki pyrshah ïa ka mon U Blei. Kaba mih nangta ka long ba ïa kawei pa kawei ka pateng bathymmai jong u bynriew la pyndkut noh na ka jingïasyllok lem bakyrpang, bashimet bad bajan bha bad U Nongthaw, naba baroh ki long ki nonghiar pateng u Adam. Bad: *kat kumba da uwei u briew ka pop ka la bsut sha ka pyrthei, bad da kata ka pop ka jingïap, bad kumta kata ka jingïap ka la wan hap ha ki bynriew baroh phar; namar ba baroh ki la leh pop (Rom 5:12).*

Kawei pa kawei ka lumjingtep, kawei pa kawei ka aspatal, kawei pa kawei ka kynhun shipai bad kawei pa kawei ka ïingbyndi kaba ka pyrthei ka la tip ka long ka jingmih na ka jingjied ba bakla jong u briew ha kaba sdang jong ka jingpynlong. Kane ka jingsniew batriem ha u khun bynriew, kaba ngi khot ka pop, ka dei ka jingpang kaba naduh dang kha kaba ktah ïa ki briew baroh. Ym tang ba ka pop ka la pyndkut noh ïa ka jingïasyllok lem bashisha bad U Blei, hynrei ka la pyniakhlad ruh ïa u na la ki para briew.

Hynrei, ma phi bad ma nga ngim long tang ki nongpop da ka jingka; hynrei ngi long ruh ki nongpop da ki kam.

Katba ha kaba iadei bad ka jingka jong ngi, u nongrwai Salm u la kren na ka bynta jong ngi baroh mynba u la ong: *Ha khmih, la thaw dur ia nga ha ka jingbymhok; bad ha ka pop, ka kmie jong nga ka la pun ia nga (Salm 51:5)*. Hynrei kata ka jinglong pop ba la hiar pateng kam dei ban ai ha ngi ia ka daw na ka bynta ki kam jong ka pop kaba ngi la dep leh lut. Ka Baibl ka kren ruh ba ngi long – *ki khun ka jingbymkohnguh ... da kaba leh ia ki mon jong ka doh bad ki jong ki jingmut, bad ngi la ju long na la la tynrai ki khun ka jingbitar, kumjuh kum kita kiwei. (Ephesos 2:2,3)*.

Hood, ngi long kiba rem ha khmat U Blei namar la ka jong ka jingbymkohnguh. Ym don kiwei pat ki ban shah kynnoh – ym ka kurim lymne i paralok lymne ka kmie ne u kpa. Ngim lah ban wad daw wat ia la ka tynrai ba ngi wan bad ia ka sawdong sawkun ha kaba ngi im. Phi kitkhlieh hi ia la ka pop, kumba nga ruh nga long na ka bynta ia lade.

Ka daw ka bashisha ba ngi iohi shibun ka jingialeh pyrshah bad ka jingiapait iapra hapdeng ki briew ka long ba ka pop ka long kajuh ka daw ia ngi baroh. Ka pop ka teh ia u bymngait blei haduh u bangeit bad ia u Arab haduh u Jiwi. Ka pop ka teh ia ki briew ha ki ri kiba dang sahdien haduh ki briew ha ki ri ba la khamiaid shaphrang. Ka pop ka teh ia u kommunis haduh u kapitalis, ia u pulit haduh u nongleh kam sniew, bad ia ki nongkyrshan ia ka jingpynkupbor ia ki

kynthei haduh ki bakyrshan ba u rangbah u kham hakhlieh ïa ki kynthei. Wat la ki briew ki long ki nuti lane ki nongialap, wat lada ki im ha ka jingkiew irad ka spah lane ha ka jingjylliew ka jingduk, la ki long kiba la nang la stad lane ki bymnang bymstad *baroh ki la leh pop bad ki la duh lehnohei ïa ka burom U Blei (Rom 3:23)*. Bad ka pop ka long ka daw tynrai jong baroh ki jingïakynat kiba don hapdeng ki briew.

Hynrei U Jisu U long ka jingkyrmen ïa ki nongpop! U la ong: *Ngam shym la wan ban khot ïa ki bahok, hynrei ïa ki bapop ïa kaban kylla kaba mut (Matthaios 9:13)*. La ka long da ka jingjngai ka balyngkot ne bajrong, ma phi bad ma nga ngi la duh ïa ka thong jong ka jingkhuid U Blei. Ka kyntien ‘pop’ ka mut ‘ban duh ïa ka thong’. Da lade hi ngim lah ban leh ei ei ban pynbeit ïa kata. Ka long ka jingkyrmen bathylli ban pyrkhata ba ngi lah ban shem jingsuk bad U Blei da kaba shu long bha ne da ka baleh bha. Ka long: *ym da ki jingleh keiñ, ba uno uno ruh un ym ïoh ban sngew sarong (Ephesos 2:9)*. Kumta keiñ haba kren shaphang ka jingpynim, U Jisu U la ong: *Ïa ka jingisynei nga mon, te ym ïa ka jingkñia (Matthaios 9: 13)*.

Ka jingshemphang bashisha shaphang ka jingisynei U Blei ka wanrah ka jingsngewhun bakhraw ha ki briew kiba la shah teh da ka jingsngewkhia ïa ka pop bashimet jong ki.

Namar ba U Blei u long *uba kynrei ka jingisynei (Ephesos 2:4)*, baroh ba U pan ka long ba phin pdiang ïa ka jingpynim kum ka jingai sngewbha jong U. *Namar da ka jingaiei la pynim ïa phi, da ka jingngeit keiñ; kata ruh ym na phi hi; ka long ka jingai U Blei (Ephesos 2: 8)*. U Jisu da lade hi U la siew ïa ka jingkñia bakor tam ban

plie ia ka jingkhang ba u nongpop un rung sha ka jingdon ryngkat bakhuid U Blei.

U Blei jong ka jingisynei U la ai ei ia ka jingim bakyrhai da U Jisu Khrist U Trai. Hynrei namar ba U la ai ha phi ia ka mon, U Blei um pynbor ia phi ban shim na kata ka jingim. Kumno phi pdiang ia kata ka jingtyrwa U Blei ia ka jingai sngewbha jong U ka long ka kam kaba kyrkieh eh. U Blei U ong: *Mynta keiñ kata ka ia badiang hun; ha khmih, mynta kein kata ka sngi ka jingpynim (2 Korinth 6:2)*. Mynta – ym hadien katto katne por ha kaban sa wan hadien ba phi la pyrshang ban pynbeit da lade hi ia la ka jong ka jingim. Kynmaw ba U Jisu U la ong: *Ngam shym la wan ban khot ia ki bahok, hynrei ia ki bapop (Matthaïos 9:13)*.

Ban iathuh hok shaphang ka jingeh bashisha jong phi, ka jingeh jong ka pop, ka long ka sienjam kaba nyngkong sha ka jingjubab. Ki kti jong U Jisu ki kner ban pdiang ia phi mynta ka sngi, hangno hangno haba phi don bad ha kano kano ka jinglong kaba phi long. Baroh kaba U kwah ban iöhsngew na phi ka long: *A Blei, to isynei ia nga U nongpop (Loukas 18:13)*

Ka Shithi na “C Max Prison”

Kine ki jingkren harum ki bym shym la pynbeit la iöhpdiang na u koidi ha ka iingbyndi kaba skhem tam ha South Africa.

“Ka kot Ka Jingwad jong phi ia U Blei ... ka iarap ia nga ban sngewthuh ia ka Ktien U Blei. Nga mut kane

ka kot ka iarap ia ngi ban shem ia ka lynti bashisha jong ka jingim. Nga ngeit phi sngewthuh ia nga. I paralok jong nga i la ai ha nga ia kane ka kot ... nga ngeit U Blei U long U nongthaw bad ma U, U nongthaw ia ka bneng bad ka pyrthei baroh. Nga ngeit U Blei Un iarap ia nga haba mynta ba nga don ha iingbyndi.”

- Ka kaiphot ba la ai da ka Trans World Radio

Sangeh khyndiat ban puson

1. Hato phi iohi ba mynta ka don kaei kaei kaba bakla shikatdei eh bad ka imlang sahlang?
2. Haba phi pang, hato ka long kaba donkam ia u doctor jong phi ban lap da kaba thikna ia ka jingpang jong phi ha shuwa ban ai dawai ia phi?
3. Kumno ka Baibl: Ka lap ia ka jingeh jong phi? Ka ai ia ka jingjubab ia ka jingeh jong phi?

La don uwei u briew uba kyrteng u Simon, uba ju leh byrtong mynshuwa ha kata ka shnong, bad u la pynmaïa ïa ki briew jong ka Samaria; u da kren sarong ïa lade, ba u long uwei uba khraw. Ha u baroh ki la ïapynleit jingmut, naduh u barit tam haduh u bakhraw tam, ki da ong, 'Une u briew u long kata kaba la khot ka Bor Bakhraw U Blei.'

DR. LOUKAS

Lynnong 6

Balei ba ki briew ki shah ialam bakla?

Kum u khynnah, nga la im ha kawei ka bynta jong ka British Isles ha kaba ki liengsuiñ pynhap bomb jong ki nongshun ki ïai her borabor. Ka la long ka por thma, bad kine ki liengsuiñ pynhap bomb ki ïaid lynti nangta sha ki jaka ba la thmu ha ki jaka karkhana ha Midlands bad Northern England. Ki paralok jong nga lem bad nga, ngi la nang kumno ban pyniapher ïa ka jingsawa jong ki liengsuiñ pynhap bomb jong ki nongshun na ka jingsawa jong ki liengsuiñ ïapom jong ngi hi. Haba ngi ïohi ïa ki jingtbeh jingshai ba ki pynshai ïa ki liengsuiñ jong ki nongshun ha ki suiñ bneng, ngi la sngew shongshit bha. Ngi tip ba ki suloi ‘Ack-Ack’ ha madan lane ki jingïakhun ha suiñ bneng ki wanrah hateng hateng ïa ka jingshah siat ïa kine ki liengsuiñ pynhap bomb.

Lem bad ka jingshah siat noh jong ka liengsuiñ jong ki nongshun, ka ju long borabor ba katto katne na kiba ïadon ha kata ka liengsuiñ kin hiar noh da ka parachut sha ka jaka ba lait jingma. Ban buh jingeh ïa kine kiba lait im ban shem ïa ka lad ban lait im nangta bad lehse ban wanphai pat ryngkat bad shibun ki bomb, ki bor synshar ki la pynpra ïa ki jingkdew

lynti ha ki surok babun lad. Kumta ym don kawei ruh ka jingkdew lynti ha ki surok.

Pynban, ma ngi ki khynnah shynrang ngi tip ba shabar jong kata ka nongrit, ha Wootten Woods, ka dang don kawei ka jingkdew lynti ka barit ha ka lad ka bym da idonkam eh. Haba ngi la pynphai shawei pat ïa kata ka jingkdew lynti bad kdew sha ka lynti kaba bakla, ngi la pyrkhath shisha ba ngi la ïarap ha kane ka jingïaleh thma. Ma ngi, kum ki trai shnong, ngi la kwah ban pynshaïong jingmut ïa kino kino ki poiwir ha ki jaka jong ngi.

Da shisha keiñ, lada kum uto u briew u don ka map ka babiang ha ki kti jong u, ka jingshisha ba ym don ki jingkdew lynti kan ym buh kano kano ka jingeh. Wat ki jingpyrkhat khynnah jong ngi ban pynphai shawei pat ïa ka jingkdew lynti kan ym pynshaïong jingmut ïa u nongshun lait noh lada u jied ban ym suidñiew ïa ka jingai jingtip kiba don ha ka map jong u.

U Blei U ïathuh ha ngi ïa ki jait briew kiba ha ka jingwad jong ki ïa U Blei, kin shah ïalam bakla da ki jingkdew lynti kiba bakla.

Ban sdang, uno uno u briew u bajied ban ym suidñiew ïa ka jingshisha ba ka jingdon jong kane ka pyrthei baphylla ka kdew sha U Blei Nongthaw un long da shisha uba shaïong jingmut!

Haba ki kren phlan duman ba ki long kiba stad, ki la man bieit noh pynban....Te kat kumba kim shym la treh ban bat ïa U Blei ha ka jingtip jong ki, kumta U Blei U la iehnoh ïa ki ha ka jingmut bymsuidñiew, ban ïaileh ïa kita kiei kiei ruh ki bymbit (Rom 1:22,28).

Bad kata ka jingmut jingpyrkhat ka basniew kan mane ĩa ka jingthaw, ha ka jaka jong U Nongthaw hi. U briew uba don ka jingmut jingpyrkhat ka bashai, ha kawei pat ka liang, un mane ĩa la U Nongthaw. Kumta, lada phi kyntait ban ngeit ba U Blei U la thaw ĩa ka pyrthei, U Blei Un ai noh ĩa phi sha ka jingmut ka bapyut bad pynlong ĩa phi ban ngeit ĩa ka jingngeit ruma shaphang kumno ba ka pyrthei ka la wan long. Ka jingmut jingpyrkhat basniew ka long ka jingmut jingpyrkhat ba la shah ĩalam bakla!

U Blei U maham ruh ba ki briew kiba kyntait ban pdiang ĩa ka Ktien U Blei kum ka jingshisha, kin kloï ban bud ĩa ka lynti jong ka jingshah shukor, kata ka ban ĩalam sha ka jingjot. Shisha, uno uno u briew u bajied ban ym pdiang sngur mynsiem ban ieit ĩa ka jingshisha jong ka Ktien U Blei, u buh ĩa lade ha ka jaka bamynsaw shibun.

Naba kim shym la pdiang ĩa ka jingieit ĩa ka jingshisha, ba yn pynim ĩa ki ... U Blei un phah ha ki ĩa ka jingtrei ka jingbakla, ba kin ngeit ĩa ka lamler ... (2 Thessaloni 2:10,11).

Shisien ba u briew u leh bymsuidñiew ne kyntait ĩa ka jingshisha, un kloï ban kdup ĩa kata kaba bakla.

Nga kynmaw bha ha kawei ka sien ba nga la pyrshang ban wad ĩa la ka lynti sha iing lyngba u lyoh khyndew u barben ha London. Tang ba ngan wad ĩa la ka lynti sharud jong ka surok, nga la donkam ka jingġarap baroh kaba nga lah ban ĩoh. Wat ka jingshai na ka torch-light ym lah ban ĩohi wat la nga bat ĩa ka kat ka jingjrung ka kti jong nga. U Blei u ĩathuh ha ngi ba ka jingpynthame ka bakhlaiñ bha, kaba long kum u lyoh khyndew uba kah ĩa ka jingmut jingpyrkhat,

kan iabud lang bad ka jingkut jong kiei kiei kiba long ha ka Metbneng Pyrthei, naba ki briew kin kyntait noh ia ka jingshisha jong ka Ktien jong U Blei. Ki synran jong U Jisu ki kylli ia U, *kaba kumno ka dak ka jingwan jong Me bad kaba wai noh kane ka pyrthei?* Nalor kiwei, U la jubab:

Naba ki khrist lamler bad ki nongïathuhlypa lamler, kin mih, bad kin pyni ia ki dak kiba khraw bad ki jingphylla, kat ban shukor, lada lah, wat ia kiba la jied (Matthaios 24:24).

Wat mynta phi lah ban ong ha lade: “Nga, te, ngam shym la shah pynthame.” Phi lah ruh ban sngewsarong ha ka jingshisha ba phi lah ban ithuh ia u khrist lamler lane ia u nongïathuhlypa lamler. Hynrei sangeh shi por bad pyrkhath ia ka jingpynkut nia jong phi. Lada, namar ba phim shym la ieit ia ka jingshisha, U Blei U la shah ia u Soitan ban pynthame ia ka jingmut jingpyrkhat jong phi, phin nym sngewthuh da lei lei ia kata. Lada phi la tip shisha ba uno uno u nongïathuhlypa lamler u la lah pynthame ia phi, da shisha phin ym shah pynthame ei ei ruh em. Baroh ka jingpynthame ka don ha ka jingmut jingpyrkhat, bad uno uno uba sngew sarong ha la ka jingmut un shem ba ka long kaba jwat ban pdiang ba ka jingmut jingpyrkhat jong u, ka la shah shukor ban ngeit ia ka lamler.

Ki don shisha ar jait ki briew ki ban pyrshah ia ka jingshisha haba ki pule ia ka Baibl, namarkata ki plie ia lade sha ki jingpynthame ba la hikai da ka pyrthei. Uwei u long u briew uba sngewsarong ha ka jingmut jingpyrkhat bad uba i kumba u dapbiang ha lade. Uwei pat u dei u briew u

bymkohnguh ha ka jinglong jingim. Hynrei ha uwei pa uwei uba angnud shisha ban leh ĩa ka mon U Blei, U Trai Jisu U don ka jingkular bakyrpang: *“Lada uno uno u mon ĩa kaban leh ĩa ka mon jong U, un ĩoh shemphang shaphang kata ka jinghikai, lada ka long na U Blei, lane nga nga kren na lade...”* (Īoannis 7: 17).

Lada phi angnud shisha ban leh ĩa ka mon U Blei, phi lah ban sngew thikna ba lyngba ka Baibl U Blei Un hikai ĩa phi kaei ban ngeit bad kaei ban ym ngeit, bad kumno ban leh ha ka jingim bad kumno ban dei ban leh.

Pynban, ngi dang dei ban husiar bha ban kyntait ĩa ki kyntien jong ki nonghikai niam ba thung hi ĩa lade ki bymhikai ĩa ka Ktien bashisha jong U Blei, hynrei kiba pyrshang ban pynlong ĩa phi ban ngeit bad ban leh ĩa kiei kiei kiba bakla.

Ha kane ka juk mynta, katto katne ki atiar u Soitan kiba kdew ĩa ki briew sha ka lynti kaba bakla ki long ki dkhot jong ki kynhun bym dei shisha ki Khristan. Uno uno uba la jied ban kyntait ĩa ka jingshisha shaphang U Blei U Kpa, U Blei U Khun bad U Blei U Mynsiem Bakhud – Lai ha Uwei bad Uwei ha Lai – u long u nongĳathuhlypa lamler. Wat la kum kita ki briew ki lah ban sot katto katne ki dkhot Kotbah nangne nangtai, ki da pynĳakhlad bak-ly-bak ĩa ka dkhot na ka jingmut jong ka bad kumta ki kyntiew ĩa ka niam bym don nongrim ha ka Baibl. Phi lah da ka basuk ban ithuh ĩa u nonghikai lamler da kaba kylli ĩa u: *“Uei U Jisu Khrist?”* Kata ka long shi bynta jong ka daw ba balei ka long ka badonkam bha ba phin tip U dei Uei.

Haba phi tip shisha ĩa U Jisu ba U long U Blei U Khun, wat ki kynhun barieh kiba don ka jingĳatylli bakhraw ban ĳarap ĩa iwei ĩa iwei kan paw kum kawei pat ka jingpynthame

ba kynja mynsiem.* La ïa U Blei lah ban ïakren ha kine ki kynhun, pynban kine kim suidñiew ïa ki jinghikai jong U Jisu Khriat, Uba la ong:

Ym don uba wan ha U Kpa, hynrei tang da nga
(*Ïoannis 14:6*). Ka Baibl ka buh jingthoh ïa ki

* Ka Freemasonry ka long ka kynhun barieh ba-heh tam ha ka pyrthei kaba da ka jingsngewsarong ka don mynta haduh kumba 10 million ki dkhoh ha kylleng ka pyrthei . Wat lada ka nongrim jinghikai jong ki shaphang ‘ka jingieit kum shipara, ka jingtngen bad jingshisha’ ka khring ïa shibun, pynban ka Masonry kam long kaba khlem jingma kumba ka lah ban paw ha kito ki bymdon ha ka. Ban long u Mason, u dkhoh u dei ban phla ba u don ha ka jingdum bad u kner sha ka jingshai. U nongbud jong U Jisu u la ngeit lypa ba u la shem ïa ka jingshai. U Jisu U la ong: Nga long ka jingshai jong ka pyrthei; uta u babud ïa nga un ym ïaid ha ka jingdum, hynrei un ïoh ïa *ka jingshai jong ka jingim* (Ïoannis 8:12). Ka lehniam ha ka jingpynrung dkhoh ha ka kynhun barieh Masonic ka long kaba pynïapngiah bad kaba dap da ki dak ki shin. Ha kata ka por, haba la pynithuh ïa u sha ka kyrteng jong u ‘Gauto’, ïa une u dkhoh Masonic yn ïalam noh na ka jingsngewthuh shaphang U Blei kaba katkum ka Baibl. Yn ïathuh ha une u dkhoh ba u Gauto u long “ka kyrteng ba la jah noh jong U Blei”, bad ba u Gauto u long “u nongsaiñ dur bakhrav jong ka pyrthei.” Ha ka jingbatai, uno uno u bangeit ha U Blei la u dei u Buddhist, Hindu, Muslim, Jew lane Khristan u lah bna long u Freemason. Kumta u Gauto (ka jingpyrkhat shaphang u Blei ba la thaw hi da u briew) ka pynkynran dien noh ïa ki jingpyrkhat jong u dkhoh na U Jisu, ïa uba ka Baibl ka pynbna ba U long *ka Jingshai Bashisha* (Ïoannis 1:9). Hadien pat, haba u Mason u kylla long u Master Mason, la hikai ïa u sa kawei pat ka kyrteng ba la ai ïa U Blei – ‘Jahbulon.’ Kane ka kyrteng ka long shisha ka jingïabynrap lang ïa ki kyrteng ba ki Jiw bad kiba ha Middle East (ri Arab) kiba ki ai ïa U Blei. La sot na ka JAH kaba ïeng na ka bynta u YAHWEH, BUL (kawei pat ka dur jong u Baal) bad ON, kaba kdew ïa u Blei-sngi jong ki nong Ijipt. Kane ka long ka nuksa babiang bha jong ka jingïakhleh khawlang, ryngkat bad ka jingpyrshang lehnohei jong ki ban ïakhleh khawlang ïa ki jingngeit bapher bapher. U Jisu da lade hi U la ong: *Lada ka Jingshai kaba don ha me ka long dum, kata kaba dum kaba katno!* (Matthaios 6: 23)

kyntien ba dung jylliew ĩa kito kiba don ka jingngeit ba la shah ĩalam bakla shaphang U Blei. *Me, me ngeit ba U Blei U long uwei; me leh bha keiñ: kita ki ksuid ruh ki ngeit, bad ki sngewkyiuh keiñ. (Jakob 2:19).*

Mynta ngi ĩohi ruh ka jingroi ba i tieng jong ki kam na ki niam bakhraw kiba len ĩa U Blei jong ka Baibl. Shibun ki kynhun bapher bapher jong ka Niam Hindu ki khring ĩa ka jingsngewtynnat bad ka jingbud jong ki babun ki briew thymmai. Ha ki ri kiba shisien ki la ju pawnam ha la ka jingĩoh pateng baskhem ha ka nongrim jong ka Baibl, la wanrah ĩa ka jingngeit tynrai jong ka niam Hindu ha ka dur jong ka Transcendental Meditation lane kiwei pat ki rukom jingngeit maĩa jong ki ri Mihngi kum ka yoga bad ka jinglong jingim kum ki pukir. Ki kynhun bapher bapher kiba la mih na ka niam Hindu ki mane thala ĩa shibun ki blei ha ka jingthaw, ban ĩa kaba mane ĩa U Blei jong ka jingpynlong. Bad, sngewsih ban ong, ba shibun ki mynsiem ba la shah pynthame ki la kham sngew ĩap-ngiah ĩa u ‘Guru’ uba kyntiew hi ĩa lade ban ĩa U Blei jong ka jingpynlong uba la pynrit ĩa lade ban wan jngoh ĩa ka Metbneng Pyrthei.

Ka pyrthei Muslim ruh ka pyni ka jingshitthem bakhraw ban pynsaphriang ĩa la ka jingngeit. Ka tyngka na ka jingkhai umphniang bad ka jingnang kiew jong ki ha ka bor saiñ hima ka pynlah ĩa ki ban pynĩar ĩa la ki pud ha ka rukom kaba i kumba kam lah ban long ha khyndiat snem mynshuwa. Na kawei na ki jaka mane bakhuid tam jong ki, kaba la khot ka Dome of the Rock bad kaba don ha u Lum ba ju don ka Templ ha Jerusalem, ki len da ka jingshlur ĩa ka pdeng jong

ka khubor babha U Blei. Ka jingthoh ha ka ktien Arab kaba don sawdong ïa ka Dome of the Rock ka ong: ïa U Blei ym shym la kha, lane ym lah ban kha ïa U.” Pynban, ka Baibl ka ong:

*Naba U Blei U la ieit katta katta ïa ka pyrthei katba U la aiti noh ïa la **U Khun ba la kha marwei**, ba uei uei ruh u bangeit ha U, un ym jot shuh hynrei un ïoh ka jingim bymjukut (Ïoannis 3:16).*

Bad ka jingpynthame ba kynja mynsiem kam sahkut tang ha ka pyrthei jong ka niam. Ka pyrthei bym khleh niam ka la kdup ïa ka saiñpyrkhat kaba ñiew ba u briew u long ka pdeng jong ka pyrthei bad ba ka jingthmu bakhraw tam jong ka imlang sahlang ka long ka jingnang kyntiew ïa u briew. ïa ka saiñpyrkhat kaba kyntiew ïa u briew kaba ki khot ka ‘humanism’ la pynbna ha ki skul bah, ki kotkhubor, ki seminar jong ki heh spah na kiba bun ki ri, ki makasin ba sngewtynnat ki briew, bad ha ki radio bad ki telebishon. ‘Pynlehroh ïa lade’ ka long ka phang ba khwan lade kaba la pynsngewtynnat da ka pyrthei bapyniäpbieit.

Ka ‘humanism’, ka bym long ei ei lait na ka jingmane ïa u briew, kam long shisha ka saiñpyrkhat bathymmai kumba katto katne ki pyrkhat. Ha ki sngi jong u Paul, U Blei U la ong: *Kiba la ïapli ïa ka jingshisha U Blei bad ita i balamler, bad ki la ïamane blei bad ki la ïashakri ïa i jingthaw ïa kaban lyndet ïa U Nongthaw... (Rom 1:25).* U Blei U kylli ïa kaei kaba dei shisha ka jingkylli kaba pynhapoh ïa kito ki bangeit ïa ka ‘humanism’: *Me la don haei me haba nga la seng ïa ki nongrim jong ka*

khyndew? To ĩathuh, lada me nang ĩa ka jingshemphang (Job 38:4). Ka long ka jingĩathuhkhana barim. Mynba u Soitan u la wan ha ka Im, u buh ĩa ka bymlah long kum ka balah ban long da kaba ong: *phin long kum ki blei (Jenesis 3:5).* Ha ka sngi jong ngi mynta u Soitan u ĩai bteng ĩa ka kam sniew jong u lyngba ki jinghikai bapynthame jong ka ‘humanism’ ka bym don jingĩasoh bad kaba kynja mynsiem.

Lehse phi dei u khynnah samla ka juk mynta u bymdon jingpynkhih ei ei da ka jinglong ka saiñ hima sima lane ka niam. Ha phi, ki nongsaiñ hima sima ki long kiba phim lah shaniah bad ka niam ka long ka bym ĩadei bad ka por. Phi sngewtynnatt ban don bad la ki paralok bad wad shawei pat na ka bynta ka jingpynhun shimet. Phi lah ban pyrkhata ba ka rukom im ba la batai da ki kyntien jingrwai jong ka ‘punk rock,’ ‘new wave music,’ ‘heavy metal,’ lane kiei kiei kiwei pat ruh ki badon kin ai ha phi ka jingpyllait na ka pyrthei basngewtmang ha kaba phi shem ĩa lade.

Da shisha keiñ, phi sngewthuh ĩa ki kyntien kiba phi sngap bad ha kaba phi shad. Wat la phim kwah ban batai ĩa ki ha kane ka rukom, shisha phin mynjur ba ha ki bynta ki babun kine ki long ki jingĩabynrap lang jong ka jingmane soitan, ka jingrunar bashyrkhei bad ka jingawria. Ym khyndiat ĩa ki jingshyrkhei jong ka Dujok la pynpaw ha ka put ka tem kum kawei pat ka jingkhiring bujli sha ka jingim kaba lehse kam i don jingmut. Ha ki rukom long kiba teng teng ki kynjoh sha ki jingkulmar balamwir, ka lama ha kaba kine ki samla ki ĩatylli ka pynshlur ĩa ki ban pynjot ĩa lade bad ĩa kiwei pat.

Shah ĩa nga ban ĩathuh shaphang kawei ka jaka ha ka nongbah Los Angeles. Ka don kawei ka jaka buh metĩap

kaba la khot ‘The Refrigerator’. Hangta, la buh ïa ki 600 tylli ki metiäp, kiba kham bun ki dei jong ki samla, haduh lai bnai da ka jingkyrmen ba yn don mano mano re ba lah ban ithuh ïa ki. ïa ka jingthoh ‘Bym tip kyrteng’ la teh ha ki shympriah kjat jong ki. Ki babun na kine ki basniewbok la tep ïa ki kum ki bym lah ban ithuh ha ki jingtep jong ki riewduk. Bun na ki, ki wan na ki jingim dih droks, hadien ba ki la pyntrei kam ïa ka kajuh ka khubor kaba dang ïai pynbna na ki jaka shad disco bad sngap na ki jingtem CD ha million ki ïing ki sem. Ki la bud ïa ka dak kdew lynti kaba bakla. Mynta ha ka bakut jong ka lynti, ka la slem palat ban kylla. A lada kin jin da la ïohsngew bad shahshkor ïa ki kyntien U Trai Jisu, Uba la ong: *Nga, nga la wan ba kin ïoh **ka jingim**, bad ba kin ïoh kyrhai ïa ka ruh (Ioannis 10:10).*

Bad mynta nalor kine baroh ki jingshaïong ka don sa ka jingroi bakhraw ha ka jingsngewtynnä ïa ka ‘jadu myntor’. Ki tyllong ki balah ban shaniah ki kdew ba ka jingpynleit jingmut ha ka myntor ka long kaba kynrei bha mynta kumba ka la long ha kato ka por kaba ki khot ka Juk Jingdum. Bad kane ka jia wat hapdeng kata kaba ki ong mynta ka ‘Juk jingshai saïans’.

Ha ki jaka ki bymlah ban poi pyrkhät ka don ka jingroi jong ki nongmane Soitan. Ki briew kiba don ka kam ka jam kaba biang bha na ka nongbah London ki ïalum lang ha Kensington ban rakhe ïa ka ‘Black Mass’ (Ka Mass ki nongmane ksuid). Ki kynhun jong ki shwar ki la nang roi ha Europe bad ha ki jaka ki bajngai kum ka dewlynnong Vancouver ba-itynnät. Ki jingleh badum jong ka jingmane ïa ki kpa tymmen kulong kumah ha Afrika la pyrthuhbud ha ki jingïasyllök bad ki mynsiem jong ki baïap ha kylleng ka

pyrthei. Shibun ki jingĭaleh kai video kum ki ‘Dungeons and Dragons’ bad ka ‘Ouija Board’ ki ĩarap ban pynroi ĩa ka jingpynĭap ngiah ĩa ki briew da ka jingbymman bad ka jingmaĭan. Kiba kum kine ki jingroi ki long ki jingmih na ka jingkwah tip ba kynja mynsiem kaba tang na sla. Ha ka jingshah ĩalam bakla ha ka jingwad jong ki ĩa U Blei, bun ki briew, ym tang ba ki phai **na ka jingshai** jong U Blei, hynrei ki phai ruh **sha ka jingdum** jong ka myntor na ka bynta kano kano ka jinghun ba kynja mynsiem kaba bakla bad thylli. Bad kane baroh ka jia ha kaei ba ngi dang khot ka pyrthei ba la shai.

Ngi leh ĩa kaba bha ban kynmaw ĩa kaei ba U Blei U ong shaphang ki sngi ki bakhatduh. U maham ĩa ngi shaphang ki *nongiathuhlypa lamler* bad *ki dak bad ki jingphylla* ki bymshisha kiban bud lang bad ka jingpynthame kaba khraw jong ki sngi bakhatduh. Ha ka jingshisha, U Blei U ĩathuh ĩa ngi ba u briew jinglamler un sa mih paw uba ki kam bymman jong u kin long *katba kum ka jingtrei u Soitan, da ka bor, bad ki dak khyllah, bad ki jingphylla balamler baroh bad da ka jingshukor ka jingbymhok baroh na ka bynta kita kiba jot (2 Thessaloni 2:9,10).*

Namar kane ka jingkieu ha ka jingsngewtynnat ĩa ki jinghikai ba bakla bad ha ki kam bymman, kam long ka bah ban sngewthuh balei ba ĩa ki babun tylli ki ri bad ki kynhun jaitbynriew la tap ĩa ki da ki bor baban khia jong ka jingartatien, ka jingiehnob bathylli bad ka jingduh jingkyrmen. Ki dak kdew lynti u Soitan ki bun palat ban pyni hangne, hynrei phi lah ban thikna ba ym don kawei ruh na ki kaba kdew sha U Jisu Khrist U Trai kum U nongpyllaitluid ba tang ma u hi ĩa ki briew.

Ka khubor U Blei, ha pyrshah ïa ka jingpynpaw byrngut byrngut jong ka pyrthei ïa ka jingim, kam long da shisha kata ka jong ka jingbymshai, ka jingshaïong jingmut bad ka jingïap. Ka jong U ka long ka khubor ka jingkyrmen, jingsngew thikna bad ka jingim bashitthem kumba ka long ha U Khrist. Katba phi pule ïa ka Baibl ha ka jingwad jong phi ïa U Blei, U Mynsiem Bakhuid Un ïalam ïa phi beit sha U Jisu Khrist U Trai, Uba la ong: *Nga uba long kata ka lynti, bad ka jingshisha bad ka jingim de.* Bad yn ym don uno uno uwei pat, namar U Jisu U bteng: *Ym don uba wan ha U Kpa, hynrei tang da Nga (Ioannis 14:6).*

U Blei U la maham ïa phi shaphang ki dak kdew lynti ki bapynthame khnang ba phin ym shah ïalam bakla. U la pyntip ruh ha phi shaphang ka jingpynthame kaba nang roi ka balah ban tap ïa ka jingmut jingpyrkhat jong phi. Mynta U ai ha phi ïa kane ka jingkular:

'Naba nga tip ïa ki jingmut kiba nga pyrkhat shaphang jong phi, ong U Trai, ki jingmut ka jingsuk kein, te ym ki jong ka jingsniew, ban ai ka jingkyrmen ïa phi ha ka por bakut jong phi. Te phin khot kyrpad ïa nga, bad phin ïoh leit ban duwai ha nga, nga ruh ngan shahskhor ïa phi. Bad phin wad ïa nga, bad phin shem ïa nga, haba phin wad ïa nga da ka dohnud baroh. Bad phin ïoh shem ïa nga, ong U Trai.' (Jeremiah 29:11 – 14)

Sangeh khyndiat ban puson

1. Ka jait jingmut jingpyrkhat kaba kum kaei kaban mane ĩa ka jingthaw bad ym ĩa U Nongthaw? (*Pule Rom 1:22 – 28*)

2. Ha ka jingwad jong phi ĩa U Blei, uei u shabi u ban plie ĩa kano kano ka jingeh kaba phi don ha ka jingmut phi? (*Pule Īoannis 7:17*)

Hato ka dei ka jingmut jingpyrkhat jong phi?

Hato ka dei ka jingkwah bad ka mon jong phi?

3. Hato U Blei U la ai ĩa phi ka dak kdew lynti ka bashai ban ĩalam ĩa phi sha U hi? (*Pule Īoannis 8:12*)

*Bun bun snem mynshuwa uwei u khynnah
ha ka klas Skul Pynpaw ha England u la kylli
ia la u nonghikai Klass Pynpaw:
“Hato U Blei U ieit ia ki khynnah tamsneng?”
bad u nonghikai u la jubab,
“Em, da shisha, em.” O, ka jingkren beiñ blei
Kaba khlem da thmu khnang ban ong ha u khynnah
kumta!
Lada U Blei Um ieit ia ki khynnah tamsneng,
Un ym jin da la ieit ia nga!
U Shakepeare u ong: ‘ka jingieit kam dei
ka jingieit ka bakylla haba ka shem
ia ka jingkylla.’*

G. CAMPBELL MORGAN

Hato U Blei U ieit shisha ia nga?

Hato phi la ju artatien ia ka jingieit jongno re jongno iba kongsan bha ha ka jingim jong phi? Lane phi la ju pyrshang ne em ban pynthikna ba phi ieit iano iano haba kim ngeit ia kata? Ha kano kano na kine ar, phin tip ba ki don ki por haba ka jingieit bashisha ka lah ban pynpaw kham bha da ki kam ban da ki kyntien.

Namar ba ki kam ki long kiba kham donbor ban ia ki kyntien, U Blei U la pynpaw shynna ia ka jingieit jong U ia phi da kaei ba U la leh haba U Jisu U la iap halor ka diengphna. Haba phi sngewthuh ia ka jingdonkam jong kane, phim donkam shuh da kawei pat ka jingbatai ban iarap ia phi ban sngewthuh ba U Blei da shisha U ieit ia phi.

Hadien ba nga la kylla kaba mut sha U Khrist, nga la pule ia kawei ka jingiatuhkhana ba jia shisha shaphang uwei u khynnah put turoi bad uwei u shipai. Baroh ar ngut ki la shakri ha ka kam shipai ha ka thma Boer. Une u khynnah nongput turoi, u Willie Holt, u la don khat-ar snem ha ka por ba la buh ia u ha ka iingjain lem bad hynñiew ngut ki shipai ki bym tip Blei. Ia uwei na kine ki rangbah la khot kyrteng u Bill. Pynban, ym kum u Bill, u Willie u la long u riewngeit ba

la aiti lut ha U Jisu Khrist U Trai. Man la ka miet, u la ju dem khohsiew ban duwai jar jar bad pule ïa la ka Baibl. Katba u dang leh kumta, kita kiwei pat ki shipai ki la kren bein bad tim ïa u.

Ha kawei ka sngi u Colonel uba khmih ïa ka kynhun u la khot ïa ka kynhun ba dang ïaid parade. La shem ba la don u nonglute ha ka ïingjain ha kaba la buh ïa u Willie bad u Bill. Ha ka jingkut lad ban shem ïa u nonglute, u Colonel u la ai ka jingmaham batynggeh ïa ka kynhun baroh kawei: “Ki jingmaham jong nga kiba mynshuwa ki la long lehnohei,” u la ong. “Mynmiet u nonglute u la wan tuh biang. Mynta ka sngi, ngan ai sa kawei ka lad ïa u nongleh bymman ban pynithuh ïa lade bad ban shim ïa la ka jingshah pynshitom kum u rangbah. Lada um wan, uwei pa uwei u briew ha ka kynhun kin shah pynshitom da ka jingshah sympat shabuk shiphew sien ha ka met lyngkhuit jong u. Hynrei lada uwei na phi un wan shakhmat ban shim ïa ka jingshah pynshitom, yn pyllait ïa kiwei pat.”

Hadien ka jingkyngjah ba sngewkhia, u Willie u la ïeng, u la mih shakhmat bad u la ong: “Sir, phi la ong myntan ba lada, ‘uwei na phi un wan shakhmat ban shim ïa ka jingshahpynshitom, yn pyllait ïa kiwei pat.’ Sir, ngan long ma nga uta u briew.” Da ka jingbitar shla, u Colonel u la hylla pyrshah ïa uta u khawpud u bym lah ban tip: “Kumno men shah ba u khynnah ba lui lui un shim ïa ka jingshahpynshitom jong me?” Ym shym don uwei ruh u bakhih. “Namarkata,” u Colonel u la ong, “phi baroh phin khmih ïa ka jingïohi basangsot jong u khynnah ba lui lui ba u shim ïa ka jingshahpynshitom na ka bynta u briew uba la shah pynrem.”

Kat kum ka kyntien jong u, u Colonel u la hukum ba yn

law lyngkhuit ia ka met u Willie, bad nangta la sdang ka jingsympat tynggeh da u shabuk. Haba u Willie u kyllon khlem tip briew shuh ha ka jingshah sympat bakthang, syndet syndet u Bill, haba um lah shah shuh ia kane ka jingiohi, u la mih na kata ka kynhun bad u la pyrta: “Sangeh! Nga dei ma nga u nonglute. Ngan shim hi ma nga ia la ka jingshahpynshitom.” Haba u la kyndit na ka jingiapler jong u, u Willie u la khmied suki ia Ia ki khmat sha u Bill bad u la pasiauw: “Kam lei lei Bill, u Colonel um lah shuh ban kynran dien ia ka kyntien jong u mynta. Ngan shim lut ma nga ia ka jingshahpynshitom jong phi.” Bad u la leh kumta.

U Willie um shym la koit shuh na ka jingktah jong ka jingshah sympat jong u. Hynrei shuwa ba u Willie un leit sha Bneng, u Bill, mynta u briew uba la lwet, u la iam harud ka jingthiah jong u bad u la kylli: “Balei Willie? Balei phi leh ia kane na ka bynta jong nga? Ngam long u badei hok.” Ka jingjubab u Willie ka long kaba jem bad u kren: “Bill,” u la ong, “Nga la ju pyrshang bunsien ban iathuh haduh katno U Blei U ieit ia phi bad borabor phi ju rkhe; nga pyrkhath ba lada nga shim ia ka jingshahpynshitom jong phi, kan iarap ia phi ban sngewthuh haduh katno U Jisu U la ieit ia phi haba U la leit sha ka diengphna ban shim ia ka jaka jong phi bad ban iap na ka bynta ka pop jong phi.” Shuwa ba u Willie un leit sha Bneng, u Bill u la pdiang ia ka jingpynim ba la tyrwa ei da U Khrist ba-ieit.

Ha U Khrist, ka Bneng ka la pynmih ia ka jingpyllaitluid bajop na ka bynta ka longbriew manbriew ba la jah noh. Bad ka dei ka Jingieit – ka jingieit U Blei ia ngi iwei pa iwei – kaba la pynjia long ia ka jingtrei ka jingknia bad ka jingshahshitom U Khrist.

U Briew Bajanaï

La pynïeng lai tylli ki diengphna ha u lum Golgotha. Ha ar tylli na ki, la sahnarphna ïa ki nongkamsniew. Hapdeng jong kine ar ngut ki nongkamsniew, la sah nar ïa U Trai Jisu, bad hangta u la ïap.

Ha ki kynta bakhatduh jong ka jingshahshitom ba shyrkhei eh, uwei na ki nongkamsniew u la pyrshang ban pynpaw ïa ka jingsngew jong u shaphang ka rukom bishar ha kaba baroh kine lai ngut ki la shah pynrem ban ïap. Ka baphylla kumba ka i long, ka jingpyrkhat bakongsan jong u kam long na ka bynta ka met ba la shahpynshitom bad la pynkordit jong u hi. Hynrei, ki jingmut jingpyrkhat jong u ki phai sha kaba kumno ka jingsynshar ain jong ki Roman ka la long shabar u laiñ ha ka jingpynrem ïa U Jisu ha kajuh ka jingïap kum ki ar ngut ki nongkamsniew. Ka dei kane ka jingbymlehhok baphalang kaba i kumba ka pynshitom jingmut ïa u. Da ka jingshai ktien bad jingsngewrit, u nongkamsniew uba la jan ïap u la pynlong lai tylli kiei kiei ki jingpyni ki basian bha katba u jam sha ka por bakhatduh jong u.

Kaba nyngkong: *Ngi ïoh diang ïa kaba dei na kiei kiei ruh ïa kiba ngi la leh.* Ha kata ka jingkren ka balyngkot bad basngewrit, u nongkamsniew ba la jan ïap u la phla ïa ka jingkitkhlieh bashimet jong u na ka bynta ka kam sniew jong u, bad kumta u la pyntip ïa la ka jingshahrem ba shimet jong u hi.

Kaba ar: *Ma ngi shisha da kaba hok ruh ngi dei ban ïap...* Ha ka sngi jong ngi ha kaba ka jingtam kti ba malu mala bad wat ki kam runar jong ka jinglute ka long kaba jia borabor, ka lah ban long ka ba-eh ban shemphang

ba kumno kine ki kam runar ki long kiba la shim khia haduh katta katta ha ka spah snem ba nyingkong. Hynrei ha ki lai kyntien balyngkot, u nongkamsniew ba la jan iap u la pynpaw ia ka jingsngew kynduh jong u ba ha ka sngi jong u, ka jingrai ia u ban iap ka long hapoh ka ain bad ka badei hok. *Ngi... dei hok keiñ ban iap.*

Kaba lai: *Hynrei une um shy m la leh ei ei ruh em ka bymdei.* Wat la ka long kaba phylla ban pule kumno u nongkamsniew u la pdiang ia la ka pop shimet bad kumno ba u la pdiang ia ka jingbisha rong ka ain, ka long kaba phylla ban pule shaphang ka jingsngewlem jong u ia U Jisu, Uba la shah sdien ha ka diengphna hajan jong u. *Une u briew* – Une U Jisu, ha ka jingkhmih jong une u nongkamsniew ba la jan iap, U la long uba khlem pop bad kumta la pynrem ia u ban iap khlem dei hok.

Da ka jingsngew kynduh ia la la jong ka pop, katba u dang sdien ha ka diengphna u nongkamsniew um shy m la don shuh da kawei ka jingkyrmen hynrei tang ban phai sha U Jisu. Kumta u la kyrpad jur eh: *Ko Jisu, to kynmaw ia nga ynda Me poi ha ka hima jong Me.* Da ka jingjubab, kumba U ju leh borabor, ia kum kata ka jingphla basngur bad ka jingdonkam, U Trai Jisu U la kular hangto hi: *ha kane ka sngi men long lem bad nga ha Paradais (Loukas 23:39–43).*

Ha kata ka sngi, u nongkamsniew ba la jan iap, kumba ia ki nongpop baroh kiba kylla kaba mut ki baphai sha U Trai, la pynthikna ia ka jingim bymjukut. U la phai sha u briew u badei – U Jisu Khrist U Trai – bad u la kyrpad ia ka jingisynei ha ka jaka kaba badei – ka Diengphna ha kaba U Jisu U la iap.

Hooïd, ha kata ka sngi baphylla, ha khmat jong uwei na ki nongkamsniew ba la jan ïap, U Trai Jisu U long shisha Uba **khlem don jingpynrem**. Hynrei, ha ka por kaba kham hadien arngut ki synran ki la batai kham bniah shuh shuh ha ka jingïohi jong ki. Ki la phla ba U Jisu U long **uba khlem pop**. Iwei pa iwei na kine ki synran, ryngkat bad u Apostol Paul, ki la buh jingthoh ïa la ka jong ka jingphla shimet jong ki ïa ka jingbymdon pop U Jisu.

Ïa U PETROS, u paralok bajan jong U Trai Jisu, la tip kum u briew u baleh ïa kano kano khlem da pyrkhath. Kumta, haba u la phla ïa ka jinglong ba khlem pop U Jisu, kat kum ka jinglong jong u, u la pyndonkam da ka kyntien kaba pyni ïa ka jingleh ei ei: (U Trai Jisu) *U **bym shym la leh pop** (1 Petros 2:22).*

U ÏOANNIS ruh u don ka jingïadei paralok kaba kyrpang bha bad U Trai Jisu. Kumta bunsien u ïoh ïa ka lad ban khmih ïa U Trai haba U don sha bar na ka jingkhmih wad daw wad dong jong ki paidbah. Na kane ka jingkhmih bapynmyntoi shibun u Ïoannis u la phla shai kdar ba: *ka pop **kam don** ha U (U Trai Jisu) (1 Ïoannis 3:5).*

Ïa U PAUL, ha kawei pat ka liang, la tip kum u' riewstad ka thoh ka pule uba don ka jinglah ka bakyrpang. Kumta, haba u Paul, u briew jong ka jingnang jingtip, u la kren shaphang U Trai Jisu kam long kaba lyngngoh ba u la pynbna: (U Trai Jisu) *U **bym shym la tip** ïa ka pop (2 Korinth 5:21).*

Kaba kum kane ka jingphla bashisha da ki lai ngut shaphang ka jingim ba khlem pop U Jisu ka long kaba shon jingmut bha.

Hynrei katto katne ki lah ban kyntait ïa kine ki jingïohi ba shemphang, da kaba ong. “Aha, ym lah ïa u nongkam-

sniew uba la jan iap lymne ia ki apostol - u Petros, u Ioannis bad u Paul - ban khot ia ki, ki sakhi kiba khlem noh shiliang. U nongkamsniew ba la jan iap u la long u briew uba la kut lad bad ki apostol pat ki don ka jingnoh shiliang ha ka jingaiti jong ki ha U Trai Jisu.” Kumta te, kumno pat shaphang u Pontius Pilat, u lyngskor Roman jong ka Judia? Da shisha, um shym long u paralok jong U Khrist. Wat la katta ruh, haba u jubab ia ki nong mudui jong U Jisu kiba la wanrah ia ka jingkyntoh bymdei pyrshah ia U da ka jingmut ban pynthikna ia ka jingiap jong U, u Pilat u la pynbna:

Ha Khmih ruh, haba nga la tohkit ia u ha khmat jong phi, ngam shem satia ka jingpalat ha une u briew shaphang kita kiei kiei ruh ba phi mudui ia u (Loukas 23:14).

Hynrei kine ki jingphla baroh jong ki briew kin long aüu haba ngi ianujor bad ka jingpynbna jong U Blei uba U Kpa na ka Khet jong U kaba ha Bneng? Haba u briew u khreh ban kren ha ka jingialang paidbah, la ju niew ba ka long ka badei bad ka babit babiang ban pynithuh ia u ha ka rukom badon akor. Kumjuh, haba U Jisu U la khreh ban sdang ia ka jingshakri paidbah jong u, U Blei U Kpa U la buh kyrpang ia lade ka kabu ban pynithuh ia U Khun Ba-ieit eh jong u. Da ka sur bajam na Bneng, U Kpa U la pynbna: *Une U long U Khun jong nga u ba-ieit, ha uba nga sngewbha eh (Matthaios 3:17).*

U Kpa U la tip ba mynba U Jisu u la don ha kane ka pyrthei ha ka jinglong briew U la im kumba U Blei U la thaw ia u briew ban im. Uwei pa uwei u briew u la *duh lehnohei ia ka burom U Blei (Rom 3:23)*. Hynrei U Jisu

te ym kumta! U la long u bajanai ha ki liang baroh. Kumta, haba U Jisu U khreh ban sdang ïa ka jingshakri paidbah jong U, U Kpa jong U, u la pynithuh ïa U, bad U dei *UKpa Bakhuid* jong U (*Ïoannis 17:11*) uba la pynpaw ïa la ka jingsngewbha ïa ka rukom ba U Khun Baieit jong U, u la im.

Kumba ngi la dep batai, U Trai Jisu Um shym la long kham duna ban ïa U Blei. Ka long kaba phylla kumta ban sngewthuh ba U Blei U la pynrit ïa lade bad haba U la pynkohnguh ïa lade ban kha lyngba ka kpoh jong ka kmie basotti jong U, U la shim ha lade ïa ka dur u briew. Hynrei, lada U Jisu kum u briew um shym la pyndem pura ïa lade ha U Kpa ba ha Bneng jong U, Un ym da la wanrah ka jingsngewbha badapbiang ïa la U Kpa. Pynban, ha baroh ka jingïaid lynti jong U ha pyrthei U Jisu U la ïai long uba kohnguh, bad U la shaniah ha U Kpa jong U. Kumta ka jinglong briew jong U ka la long ka jingpynpaw ha pyrthei ïa ka jingkhuid, ka jingieit bad ka jingthmu jong U Kpa jong u uba ha Bneng, ha ka pyrthei jong ka jingshitom, ka jingkhwan myntoi ïa lade bad ka pop.

Hooïd, kum u briew, U Jisu U la ïaid ha ka pyrthei kaba ma U, kum U Blei, U la thaw. Wat la U Trai Jisu Um shym la long uba duna ban ïa U Blei, pynban, ha ki 33 snem U la pyni ïa u briew kumno ba U Blei u la thmu ïa u briew ban im. Ym don ha ka jinglong briew jong U Jisu ka ban pyndam ïa kaei ba U Blei U la thaw ïa u briew ba un long. Ha kito ki snem, u la don borabor na ka bynta U Kpa jong u, uba ha Bneng. Kumta, U Kpa U la shem *sngewbha eh* haba U khmih ïa la U Khun Ba-ieit jong U, Uba im kum u briew **bajanai** hapdeng ki briew.

Uba khlem jingpynrem! Uba khlem pop! U Bajanai! Ha u nongkamsniew ba la jan iap bad ha u Pontius Pilat, U Jisu U la long Uba khlem jingpynrem. Ha u Petros, u Ioannis bad U Paul, U Jisu U la long Uba khlem pop. Ha U Kpa Bakhuid ha Bneng, U Jisu U la long u Bajanai. Uba khlem jingpynrem! Uba khlem pop! U Bajanai! – Pynban U la iap: U la iap na ka bynta jong ngi namar ka jingieit bakhraw jong U ia ngi iwei pa iwei!

Jingieit khlem pud

Mynta, ha ka jingmutdur jong phi, pyrshang ban iasnoh lang bad kito ki nongkhmihkai ki bakhmih ia ki jingjia ba shyrkhei ha ka ‘Good Friday’ ba nyngkong. Sawdong ka diengphna ki paidbah ki la iakhmih lyngngoh. Bad katba ki dang khmih ia ka jingjia bashyrkhei, ki la iakynduh bad ka jingiohi kaba pynkyndit bad kaba iapher shikatdei.

Hangta ha baroh ar liang jong U Jisu la sdien ia ki nongkamsniew. Baroh ar ngut ki la long kiba la rem ha khmat la ki para briew, bad baroh ar ngut ki la long kiba la rem ha khmat U Blei Nongthaw jong ki. Ia ki baroh ar ngut la rai pyniap da ka ain jong ka ri.

Hapdeng kine ar ngut, la sdien ia U Jisu ha ka Diengphna jong u. Ha ka jingiapher bak-ly-bak na ki nongkam sniew, U Jisu Um shym la long tang uba khlem jingrem bad khlem pop ha khmat ki briew, hynrei U la long ruh u bajanai ha khmat U Kpa Bakhuid jong U. Hoid, *U Blei ... ha U Khrist (2 Korinth 5:19)* U la leit sha ka Diengphna *kum ... u khun langbrot ba khlem pop bad ba khlem thoh bria (1 Petros 1:19)* bad ka jingiap bujli U Khrist na ka bynta ki bapop la shim hi da ka dohnud ba-ieit jong U Blei.

Ki nongkamsniew ki la dei ban ïap, hynrei U Trai Jisu Um dei hok ban ïap. Kham mynshuwa, haba u kren ïa ki nongwad daw wad dong, U Jisu U la pynskhem: *Nga aiti noh ïa la ka jingim, ba ngan ïoh shim pat ïa ka. Ym don uba shim ïa ka na nga, hynrei ... nga don bor ban aiti noh ïa ka, bad nga don bor ban shim pat ïa ka (Ïoannis 10:17,18)*. Bad haba U batai ha la ki synran ïa ka jingïar ha kaba ka jingieit jong U kan sa kner shen, U la ong: *Ym don uba don ka jingieit ka ba kham khraw ïa kane, ba uwei u aiti noh ïa la ka jingim na ka bynta ki lok jong u (Ïoannis 15:13)*.

Dei hadien ka jingïap bad ka jingmihpat jong U Trai Jisu ba u Apostol Paul u la ban shuh shuh: *U Blei ha U Khrist bad ba U [U Blei], U la pynlong ïa u [U Khrist] uta ubym shym la tip ïa ka pop, u la pynlong ka pop na ka bynta jong ngi, khnang ba yn pynlong ïa ngi ka hok U Blei ha U (2 Korinth 5:21)*. Hadien katto katne ki spah snem, ïa ka jingshisha baphylla jong ka jingïap bujli U Khrist na ka bynta ka pop jong ngi la pynpaw ha ka jingmut bapura ha kine ki kyntien:

Me long ka Hok jong nga
 Nga la long ka pop jong Me,
 Me la shim ïa kaei ka badei ka jong nga
 Bad Me la ai ha nga ïa kaei ka badei ka jong Me,
 Me la long kaei kaba Mem shym la long
 Ba ngan long kaei kaba ngam shym la long.

U Symbai Kew

Da ka jingsngewthuh shaphang ka jingïap ka ba-ap ïa

U, U Trai Jisu U la plie ia la ka dohnud ha ki synran jong U bad u la ong:

Mynta ka mynsiem jong nga ka la khih khuslai; te kaei ngan ong? Ko Kpa, to pyllait ia nga na kane ka por? Hynrei na ka bynta kane nga la wan khnang ha kane ka por. Ko Kpa, pyndonburom ia la ka kyrteng. Ia kane ka jingaiti lut na ka bynta ka burom jong U Blei, U Kpa U la jubab da ka jingieit: Nga la pyndonburom te, bad ngan pyndonburom ia ka pat (Ioannis 12:27,28).

Hynrei phi lah ban lynggoh kumno ia U Kpa yn pyndonburom ha ka jaka ba khah snam kum kata ka jong ka jingsahnarphna jong ki nong Rom?

Ha shuwa ba U Jisu un duwai ha U Kpa, U la pynkynmaw lypa ia la ki synran ba ka long kaba donkam ba iwei i symbai in iap ha shuwa ba kan don ka jingot.

Shisha, shisha, nga ong ha phi, lynda iwei i symbai kew i da hap ka khyndew bad i iap, ita i iaisah marwei; hynrei lada i iap i sei noh bun soh (Ioannis 12:24).

Kum U briew Uba khlem pop, ka jingiap kam don ka jingkam kynti ia U Jisu. Hynrei, U la jied ban iap; U la iap ka jingiap bashyrkhei kum ka jingiap iapli na ka bynta ka pop jong phi bad jong nga. Bad ha kane ka rukom un ot ia ka jingot bymjukut jong ki briew kiba la siewspah. Kumta U Trai Jisu U iathuh ia ka jingthmu jong U, bad ha iwei pa iwei i bangeit shisha U ai ruh ia ka jingkular jong u:

[Ka jingthmu jong U] *Nga la mih noh na uta U Kpa, bad nga la wan sha ka pyrthei; pat nga iehnoh ïa kata ka pyrthei, bad nga leit sha uta U Kpa.* [Ka kular jong U] *Ngan wan pat, bad ngan shimti ïa phi ha lade hi, ba ha kaba nga long ma nga, phi ruh phi lah ban long (İoannis 16:28; 14:3).*

Kane ka long ka baphylla, hynrei la ka long ruh ka i phylla kumta, wat hadpeng ka jingieit baphylla jong U Nongpynim ïa ki, don ki briew kiban dang jied ban kyntait ïa ka jingmap ba U tyrwa. Kiwei pat ki ïai long ki bymsalia bad ki bymsuidñiew shaphang ka jingïap jong U. Nalor kata, wat la ki briew ki ïai kyntait ïa U Nongpynim, lane ki leh bymsuidñiew ïa U, ka jingmih ka long kumjuh – ka jingpynïakhlad bymjukut na ka tyllong kaba tang ma ka hi jong ka jingim bymjukut; ka jingshai bymjukut bad ka jingieit bymjukut. İa kane ka jinglong bashyrkhei la batai ha kine ki kyntien.

Ba jan ïap phin sa ïap,
Phin ïap ka jingïap bakhraw,
Phin ïap sha bymjukut,
To ïai long kiba jan ïap, pynban ym ka jingïap.

Hynrei, U Trai Jisu U la ïap ym tang ban rah ïa phi na dujok bad sha bneng, hynrei ban wallam ruh ïa U Blei na bneng bad sha phi!

Em, ka jingim bymjukut kam long tang ka jingpynthikna ïa ka lawei jong nga ha bneng. Ka Baibl ka pynthikna ruh ïa

u bangeit shisha ba ka jingim bymjukut ka long ka jingshisha ka badonburom, ka ba mynta bad ka ba-im.

*U Blei U la ai ha ngi ia ka jingim bymjukut,
bad kane ka jingim ka long ha U Khun jong U.
Uta uba don Uta u Khun, u don kata ka jingim;
te uta ubym don U Khun U Blei, um don kata
ka jingim (1 Iöannis 5:11, 12).*

Ka Jingim Bymjukut ka long ha u Person – U Jisu Khrist U Trai. Bad haba U shim ia ka jaka shong jong U ha ka dohnud briew, ha kata hi ka khyllipmat ka jingim bymjukut ka sdang.

Ka Dor Bakhraw

Ha ka diengphna U Khrist, ka jingkhuid U Blei, ka jinglehhok U Blei bad ka jingieit U Blei ki iashem lang ha kawei ka jingleh ba hakhlieh tam jong ka jinglen lade. Hangta, la pynksan ia ka Jingkhuid jong U; la pynhun ia ka Jinglehhok jong U; bad hangta ka jingieit U Blei la kdup ia ki briew ki bapop kum ma phi bad ma nga. Hynrei ia U ka dor ka long ka bakhraw.

Ha ka jingthoh ba ai mynsiem ba man la ka sngi *My Utmost for His Highest*, u Oswald Chambers u la ai ia kane ka jingmaham:

Husiar ia ka jingkhmih ba pynsngewtynnat shaphang ka jinglong Kpa ka jong U Blei kaba ong, ‘U Blei U long u basbun bad ba-ieit haduh katta katta ba da shisha keiñ Un map ia ngi.’ Kata ka jingpyrkhat kam don jaka da lei lei ruh ha ka

Testament Bathymmai. Ka nongrim kaba tang ma ka hi ha kaba U Blei U lah ban map ïa ki pop bad ban buh pat ïa ngi ha ka jingsngewbha jong U ka long lyngba ka Diengphna U Khrist, bad ym da kawei pat. Wat la ngi sngewthuh ïa kane ba ka long ka bashisha, ka dang ïai long ka balah ban shim ïa ka jingmap ïa ka pop da ka jingsynlar jong ka jingngeit bad nangta ban klet noh ïa kaba katno ka dor bakhraw ïa U Blei ban pynlong ka jong ngi.

Wat la ngi la ïathuh ha shuwa ïa ka jinglen lade jong u Willie Holt, kam don shisha kano kano ka jingsyriem ba kynja briew ïa ka jingshahshitom ba U Blei U la shah ha Kalbari kum ka nuksa ka ban ïahap bad ka jingieit jong U ïa ngi. Bad da ka Ktien ba la pyrsad da U Mynsiem, ba ngi khot ka Baibl Bakhuid, U Blei da lade hi u ring ïa ka jingkah jong U sharud ban ai ha ngi ka jingïohi badapbiang ïa kaba kum kane ka jingieit ba len lade. La katta ruh, ka jingkhraw ka jingieit jong U ka long palat ïa ka jinglah ka jingshemphang ba duna jong ngi. Nalor kata, da kaba pyrkhath ïa kaba kum kane ka kam bakhraw jong ka jingieit, ngi lah ban sdang ban ñiewkor katto katne ïa ka jingjrong, ka jingïar bad ka jingjylliew jong ka jingieit U Blei.

Mynba U Jisu U la ïap halor ka Diengphna U la shah shitom na ka bynta ki pop jong ngi ha ki lai bynta.

Halor ka Diengphna la pynshitom ïa ka met U Jisu da ka jingkordit; halor ka Diengphna ïa ka jingieit jong u la kner sha kliar eh; bad kaba kham sngew jynjar shuh shuh, halor ka Diengphna ïa U Jisu la pyndkhat noh na ka jingshai bad

ka burom bad ka jingsuk kaba U la mad shi junom ha ka jingialong kawei jong U bad U Kpa. Hood, ki jingshahshitom ba U Jisu U la shah ki long shisha palat ia ka jingshemphang ba kynja briew jong ngi.

Nalor kata, katba ngi puson ia ka jingshah shitom jong U ha ka met, ia ka jingshah shitom ha ka dohnud bad khamtam ia ka jingshah shitom jong U ha ka mynsiem ngin ñiewkor ha ka rukom bathymmai ia ka jingiar ka jingieit jong U ia ki briew ki bapop.

Jingshah shitom ha ka met: Ka long kabym lah long ban pynryngkat ia ki jingpynjot ia ka dur dro baremdor jong U Rembrandt bad ka jingpynjot ia ka lyngkhot jong ka kot ba la jakhlia. Bad khamtam lei lei, ia ka jingiap jong u briew bajanai, U Khrist Jisu, ym lah ban pynryngkat lane ban ianujor bha bad ka jingiap jong uno uno u briew.

Ha ka Testament Barim ngi shem ia ka jingiatuhlypa kaba iathuhlypa thik ia ka jingpynsniew dur ha ka met kaba U Jisu Un hap ban shah hadien. Hangta la iathuh ia ngi ba ka dur jong U ka *la kham sniew dur ban ia uno uno u briew (Isaiah 52:14)*. Hynrei, ka jingpynkylla ktien ia kane ka thup kyntien sha ka English kam shym lah ban ai ka jingmut ba pura kaba don ha ka thup kyntien tynrai ha ka ktien Hebru. Ha kane ka thup kyntien U Blei U la batai ba U Khun Baieit jong U, Un shah pynshitom haduh katta ba un ym iasyriem shuh ia u briew. Kum kata ka jingpynsniew dur ia ka met U Khrist la iathuhlypa da U Jisu hi:

*Naba ha khmih, ngi ialeit kiew sha Jerusalem,
te ia U Khun u briew yn sa ai noh ha ki rangbah*

lyngdoh bad ha ki nongthoh; bad kin pynrem ïa u ïa kaban ïap, bad kin ai noh ruh ïa u ha ki Jentil. Ki te kin LEHBEIÑ ïa u, bad kin BYNTHIEW ïa u, bad kin SYMPAT ïa u, bad kin PYNĪAP noh ïa u ... (Markos 10:33).

Bad kane ka long thik kumba ka la jia! Hadien U Markos u la batai ïa kaei kaba ki sakhi ki la ïohi: *Nyngkong ki la sympat ïa U, bad nangta ki la bynthiew ïa U, hadien kata ki la rkhiebeiñ ïa U, bad khatduh eh, ki la sahnarphna ïa U (Markos 15:19,20).*

Ïa u jingsympat jong ki Roman uba la tar ïa ka met U Nongpynim la shna da ki tyllai snieh, ba la pynkhia da ki shyieng ne ki sisa ki banep. Kine ki la tar shyrkhei ïa ka doh jong U ha ka met bad shadem jong U. Namar kata la ïathuhlypa ha ka Salm ba U Messaïah Un ong: ... *Ki la sum ïa ki kti bad ki sla'jat jong nga. Nga lah ban ñiew ïa la ki syieng baroh; ki peit bad ki khmih pyllaw ïa nga (Salm 22:16,17).* Hood, U Trai Jisu – janai ha baroh ki liang – U la leit sha ka jingïap ka bashitom bad ka bakordit eh. Ka jingpynsniew dur ba khlem jingisynei ha ka met kaba U la shahshitom ka la pynlong ïa ka dur jong U ym shuh kum U briew.

Hato kata ka ïarap kham bha ïa phi ban sngewthuh haduh katno U Blei U ieit ïa phi?

Ka Jingshah shitom ha ka dohnud: Wat la ka jingshah shitom ha ka met jong U Jisu ba la shah sahnarphna ka long palat ïa ka jingshemphang ba kynja briew jong ngi, kata ka long tang shi bynta jong ka jingshahshitom bashisha jong U.

Ka jingshitom ha ka met jong U ka la ktah tang ia ka sla jong ka jingkordit bajylliew jong U.

Ha ka Diengphna U Jisu U la mad ruh ia ka jingkordit bakhraw ha ka dohnud. U Ioannis u la buh jingthoh na ka bynta jong ngi ia ki jingjia jong kito ki kynta ki basngew triem:

Hynrei haba ki la iawan ha U Jisu, bad ki (ki shipai Rom) la iohi ia u ba u la lah iap lypa, kim shym la pynkheiñ ia ki kjat jong u la kumta ruh uwei na kita ki shipai u la sum ia ka krung jong u da u sum, te kumne kumne ruh la mih noh ka snam bad ka um (Ioannis 19:33,34).

Nga la ju iohsngew ia ki bor ba khmih ia ka koit ka khiah ba ki pynpaw ia ka jingngeit ba ka jingdon jong ka snam bad ka um ka pyni ba U Jisu U la iap na ka jingpait dohnud. Katto katne ki doktor ba la pyntbit ha kaba sumar ia ka jingpang klong snam ki batai shaphang kane ka jingjia kham bniah bad ki ong ba, haba u klong snam jong U Jisu u la pait, ka snam jong U ka la tuid sha ka syrtap kaba sop sawdong u klong snam. Kane kan batai ia ka jingshisha ba, haba u shipai u la dung ia ka krung U Nongpynim, ka la mih noh ka snam bad ka um. Ha ka Salm ba hynriewphew khyndai, napdeng kiwei pat ki jingiathuhlypa shaphang ka jingiap U Khrist, ngi pule ia ka jingiathuhlypa kaba la kdew lypa ia ka jingkordit jong ka jingpait dohnud jong U: *Ka jingkrenbeiñ ka la pynpait ia ka dohnud jong nga; bad nga dap da ka jingsngewkhia ... (Salm 69: 20).* Hoodid, ka jingshahshitom ha ka dohnud jong U Jisu ka bym lah ban batai ka la pynpait ia ka dohnud ba-ieit jong U.

Haba lyngba ka dohnud baieit jong U la mih ka jinglum lut ïa ka jingshahshitom jong u bynriew; bad haba ha ka mynsiem bymthoh bria jong U – ka mynsiem jong Uta uba la pynïakhlad na ki nongpop (*Hebru 7: 26*) – hangta la pyntyllun ïa ka jingjakhlia ka bymlah ban pyrkhata bad ka bymlah ban shon jong ka dujok hi, U Trai Jisu U la ïap na ka jingpait dohnud.

Hato kata ka ïarap kham bha ïa phi ban sngewthuh haduh katno U Blei U ieit ïa phi?

Ka jingshahshitom ba kynja mynsiem: Bun ki briew ki lah ban sngewthuh kloï ïa ka jingshahshitom jong U Trai Jisu ha ka met bad ka dohnud ban ïa kaba ki lah ban sngewthuh ïa ka jingkordit ba kynja mynsiem jong U. Pynban, shisha, ka jingshah shitom kaba khraw ba U Jisu U la shah ka la long mynba la pyndkut ïa ka jingïasyllok bymjukut jong U bad U Kpa bad U Mynsiem Bakhuid.

Haduh lai kynta jong ka jingdum bymdon jingtngen – naduh 12 baje mynsngi haduh 3 baje janmiet – U Jisu U la shah iehnoh da U Blei U Kpa bad U Blei U Mynsiem Bakhuid. Ha kata ka por, U Jisu – U Blei U Khun – U la pyrta da ka sur kaba jam: “*U Blei jong nga, U Blei jong nga, balei ba Me la iehnoh ïa nga?*” (*Matthaios 27:46*).

Ha kata ka sngi ka bakyndit, la pynïakhlad ïa ka jinglong Lai-ha-Uwei bymjukut jong ka jinglong kawei jong U Blei (kaba la kdup bymjukut ïa ka jingshai bym lah batai). La pynïakhlad da ka pop jong phi bad jong nga. Kumta, haba la sdien ïa U Jisu halor ka Diengphna, U Blei Um shym lah ban ïadon lang bad ka pop kaba, ha ka doh ba khlem pop jong U, U la bah, namar U Blei “*ïa Uta ubym shym la tip*

ia ka pop, u la pynlong ka pop na ka bynta jong ngi”... (2 Korinth 5:21).

Kumta, kam long kaba lyngngoh ba, haba U Jisu U la ia, ia kane ka pyrthei bymman la tap syrngiew ha ka jingdum ba i-ngiew haduh lai kynta.

Te ka sngi ka lah ha jingdum ban rieh
 Bad khang khop ia la ki jingthaba,
 Haba U Khrist, U Nongthaw badonbor, U la ia
 Na ka bynta ka pop u jingthaw uba long u briew.
Isaac Watts (1674 – 1748)

“U Blei U long ka jingshai, bad ha U ka jingdum kam don satia” (1 Ioannis 1:5). Ka jingshai jong ka jingkhuid U Blei, bad ka jingdum jong ka jinglongpop jong u briew kim lah ban ia don ryngkat. Kumba ka jingdum kan phet noh haba phi tbeh jingshai, kumta ka jingdum kan neh haba phi pynlip ia ka jingshai. Ka dei ka jingdum kaba la neh haba U Jisu U la bah ia ka pop jong u bynriew ba la jah noh.

Kaba sngewsih, kane ka jingdum ba kynja mynsiem kan long ruh ka jinglong bymjukut jong uwei pa uwei u briew uba phai noh na ka jingshai jong ka jingieit ba siewspah jong U Blei. Ka jingdum kaba kham rben ban ia ka shiteng synnia; kaba kham kynjah ban ia ka jingset ia lade marwei, bad kaba kham jlan ban ia ka por hi. Namar: *“Kane te ka long kata jingpynrem, ba ka jingshai ka la wan ha ka pyrthei, bad ki briew ki ia ieit kham tam ia ka jingdum ban ia kata ka jingshai, naba ki la long bymman ki jingleh jong ki” (Ioannis 3:19).* Ban phai noh na U Jisu kan pynmih ia ka jingdum bad ka jingiap – ka jingiap ba kynja mynsiem bad ka jingiap bymjukut. Ban phai sha U

Jisu kan pynmih ïa ka jingim – ka jingim ba kynja mynsiem bad ka jingim bymjukut.

Ka jingpyrta u Nongjop

Ka khubor babha ka long, ba katba kito ki lai kynta bym don jingntgen jong ka jingdum ki la poi sha ka jingkut, U Jisu Um shym la ïam sngewsih “Nga la dep.” Em da shisha! ïa ka kam jingsiewspah jong ka Jingieit la pyndep. Te kumta mynta U la pyrta da ka jingjop “**La pyndep**” (*Ïoannis 19:30*)

Ka dor na ka bynta ka pop jong phi bad jong nga la dep siew lut. La dep!

Kumta, hadien ba la pyndep ïa ka kam siewspah jong U, ka jingïasyllok jong ka jingshai kaba U Trai Jisu U la don junom ha U Blei uba long Lai-ha-Uwei la pynïoh pat junom (*Ïoannis 17:5*). Mynta ym don ei ei shuh kaba sah ïa phi bad ïa nga ban leh ïa ka ban siew ïa ka pop. Bad kam don shuh kaei kaei kaba u Soitan u lah ban pynduh pyndam noh ïa ka kam kaba U Jisu u la pyndep na ka bynta jong phi. Ka sni jong u Soitan, u bseiñ, la dep weng noh.

Ka jingïap ka jop ïa U Syiem jong ka Jingïap

Ka daw ba U Blei U la kup ïa lade da ka ‘met bad ka snam’ kam long tang ba Un ïap na ka bynta ka pop jong phi bad jong nga, hynrei kumjuh ruh ba: ... *da ka jingïap Un ïoh pynduh noh ïa uta uba don ka bor ka jingpynïap, uta u long u Soitan keiñ* (*Hebru 2:14*).

Kumba u Dabid u la pyndonkam ïa ka waitlam jong u Goliath hi ban pynjot ïa u Goliath uba la shah pynïapler, kumta

ruh U Jisu U la shim ia ka atiar jong u Soitan hi – ka jingiap – bad u la pyndonkam ia ka ban jop thiaw ia u. U Jisu U long U nongpyllaitluid bashisha jong u briew – kynthei bad shynrang. U long U nongpyllait jong U Blei – Uba tang ma U hi Uba lah ban pyllaitluid ia ki briew na ka jingiap bymjukut bad ka jingshah teh mraw ba kynja mynsiem – ka jingshah teh mraw kaba u Soitan u la thmu ia uwei pa uwei u briew, ha ka jingialeh pyrshah jong u ia U Blei Uba la thaw ia u briew ha ka dur jong U hi.

Ka long ha ka met jong U ka badon ka doh bashisha bad ka shyieng bashisha ba U Jisu U la jop thiaw ia u Soitan, U la jop ia ka jingiap bad U la mihpat na ka jingtep. Nangta ngi pule shaphang ka jingkiew noh jong U sha Bneng, *sha kaba kum u nongbuhai na ka bynta jong ngi, U Jisu U la leit rung (Hebru 6:20)*. Ha ka sien kaba nyngkong u briew – **u Briew uba khlem jingrem, uba khlem pop, u bajanai** – u la rung sha Bneng. Namar ka jingiap jong U halor ka diengphna U la plie mynta ka lynti ia kiwei ba kin bud.

Ha ki sngi jong u, u Charles Wesley u la thikna ba U Blei U ieit shisha ia u mynba u thoh “Jingieit phylla: kumno ka lah ban long; ba Me, U Blei jong nga; Men iap na ka bynta jong nga?”

Hynrei Mynta U Khrist U la pynmihpat!

“Hynrei mynta ia U khrist (U Messaiah) la pynmihpat na ki baiap, bad u la jia long u soh nyngkong kein na kita kiba la iohthiah noh (ha ka jingiap). Namar kumba da u briew la jia ka

jingiap, kumta da u briew ruh ka jia ka jingmihpat ia ki baiap.” (1 Korinth 15:20 – 21)

U Dr. Sangster, bam kwai ha dwar u Blei, u la long uwei na ki nongkren bapnah kiba nga la ju iohsngew. U sngewtynn timer ban pyndonkam ia ka jingpnah thylliej jong u ban kren bha shaphang U Trai bad U Nongpynim jong u, U Jisu Khrist. Kaba lyngngoh, ha shuwa ba un iap, u Dr, Sangster um lah shuh ban kren namar jong ka jingpang bampong ha ka shyntur jong u. Shuwa ba un leit sha Bneng, u pyni dak ha ka khun jong u ba kan ai ia u let bad ka kot. Ha kata ka step sngi Easter Sunday u la thoh: “Kham bha ban ym don u thylliej bad ka jingthrang barhem ban pyrta ‘U Khrist U la mihpat,’ ban ia kaban don u thylliej khlem ka jingthrang ban pyrta!”

Mynba u Paul u Apostol u la wan ha khmat u syiem Agrippa ban iasaid-da ialade pyrshah ia ki jingkynnoh bymdei, u la khring ia ka jingmut jong ki sha ka jingshah shitom bad ka jingmihpat U Khrist: “*Kumno ba ka la dei ia U Khrist ban shah*” u la ong” ***bad kumno nyngkong da ka jingmihpat na ki baiap, un pynbna ia jingshai ha u paidlang ruh ...***” (Kam ki Apostol 26:23).

Hynrei, ha shuwa ka jingmihpat jong U Trai Jisu Khrist, ha ka Testament Bathymmai la buh jingthoh ba ia kiwei ki briew la pynim pat na kaba iap. La don u Lasarus bad ka khun jong u Jairos bad kumjuh ruh u khun jong ka riewkynthei jong ka shnong Nain. Wat la U Jisu da ka jingleh phylla U la pynim pat ia kine ki briew, pynban baroh ki la iap biang hadien katto katne snem. Hynrei, kata kam shym la long bad U Jisu Khrist U Trai. Mynta, ym tang ba U im ha ka

met, hynrei U im ruh ha ka mynsiem bad ha ka bymjukut. U la long shisha uba nyngkong U ban mih na ki baiap!

Kumno ka jingtep jong ka jingiap bad ka jingpyut kan set byndi ia U Nongthaw jong ka jingim? Namar U Jisu Khrist U Trai U long U Blei Nongthaw, U la wallam jingim na ka bymdon ei ei. Namar kum u Briew bajanai, U Jisu U long U Blei Nongpynim. U la wallam jingim na ka jingtep bad U la pynlong ia ka lynti sha Bneng na ka bynta baroh ki briew ki ban pdiang ia U, da ka jingngeit. Ha ki, la kular:

Hynrei U Blei, ba U long uba kynrei ka jingisynei, namar ka jingieit kaba khraw jong u da kaba u la ieit ia ngi, wat mynba ngi la long ki baiap da ki jingryngkang jong ngi, u la pynim ia ngi lem bad u Khrist (da ka jingaiei la pynim ia phi), bad u la pynmih ia ngi lem bad u, bad u la pynshong ia ngi lem bad u ha ki jaka bneng, ha U Khrist Jisu”
(Ephesos 2:4–6)

Ha kaba thoh sha ki bangeit ha ka nongbah Korinth, u Paul u apostol u la pynkynmaw ia ki ba la pynim ia ki na ki jingsaja jong ka pop jong ki namar ki la lah *pdiang ruh* (kaba kit ia ka jingmut: la snoh ha; la shaniah ha bad la shong shaniah ha) ba *U Khrist U la iap namar ki pop jong ngi kat kum ki jingthoh bad ba la tep ia u, bad ba la pynmihpat* ia u ruh ha kaba lai sngi katkum ki jingthoh (1 Korinth 15:3,4). Mynta, uwei pa uwei u bangeit shisha u shong shaniah ha ka jingshisha badon burom ba “U Khrist U la iap namar ki pop jong nga; bad U la mihpat, bad U ai ia nga ka jingim bathymmai ha U.”

Na ka Sngi Nyngkong sha ka Sngi Balai

Mynta, phi lah ban lyngngoh, “kaei kaba la jia ia U Trai Jisu Khrist hapdeng ka por ba la sahnarphna ia U bad ka por ba U la mihpat na ka jingtep hadien lai sngi?” Da ka jingkhmih lynti ia kaba kum kane ka jingkylli, U Blei U la pynpaw ia ka jubab:

Te kane, ba U la kiew, ka long aiu tang ba u la wan hiar ruh shuwa sha kita ki jaka kiba kham poh jong ka khyndew. Te uta uba la wan hiar u long uta ujuh uba la kiew ruh kham sha jrong eh ia ki bneng baroh, ba un ioh pyndap ia kiei kiei baroh (Ephesos 4:9,10).

Hooïd, ka Baibl ka iathuh ia ngi ba ha shuwa ban kiew sha Bneng, U Jisu Khrist U Trai ha ka jingshisha U la hiar sha ki *jaka kiba kham poh jong ka khyndew*. Hadien kata U la kiew sha Bneng ban ialam ia ki riewkhuid jong ka Testament Barim (kiba la iap da ka jingngait) ha ka jingbud ter ia ka jingjop jong U. Mynta, uwei pa uwei u bangeit u la tikna da ka jingkmén ba ka jingkhang jong ka jingiap ka long shisha ka khyrdop jong u sha ka burom. Kaba phylla, U Khrist hi da lade U la jop thiaw ia ka jingiap ha ka met bad ka mynsiem na ka bynta jong ngi.

Ah ka jingiap, hangno ka jingjop thiaw ka jong pha? Ah ka jingiap, hangno ka sni ka jong pha? Te ka sni jong ka jingiap ka long ka pop, bad ka bor ka pop ka long ka hukum. Hynrei ka jingnguh ia U Blei, uba ai ha ngi ia kane ka jingjop thiaw da U Jisu Khrist uba U Trai jong ngi (1 Korinth 15:55–57).

Ka jingpyniasoh – ka jingiehnoh sngewbha ia ka jingieit jong U

Ka long kaba phylla ban tip ba U Trai Jisu U la pynlong ia ka lynti sha Bneng bad mynta ngi lah ban bud ha ka jingbud ter ia ka jingjop jong U.

Ka long kaba phylla ruh ban tip ba ha shuwa ka jingiap jong U, ha ka jingieit jong U ia la ki jong, U Jisu U la kular ba hadien ka jingkiew noh jong U sha Bneng Un phah ia U Mynsiem Bakhuid sha ki riewngeit ha pyrthei.

Ha la ki synran U la ong:

Jar u bangeit ha nga, kumba la ong ka jingthoh, “ki wah um ba-im kin iatuid noh na ka dohnud jong u”. Hynrei ia kane U la kren shaphang U Mynsiem ia uba kita ki bangeit ha u kin sa pdiang: namar ym pat shym la ai ia U Mynsiem Bakhuid, naba ym shym pat la pyndonburom ia U Jisu. (Ioannis 7:38 – 39)

Hynrei mynta ngan sa leit noh sha Uta Uba phah ia nga ... Nga ruh ngan duwai ia U Kpa, te Un ai ha phi ia uwei pat u Nongpyntngen ... U Mynsiem ka jingshisha keiñ ... ka myntoi ia phi ba nga, nga leit noh: namar lada nga ngam leit noh, uta U Nongpyntngen un ym wan ha phi; hynrei lada nga ngan leit, ngan phah ia u ha phi ... Un pyndonburom ia nga (Ioannis 16:5; 14:16,17; 16:7,14).

Ngì la iohi kumno ba la pyndonburom ia U Blei ha ka jingiap jong U Khun jong U. Mynta phi lah ban kylli kawei

pat ka jingkylli: “Kumno lah ban pyndonburom ïa U Jisu da kaba pahah ïa U Mynsiem Bakhuid ha phi bad ha nga?”

Ïa kane ka jingkylli lah ban jubab shi bynta da ka jingshisha ba la pyndonburom ïa U Jisu ha ka jingim jong iwei pa iwei i riewngeit iba da i ka jingieit U Blei ka tuid. Ngi pule: *naba ïa ka jingieit U Blei la theh ïa noh buk buk ha ki dohnud jong ngi da U Mynsiem Bakhuid, ïa uba la ai noh ha ngi (Rom 5:5)*. Ka jingieit U Blei kaba shong sah hapoh ka dohnud – kaba la pynlong shisha da U Mynsiem Bakhuid – ka kham palat ban ïa ka jingtei ba jrong tam jong ka jingkhring briew ne jingieit briew. Kumba da ka jingngeit phi jubab ïa ka jingpyndep ïa ka kam jong U halor ka Diengphna, U Trai Jisu, ha U Mynsiem Bakhuid, Un sdang ban ieit ïa kiwei ki briew lyngba jong phi. Kaba phylla!

Ban ngeit ba U Khrist U la ïap namar ki pop jong phi, bad nangta ban ainguh ha la ka dohnud ïa kata ka jingshisha, ka dei ïa phi ban shem sngewbha ïa ka jingpynthikna ba marmet ïa ka jingmap ei bad ka jingieit ba pynim U Blei.

Hadien kata, ban pynlong ïa ka jingim jong phi ka babit ïa ka jingshong sah ka jingdon ryngkat jong U Jisu Khrist U Trai hapoh jong phi, ka long ïa phi keiñ ban long ka atiar jong ka jingieit jong U sha ka pyrthei bymdon jingieit.

Uwei u stad theoloji ka Germany, uba la pawnam ha ka thoh ka pule jong u, shisien u la shah kylli jingkylli: “Kaei ka jingpyrkhat bajylliew tam jong phi shaphang U Blei?” Kaba lyngngoh, u la jubab ha ki kyntien ka jingrwai khorus ki khynnah rit: “Jisu U ieit ïa nga; ïa kane nga tip, naba ka Baibl ka ïathuh kumta ïa nga.”

Hoid, U Blei U ieit shisha ia nga! Bad hoid, U Blei U ieit SHISHA ia phi!

O, ka jingieit kaba khring ia ka jingthmu ka
jingpynim,
O, ka jingaiei kaba wallam ia ka sha u briew,
O, ka kharai bakhraw ba U Blei U la pynjrong,
Ha kalbari!
Ka jingisynei hangta ka long kaba khraw, bad ka
jingaiei khlem siew dor,
Ka jingmap ei hangta la pynroi sha nga ,
Hangta ka mynsiem bakhia jong nga ka la shem
jinglaitluid,
Ha Kalbari.

Ka shithi na Iraq

“Nga la don ha ka iing Muslim (Scheltey). Ka longiing longsem jong nga ka la hikai ia nga kumno ban duwai bad shah jing-it kum ka Muslim. Nga la riam la beit kum ki kynthei Muslim, da kaba tap ia ka dur khmat jong nga khnang ba uno uno u briew un ym leh pop lada u khmih ia ka khmat jong nga.

“Namar kane baroh, nga la don shibun ka por bad ngam don ei ei ban leh. Kumta nga ju pyndonkam ia ka por bathylli jong nga ban sngap ia ki babun ki prokram radio bad nga la iohsngew shibun ki khubor na ka Baibl. Ha kawei ka sngi nga la iohi ia i kong-kynsi jong nga lem bad katto katne ki stickers ba-itynnat ki badon ki rong ba-itynnat . Kumta nga la thoh ia ka

shithi ba nyngkong jong nga ha ka jaka sah jong i kong-kynsi jong nga. Ka jubab jong phi ka don lang bad ka kot Ka Jingwad jong phi ia U Blei.

“Nga la pyrshang ban sngewthuh ka mut aiü ban wad ia U Blei ... Ha ka lynnong 7 ka don ka jingkylli. ‘Hato U Blei U ieit shisha ia nga?’ Nga la sangeh kyrpang ha ka paragraph kaba ong: ‘U Blei U pyni ia ka jingieit jong U ia phi da kaei kaba U leh na ka bynta jong phi halor ka Diengphna. Haba phi sngewthuh ia ka jingmut jong ka Diengphna phim donkam shuh kano kano ka jingpynshisha ba U Blei U ieit ia phi.’

“Nga la pule ia kane ka lynnong palat 100 sien. Nangta nga sdang ban sngewthuh khlem jingartatien ei ei ba ka Diengphna ka long tang ma ka hi ka lynti na ka bynta jong nga.”

-Ka kaiphot ba la ai da ka Trans World Radio

Sangeh khyndiat ban puson

1. Kaei ka rukom ka babha tam ban pynthikna ba phi
ieit ĩano ĩano?

Hato ka long da kaei ba phi ong?

Hato ka long da kaei ba phi leh?

2. Kumno U Blei U la pynshisha ĩa ka jingieit jong U na
ka bynta jong phi?

3. Kumno phin jubab shimet ĩa ka jingieit U Blei?

*Ha ka jingdon ki tiar electronic ha ka kamra puid,
uwei pa uwei u sorjion u tip ban pyniadei ia ka snam
bad ka jingim. Ia kine baroh ar ym lah ban
pyniakhlad: lada phi duh ia kawei, phin duh ia
baroh ar.*

DR. PAUL BRAND

Hangno nga lah ban shem ia ka jingim?

Ym lap ba sngewthuh la jan poi ka kynta shiteng synña. Hapdeng ka jingiaid lynti ka bathait bad bajrem kaba khatphra kynta da ka rel, i kurim jong nga bad ma nga ngi la iadon lem bad ki spah ngut ki para nongleit jingleit ha ka steshon rel ha Gare St. Lazare kaba ha Paris. Ngi la ia-ap da ka jingiaishah ia u nongtrei ha steshon rel ban plie ia ka jingkhang ba donkam ia ka tiket bad ban shah ia ngi ban leit sha ka rel jong ngi.

Kiba bun na kito ki badon sawdong jong ngi ki dei ki khynnah samla. Katba i Dorothy bad nga ngi dang iakhleh hapdeng jong ki, ka i kumba ia kawei pa kawei ka ri ha Europe la don ki bamih khmat ha une u paid. Katto katne na ki shynrang bad kynthei ki la pyrshang ban thiah, da kaba pyndonkam ia ka pla kit jong ki kum ka jingbujli bym da biang ia ka syngkhlieh ba sngewhun. Katba ki thiah lyngkrang ha ka jaka basiang-maw, ki paralok jong ki, ki la ieng ban iada bad ki la iabam u ruti lane dih um na u bilor um.

Ha ka jingap jong ngi, ngi la iakren bad iarkhie bad katto katne na kine ki khynnah samla. Wat hapdeng ka jingshongshit ka jinglong samla jong ki, haba ka jingleh mynleh ka la duh, bun na ki, ki sngewthuh ba kim pat shem satia ia

kata ‘ka jingim’ ba ki mutdur ïa kaba ki la ïawad. Ym slem, ka jingïakren jong ngi ka la phai sha Uta Uba la ïaïaid lang lem bad i Dorothy bad nga – U Trai Jisu Khrist!

Katba ngi dang ïakren, katto katne na kine ki khynnah samla ki bakhih baksar bad bashlur ki la pynpaw bad ïathuh lem ha ngi ïa ka jingthrang jong ki ban shem ïa ka jingim ‘bashisha’. Don na ki, ki la kyrmen ba kan don ha kawei pat ka nongbah; don kiba pyrkhath ba kan don ha kawei pat ka jingïadei paralok; kiwei pat khlem jingsngew lehrain ki la ngeit ba kin pynïar ïa la ka jingmad ha ka jingim ha ki por ban sa wan ha ka jingïadih droks ne ka party ïadih kyiad. Kaba kham ban khia shuh shuh ha ki katto katne ka la long ka jingsheptieng ïoh ba ki la ïabit da ka jingpang ka balah ban pynïap.

Ha ki jaka nongkyndong bajngai ha Africa, ki khot ïa kane ka khlam ba sngewtieng ‘ka jingpang jong u briew raikhoh’. Ha ka jingkren ki doctor la tip ïa ka kum ka jingpang HIV. Haba ka ne ka jingpang ka la san pura ha u briew, ha ka briew, ha u khynnah ne ka khynnah, la tip ïa ka kum ka AIDS. Ka khubor bashyrkhei jong ka jingïoh ïa kane ka jingpang ka long beit kumjuh: kaba ktah hak-dak bad ka jingpynjot bashyrkhei! Ha kylleng ka pyrthei, ki briew ki tip ïa kane ka jingshitom bashyrkhei jong ka AIDS kum ka ‘jingpang snam’. Ha ka jingshisha ka snam ka dei ban long ka wah bapynkhuid jong ka jingim, ka la kylla long pynban ka wah batngit jong ka jingïap.

La kumno kumno, nga hap ban phla, ba wat lada ka snam ka long ka wah ka bakongsan kaba ai jingim, ha nga ka jingïohi ïa ka snam ka ju long borabor kaba pynher syngiew. Ha ka jingshisha, ha ka jingpyrshang ba shlur ban jop ïa ka jingsheptieng jong nga, nga la pdiang shisien ïa ka jingkhoh sngew bha ban peit na ka jaka khmih ïa ka jingpuid

nongpang ha ka hospital ha London. Katba ka tari puid ka ngam bad ot ïa ka sniehdoh jong u nongpang, sa shisien nga la jan ïapler. U parlok doktor jong nga, uba la ïohi ba nga la mih syep hi phuk bad lieh blaid-blaid, u la ai jingmut ba ngan mih noh na kata ka jaka khmih. Ngam shym donkam shuh ïa ka jingpynbor!

Hynrei, khlem da kheiñ ïa ka jingsngew u briew ïa ka jingïohi ïa ka snam, ïa ka jingim bad ka jingkoit jingkhiah lah ban pynïoh pat ha u briew uba la duh bun ka snam da kaba ai snam. Mynta, namar ka jingphylla jong ka stad saïans, ka snam kaba la shim na ki thiedsnam jong u briew u bakoit bakhiah lah ban pynrung pat hadien kum ka wah ba ai jingim ha ki thiedsnam jong u nongpang uba la jan ïap lane uba la shitom jur.

Shuwa ba ka jingwad jong ki doktor ka sdang ban plie ïa ka jingphylla bad ka jingmaïan jong ka snam, U Blei da lade hi U la pynbna: *Naba ka jingim jong ka doh ka don ha kata ka snam ... (Lebitikos 17:11)*. U Dr Paul Brand da ka bashai kdar u mynjur ba ka snam ka don ka jinglong ba kongsan jong ka jingim: “Ha ka jingdon ki tiar electronic ha ka kamra puid, uwei pa uwei u sorjïon u tip ban pynïadei ïa ka snam bad ka jingim. ïa kine baroh ar ym lah ban pynïakhlad: lada phi duh ïa kawei, phin duh ïa baroh ar.”

Hynrei, bun ki briew kim tip ba wat la ki jingpyntngit ïa ka snam kum ka jingpang HIV ka jia long tang ha ki katto katne, kata ruh ka shong shibun ha kiba kum kino ki jaka ki don khlem ka jingïada, hynrei ka don kawei pat ka ‘jingpang’ kaba long salonsar ïa baroh. Namar U Blei *U la thaw ruh na kawei ka snam ïa u kynja bynriew baroh, ïa kaban shong halor ka khyndew baroh (Kam ki Apostol 17:26)*; kane ka jingpyntngit bashyrkhei ka la pynshitom ïa u khun

bynriew baroh. Ha ka Baibl, ïa ka tyllong la shem naduh u Adam, u kpa tymmen ïa baroh ki pateng ki ban sa wan.

Haba: *u briew ba nyngkong, u Adam (1 Korinth 15:45) u la leh pop, baroh ki pateng ki ban sa wan, la ha kano kano ka rong sniehdoh, ka jaka sah ne jaka shong ha jingim, ki la wanhap hapoh ka jingpynshitom da ka jingïap. Ka Baibl ka kren shai ... ha u Adam baroh ki ïap noh ... (1 Korinth 15:22). Hoodid, kumba ka long bad ka AIDS, la rah ïa ka jingïap sha ka met lyngba ka snam ba la pyntngit, kumta ruh ïa kane ka jingpyntngit ba la pynlong da ka pop la rah na kawei ka pateng sha kawei pat ka pateng. Lada kane kam long kumta, ki briew kin da la leit beit sha Bneng khlem da ïaid lyngba ka them jong ka jingpang jingshitom ha kane ka doh bad ka jingïap. Hynrei kata kam long kumta.*

Nalor kata, ainguh ïa U Blei, ba haba la kha ïa U Jisu, la wanrah sha u khun bynriew ïa ka wah ba ai jingim. Ka la jia long kumne. U angel Gabriel u la ïathuh ha ka Mari ba kan sa punkhun bad kan sa kha ïa u Khun bad ba ka kyrteng jong U ka long U Jisu. U Gabriel u la batai ruh ha kane ka theisotti ka bym pat shym la ïathoh shong kurim, ba kumno kane ka jingpunkhun kan wan jia.

*U Mynsiem Bakhuid un wan ha pha bad ka bor
U Bahakhlieh tam kan kah halor jong pha;
namar kata ruh, ïa ita i bakhuid ïa iba yn kha,
yn khot U Khun U Blei (Loukas 1:35).*

Ka kambah ka la jia haba ïa u symbai jong ka briew ka la pynseisoh da u Symbai jong U Mynsiem Bakhuid. Ha kane ka jingjia la wallam ïa Jingim U Blei sha u khun bynriew. Nangta, katba i khunlung i la nang san ha ka kpoh jong ka Mari, bad ba ka snam ka la ïaid ha ine iba dang sdang long

khunlung, ka Snam bakordor jong U ka la long kaba khlem jingjakhlia bad jingtngit. Hood, ka Snam jong U Trai Jisu ka long ka Jingim* hi!

Ka snam briew ka dei ka baphylla kaba don shibun kiei kiei. Wat mynta, kito kiba don ha ka jingwad bniah ka baiadei bad ka koit ka khiah ki ïai bteng ban shem shuh shuh ïa ka bor barieh ba ai jingim jong kane ka kynja umrben baphylla. Ha ki kyntien ki bajem, lah ban batai katto katne ki jingtreikam jong ka snam ha ka met briew kum: ka jingpynkhuid ïa ka met, jingai jingim bad jingïaleh pyrshah ïa ka jingpang. Kumba kane ka lah ban long ka baphylla, ka long kaba kham phylla shuh shuh ban tip ba U Blei U la ai ha phi bad ha nga ka Wah-snam kaba don ki jingthmu ki baiasyriem pynban kiba nang kham phylla shuh shuh. Bad kata ka ‘Snam’ ka don na ka bynta kito baroh ki bawad ïa

* Ha ka kot jong u: *The Chemistry of the blood*, u M.R. DeHaan, M.D., u sot ki jingthoh jong ki kot kiba paw ki baiadei bad ka met ka phad, ka jingpun jingkha bad ka jingsumar sukher bad u pynkut: ‘Ka kmie ka ai ïa i fetus (i khunlung iba dang san hapoh kpoh) da ki jingbam batei na ka bynta ban tei ïa ita i met barit ha ki jaka barieh jong ka kpoh jong ka, hynrei ka snam baroh kaba long ha ka, ka la long hapoh ita i khunlung hi. Naduh ka por bapun haduh ka sngi ba kha ym don wat iwei i umjer snam in jaw na ka kmie sha i khun.’ Hynrei, ha ka jingkynthoh ïa ka jingïohi u DeHaan, u Dr. Robert E. Coleman ha ka kot jong u: *Written in Blood*, u la ong: ‘Khlem da pyrshang ban pynrem ïa kane ka jingsngew [Ka jingïohi jong u DeHaan ba ka snam ha ka met briew ka la long hapoh i khyllung hi da u symbai na u shynrang, bad kumta kam don jingïadei baiasoh beit bad ka met jong ka kmie], nga pyrkhata ka long ka badei ban pyni ba kiwei pat ki doktor ki kylli da ka jingsngewkhia ïa ka jingshisha jong ka. Hynrei, khlem da kheiñ ïa ka jinglong jong kane ka jingjia baiasoh bad ka jingim, ngam ïohi daw ei ei ba balei kane ka dei ban long ka mat jingïakren. Ka jingshisha ba la pun ïa U Jisu da U Blei ka lah da lade hi ban pynduh noh ïa ka jinghiar pateng ka pop hada ngi pyrkhata ïa ka jingkongsan ka Snam U Jisu kat kum ka Baibl.’

ka jingim ‘bashisha’. Na ka bynta u bapop, ka Snam jong U Jisu ka long ka jingpynkhuid U Blei na ka pop. Na ka bynta ki baiap ha kaba kynja mynsiem, ka Snam bakordor ka pynrung ïa ka Jingim da u dak heh ‘J’. Na ka bynta ki baim ha kaba kynja mynsiem, ka Snam U Jisu ka long ka atiar jingïada jong U Blei na ki jingïaleh pyrshah jong u Soitan. ïa kane ka Snam bakordor ngi pule: *haba phi tip ba ym dei da kiei kiei ki basep, kum ka rupa lane ka ksiar, ba la siewspah ïa phi na kata ka jinglong jingim bathala jong phi ïa kaba la aiti pateng la pateng na ki kpa: hynrei da ka snam bakordor, kum ka jong u khun langbrot bakhlem pop bad bakhlem thohbria, ka jong U Khrist keiñ (1 Petros 1:18,19).*

Ka Snam: Ka Bor Pynkhuid jong Ka

Katto katne por mynshuwa, ka lad pathai khubor ka la ïathuh ba kawei kompeni kit jingkit kaba rhah ka la pynduna ïa ki jingdonkam ha ka jingkhuid jingsuba. Ban pynkiew ïa la ka jingïohnong, kane ka kompeni ka la pyndonkam ïa ka trok ban kit ïa ki mar balong bih sha kawei ka jaka bad nangta, khlem ka jingtip jongno jongno, la pyndonkam ïa kajuh ka trok haba ka wanphai ban kit ïa ka marbam balong um. Kane ka la wanrah ka jingpang bajur ha ki babun ki briew.

Hynrei, ha ka met u briew, U Blei U la thaw ïa kawei ka bynta kit jingkit baphylla kaba rah ïa ka bam sha ki cell (kynnoh *sel*) bad ha kajuh ka por ka pynkhuid ïa ki jakhlia. Bad namar ka jingpynlong bajanai U Blei, kam shym don satia kano kano ka jingpyntngit markylliang hapoh ka lynti ïaid snam. Ka baphylla, ba ym don iwei ruh i cell iban kham heh shi ksai na i tyndong snam. Lada ïa kiei kiei ki balong bih ym shym la weng na kine ki cell, khlem pep ka bamih nangta kan long ka jingpang bad jingïap.

Bad ka dei kata keiñ kaba U Blei U la batai haba u pynshai ia ka rukom jong U ban weng ia ka jingdon bapyntngit jong ka pop ha ka jingim jong ngi. Kaba kum kane ka jingpynkhuid ka long tang lyngba ka Snam bakordor jong U Jisu: *Hynrei lada ngi ia id ha kata ka jingshai kumba u long ma u ha kata ka jingshai, ngi don ka jingiasyllok lem paralok hi, bad ka snam U Jisu U Khun jong U ka pynkhuid ia ngi na ka pop baroh (1 Ioannis 1:7)*. Shuh shuh, U Blei U la ong ba kam don da kawei pat ka lynti ba yn map ia ka pop jong ngi, namar *khlem kaba pynmih snam ym don jingmap (Hebru 9:22)*.

Ka Snam: Ka Bor jong ka, kaba ai jingim

Kawei pat ka jingtrei jong ka snam ka long ban rah ia ka um badonkam bad ka jingbam batei sha kylleng jong ka met ban pynneh ia ka jingim. Lada ka snam kam lah ban poi sha ki cell bad ki tissue (kynnoh *ti-shu*) jong ka met, kito ki shynrong met kin iap noh. Kumta ka met ka iap haba ka snam ka sangeh ban ia id. Kaba shai ka long ba ka jingim ka don ha ka snam.

Da kaba sngewthuh ia kane, la pynkynmaw ia ngi ia ki kyntien U Trai Jisu kaba pynkyndit ia ki synran jong U haba U la kren shaphang ka snam jong U hi. U la ong shai:

Lynda phi bam ia ka doh jong U Khun u briew bad ba phi dih ia ka snam jong u, phim don ka jingim ha lade. Uno uno ruh u babam ia ka doh jong nga bad badih ia ka snam jong nga, u don ka jingim bymjukut: bad ngan pynmihpat ia u ha ka sngi bakhatduh. Naba ka doh jong nga ka long da shisha ka jingbam, bad ka snam jong nga ka long da shisha ka jingdih (Ioannis 6:53-55).

Hynrei, U Jisu U la pynshai ïa ka jingmut bashisha jong U. U la ong: *Jar u babam ïa ka doh jong nga bad badih ïa ka snam jong nga u ïaisah ha nga, bad nga ha u (Ioannis 6:56)*. Katno ka jingkmen ka long ban sngewthuh ïa ka tynrai bashisha jong ka jingim ba kynja mynsiem! ïa ka Snam jong U Jisu la pynmih ban siewspah ïa ki nongpop na ka pop jong ki. Bad namar ka Snam jong U ba la pynmih mynta ngi lah ban ïaïoh bynta lang ha ka jingim jong U. U Trai Jisu U la batai ïa ka jingmut bashisha jong ka jingdih ïa ka Snam jong U haba U la ong – ‘bad nga ha U’! ka baphylla!

Da kaba la mad shimet ïa ka bor ka jingmihpat jong ka jingdon ryngkat U Khrist ha ka dohnud, ki bangeit ki lah ban phla da ka jingjop: “U Khrist uba la mihpat U im ha nga mynta!” ïa kiba kum kine ki briew, ka jingïashim bynta ha u kpu bad ka waiñ ha ka jingïaseng sakrament ka long ka jingleh kaba synlar bad ka dak jong ka jinganguh bad ka jingphla.*

ïa ka bor jong u symbai ba-ai jingim jong ka Snam bakordor jong U Jisu la pynpaw phylla ha ka jingim jong u bangeit da ka bor jong U Mynsiem Bakhuid haba la kha ïa u na jrong. Hoodid, kaba long tynrai ha ka jingwad jong uwei pa uwei u briew ïa ka jingim ka long ka jingdonkam ïa ka ‘Jingai Snam’ ba ai jingim.

Ka Snam: Ka Bor Jingïada jong Ka

Ka don kawei pat ka jingtrei baphylla jong ka snam

* Sngewsih, ki don da ki million ki briew kiba dang ïai ngeit ba u kpu bad ka waiñ kaba la sam ha katto katne ki jingïaseng sakrament ki kylla long shisha ka met bad ka snam U Jisu. Kaei ba U Trai jong ngi U la thmu ban pynsngewthuh kum ka dak jong ka jingim ba shong sah jong U, la sngewthuh bakla kum ka jingshisha kaba jia shisha ha ka met.

briew. Ym tang ba ka snam ka long ka bapynkhuid ïa ka jingim bad kaba ai jingim hynrei ka long ruh ka baïada ïa ka jingim.

Ka jingsheptieng ka la saphriang satlak ka pyrthei mynba la lap ïa ka khlam ‘bubonic’ ha India. Ki lieng suiñ kiba leit na kawei ka ri sha kawei pat ki bamih na kane ka ri la pynkhuud da ka jingsuit tдем bad ha ki katto katne ki jingjia, ïa ki nongshong lieng suiñ la khang ïa ki shipor na ka bynta ka jingeksamin ha ki doctor. Namar ïoh ba kane ka jingpang ba pynïap ka pur sha kiwei kiwei ki ri, la buh ka jingmana ba shipor ha ki lieng suiñ baroh ki bamih na India.

Wat khlem ka jingpynsyier jong ka khlam ‘bubonic’ ruh, ka don beit ka jingïaleh thma borabor ïa ka met u briew da ki khñiang jingpang ki bakhyllah bad ki bapynsyier ïa ka jingim. Hynrei ka snam ka don ka bor ka baphylla ban ïaleh pyrshah. Ka kit ha la ka lynti ïada jingim ïa ki dawai baïaleh pyrshah ïa khñiang jingpang bad ka kit ruh ïa kiwei pat ki kynja met kiba ïada ïa ka met na ka jinghiar thma ha ki khñiang jingpang. Lada kaba kum kane ka jinghiar thma ka jia ki white blood cell (ki badon hangta na ka bynta ka jingthmu ban ïada) ki roi bun ha ka rukom baphylla bad ki sdang ban ai ka jingïada.

Katno kaba phylla ban tip ba ka Snam jong U Jisu Khrist U Trai, kum kata ka bor baphylla jong ka snam briew, ka don ruh ka jingshakri ban ïada ïa ka jingim. Ka dei ka Snam U Jisu Khrist kaba ïada ïa u bangeit na ki jingshah hiar thma borabor ha ki bor bymman. Ha ka jingïathuhlypa shaphang ka thma bakhatduh hapdeng u Soitan bad ki briew U Blei, ngi pule: *Hynrei ki la jop noh ma ki ïa u namar kata ka snam jong u Khun Langbrot bad namar kata ka ktien ka jingphla jong ki: te kim shym la ieit ïa ka jingim jong ki jin haduh ka jingïap (Jingpynpaw 12:11).* Phi

ruh phi lah ban jop ïa ki jingtur basniew jong u soitan da ka bor ïada jong ka Snam bakordor U Jisu.

Ka jingjop jong U Jisu halor u Soitan la ïathuhlypa shen shen hadien ka jingïalam bakla jong u soitan ïa u Adam bad ka Im. Nangta, U Blei U Trai U la kular ba un dei u symbai jong ka kynthei u ban long ka jingjot ïa u soitan. *Bad ïa ka jingshun ruh ngan buh ... bad hapdeng u symbai jong me bad u symbai jong ka: u symbai jong ka un pynlwet ïa ka khlieh jong me bad me men pynlwet ïa ka khongdong'jat jong u (Jenesis 3:15).* U symbai jong ka kynthei un khñiot pynlwet ïa ka khlieh u Soitan hynrei ym shuwa ba u bseiñ un puh ïa ka khongdong'jat jong U Messaïah. Hood, U dei U Jisu Khrist U Trai keiñ, u symbai jong ka kynthei, Uba la theh ïa la ka Snam bakordor khnang ba:

Ba da ka jingïap un ïoh pynduh noh ïa uta uba don ka bor ka jingpynïap, uta u long u Soitan keiñ (Hebru 2:14).

Ym kum ki khynnah pule ki baïabeh ïa ka maïa kiba ngi la ïakynduh ha Gare St. Lazare station ha Paris, bun kiwei ki la shem ïa ka tynrai jong ka jingim bashisha.

Katto katne por mynshuwa, i Dorothy bad ma nga ngi la ïakynduh bad shispah ngut ki nong Uganda kiba la thikna ba ki la shem ïa ka jingim bashisha. Ha ka Snam bakordor jong U Jisu Khrist U Trai ki la shem ïa ka bor ka bapynkhuid ïa ka dohnud, kaba ai jingim bad kaba ïaleh pyrshah ïa u soitan. Ki lah ban phla shisha ba, na ka bynta jong ki, kiei kiei ki barim ki la duh noh bad kiei kiei baroh ki la kylla long ki bathymmai.

Wat la ka long pyrshah ĩa ka jingai jingmut jong ki nongtrei Embassy ha Kenya kiba la maham ĩa ngi ĩa ka jingma ba ap ha khmat, ĩa i kurim jong nga bad ĩa nga la kyntu da U Mynsiem jong U Blei ban leit sha Uganda. U Blei U la pynkhreh lypa ĩa ka por jong ka seminar jong ngi kaba la pynkynriah noh kham hadien bad ki pastor Uganda lem bad ki kurim jong ki. Kumba ngi la shem pat hadien, U la pynkhreh lypa ruh wat ĩa ka jingwanphai jong ngi ruh. (Ka la jia ba ka lieng suiñ jong ngi ka dei ka bakhatduh ban mih na Entebbe shuwa kawei pat ka jingkurup ki shipai ĩa ka bor synshar.)

Tang mar ĩapoi ha ka kad lieng suiñ, ngi la sngewthuh ĩa ka jinglong jong ka jingsngewsyier bad jingsheptieng. Ka jingshaĩong jingmut bad ka jingjakhlia kaba ngi ĩakynduh ki long ki bymlah ban batai. La ai ha ngi kawei na ki khyndiat tylli ki kali ha kata ka jaka ban ñiah na ka kad lieng suiñ ha ka surok kaba dang dap da ki thliew bahap bomb. Hadien katto katne ngi la shah kem ha ki shipai ehrang kiba pynap suloi ĩa ngi. Ngim tip la ki dei ki shipai jong ka sorkar, lane ki shipai kiba leh pyrshah ĩa ka sorkar lane ki 'riewsniew kiba shu phong jain shipai. Jia ryngkhat ba shen shen kine ki la ithuh ĩa u nongniah kali jong ngi kum uwei na ka jait ka kynja jong ki, kumta ki la pyllait ĩa ngi ban leit da ka jingbym banse khlem ka jingshah lute lane jingshah pynmynsaw ha kano kano ka rukom.

Haba ngi la poi ha ka jaka ba ngi thmu, i kurim jong nga bad ma nga ngi la shem ba ka jaka long seminar jong ngi ka long ka jaka ka badum bad bajakhlia hapteng ka shnong ka badap da ka jingsheptieng. Hadien ba ki pastor bad ki kurim jong ki, ki la ĩawan poi, pynban, ngi la klet noh ĩa kine ki

jinglong ki badon sawdong jong ka jaka. U la long U Trai hi Uba la ai ei ïa ngi da ka jingdap jong ka burom jong U bad jingdon ryngkat jong U. Kine ki jingïakynduh ha Uganda kin ïai long junom ha ki jingmut jong ngi kum ka jingïashem halor lum bad U Blei U Baim.

Da ka jingpynshahshkor bha, ki pastor bad ki kurim jong ki, ki la shong phra kynta shi sngi ha ki ben ki bymsuk ban shong ban sngap ïa i Dorothy bad ïa nga ba ngi ïasam ïa ka jingshisha jong U Blei na ka Baibl. Katba nga dang hikai, i kurim jong nga i la thoh ïa ki mat bakongsan ha ka blackboard barim ban ïarap ïa ki nongsngap ban thoh ïa ki mat ha ki slakot bakordor. Kyndit kyndit, ka la don ka jingkhieh ha ka jingkhang. Wat la uwei na ki 'riewbuaid bad ka suloi jong u la shah bat noh ha ka jingkhang, u paralok jong u, u la phrung ïa lade lyngba ki briew, da kaba pynkhieh ïa ka suloi katba u thew ïa ka ha ka shadem i Dorothy.

“To ngi ïaduwai ba une u briew un poi sha kaban ithuh ïa U Jisu,” i ong jar jar.

Hadien katto katne, kaba ha nga, ka i kum ka bymjukut, u nongpynkylla ktien u la phai sha nga da ka jinglynngoh: “Ngam sngew lah ngeit kaei ba une u shipai ba la buaid u la ong – u shu ong, ‘Nga kwah ban ithuh ïa U Blei jong kane ka briew.’”

Katba u nongpynkylla ktien u la kren, nga ïohi ïa kaei kaba ngam lah ban klet. Katba ka long ka daw – la ka long u angel uba pynkhieh ïa une ban pyndem, lane la ka long ka jingdap phylla jong ka jingkhuid bad ka bor U Blei ka badon ha ki jingïakynduh lang jong ngi ba ka long bymlah shah shuh ïa une u shipai, lane la ka long ka jingleh mon sngewbha da ka jingsngewrit kaba pynlong ïa u ban pynpaw paidbah

ïa ka jingdonkam ba jylliew jong ka dohnud jong u – ngam tip. Kaei kaba nga tip ka long ba ha kata hi ka khyllipmat ka ktang suloi ka syntuid suki shapoh bad kata kaba la thmu ban long ka atiar ban pynjot ka la hap sha madan katba u shipai u la dem ha ki khohsiew.

Kane kam long ka khyllipmat kaba la pynkhreh hadien ka jingïalang ba ïoh jinghikai! Bad i Dorothy i tip ïa kata. “Duwai ïa kane ka jingduwai hadien jong nga,” i la ong. Nangta, kawei ka sienjam hadien kawei pat i la ïalam ïa une u briew uba la shah ïalam bakla bad u badon ka jingdonkam, sha kjat jong ka Diengphna – sha U Nongpynim jong ki briew bapop - ha kaba u la shem ïa ka tynrai jong baroh ka jingim bashisha da ka Snam U Jisu.

Balei ba nga ïathuh ïa kane ka jingjia mynta? Namar kaei kaba la jia hadien ha kata ka jingïakynduh lang ba sah jingkynmaw.

Ha kata ka jingïakynduh lang, don shibun ki briew kiba lah ban don ka daw ban sheptieng bad ban isih ïa une uba la rung da ka bor ha kane ka jingïakynduh lang jong ngi. Don napdeng jong ngi kito kiba dang shen ki la shah byrngem ïa ka jingim hi. Uwei u pastor u badon hangta u la shah siat na ki shympriah kti da uba kum une u shipai ha ka jingpyrshang ba la pynsangeh noh ban pynïap ïa u. Hynrei namar ba ki ithuh bad ki ieit ïa U Trai Jisu shimet shimet, kine ki rangbah ki la ïalum lang sawdong ïa u ban kdup ïa u bad ban duwai ïa u para bathymmai jong ki ha U Khrist.

Nangta, khlem kano kano ka jingput jingtem, hynrei ha ka sur badon burom jong ki nong Africa, ki la ïarwai. Ka dohnud jong nga ka dang dap da ka jingphylla katba nga pyrkhat ïa ki kyntien ba la rwai:

Oh, ka Snam U Jisu

Oh, ka Snam U Jisu

Oh, ka Snam U Jisu

Ka pynkhuid phar ïa nga na ka pop.

Lada ki Nongïalam pyrthei jong ngi kin jin da la don bad ngi ha kato ka sngi. Ma ki ruh, shisha, kin jin da la sakhi ïa ka jingjubab U Blei ïa ka jingïasuk hapdeng ka jingïakynat ki kur, hapdeng ki jaitbynriew bad ha ka pyrthei hi baroh.

Bad da U ban pynïasuk noh ïa kiei kiei baroh ha lade hi, haba la lah pynlong ïa ka jingpynïasuk da ka snam ka diengphna jong u (Kolossai 1:20) ... Bad ïa phi, kiba la long mynno mynno ruh ki khun sohsyiem bad ki nongshun ha la ki jingmut ha ki kam basniew jong phi, hynrei mynta u la pynïasuk noh (Kolossai 1:21).

Hooïd, tang kito kiba la wallam sha ka jingïadei babeit bad U Blei, “*da ka snam jong U (Khrïst) ... yn pynim ïa ngi da u na kata ka jingbitar U Blei ... te khamtam shibun, haba la pynïasuk ïa ngi, yn pynim ïa ngi da ka jingim jong U (Rom 5:9-10).*”

Sangeh khyndiat ban puson

1. Hato phi thrang ïa ka ‘jingim’ bad u dak heh ‘J’? Kane ka long ka jingim kaba U Trai Jisu U la batai haba U la ong: *Nga, nga la wan ba kin ïoh ka jingim, ba kin ïoh kyrhai ïa ka ruh (Ïoannis 10:10).*

2. Kat kum ka Baibl, hangno lah ban shem ïa ka jingim ha ka met u briew? (Pule Lebitikos 17:11)

3. Kaei ka jingthmu bymjukut jong ka Snam bakordor jong U Trai Jisu?

Hato phi shaniah ha ka bor jingpynkhuid jong ka?

Hato phi shaniah ha ka bor ai jingim jong ka?

Hato phi shaniah ha ka bor ai jingïada jong ka?

U Trai Jisu U la ong: *Nga long kata ka jingmihpat bad kata ka jingim; uta u bangeit ha nga, la u la ïap, un ïoh im (Ïoannis 11:25,26).*

*Ka jingjanai jong ka jingdro u nongdro dur, ka
jingtyngshaiñ jong ka dur khmat briew, ka
jingphyrnai jong ka mariang – shisha ym don kawei
ruh na kine kaba lah ban batai bha tang da kaba
ïathuh. Donkam ruh ïa ka jingïohi.*

Kumno Ngan ioh bynta ha ka longiing longsem U Blei?

Ha ki snem ba shakhmat jong ka phewsнем 1940, ka jingstad saïans ha ka liang ka jingkoit jingkhiah ka la kiew irat bha ha ka bynta baïadei bad ka jingpuid khmat. Kat haduh ba, ha ka jingshisha, ka la long kaba lah ban buh bujli ïa ki jingsop basngur ki babha kiba don ha ka pyllew khmat na ki khmat jongno re jongno ba dang shu lah ïap ha ki pyllew khmat jong u briew ba matlah. U Dr. Sangster u la ïathuh ha ngi shaphang ka jingsakhi jong u ïa kaei kaba la jia ha ka jingjop ba nyingkong eh ha ka jingbuh bujli ïa ki jingsop khmat basngur.

Shuwa ban mih ka sngi, u Dr. Sangster u la leit lang bad ar ngut ki briew sha Surrey Downs ba itynnatt ha Bilat. Iwei i long i longkmie iba la kha matlah; iwei pat i dei i doktor bapuid ïa ki khmat jong i. Ki syrtap jong ki jain spaiñ ki la ïada ïa ki khmat jong i nongpang na kano kano ka jingshai ha ki sngi marbud ïa ka jingpuid jong i. Suki pa suki la loit noh ïa kine. I la don ka jingsngewthuh ïa ka jingtah thymmai jong ka jingshai bad i la kmen shaba palat. Bad mynta ha shuwa ban mih ka sngi, la weng noh ïa ka jain spaiñ ka

bakhatduh na ki khmat jong ine i longkmie ki bym pat ïohi ei ei mynno myno ruh.

Ha kata ka step, ka jingmih jong ka sngi ka la long kaba kham phyrnai katba ka sngi ha ka por mynstep ka la jngoh na kliar ki syntai lum. Ki syrngiew ki la nang lyngkot bad ki sla ba jyrngam ki la pynpaw ka jingitynnat bawandur bha jong ki hapdeng ka burom baitynnat jong ka step. Ki sim ki la ïabunkam ban kynthih halor ki phlang ba dap da umjer ban wad ïa la ka jingbam. Kane ka jingjia baroh ka la ai ka jingpynsngewbha bakynsai tam ïa ine i longkmie i balah ban ïohi ha ka sien ba nyngkong eh ha ka jingim jong i. Da ki um' mat ki batuid ha ki ngab jong i, i la ong jam: "O, phi la pyrshang ban batai ïa ka ha nga hynrei ngam ju mutdur ba kano kano ka lah ban long ka baiphylla haduh katne!" Hangta i shong ha ka jingjar jar baphylla ha khmat ka burom baitynnat jong ka jingthaw U Blei.

Kumno phin pyrshang ban batai ïa ka rong saw ha u briew u bym pat ju ïohi ïa ka? Lane shaphang ka jingitynnat jong ka jingsep ka sngi ha u briew uba kiba ki khmat kim pat ju phai sha ka jingshai? Kan long da shisha ka bymlah ban long. Ki kyntien kiba batai ïa ka jingitynnat balah ban ïohi kan don khyndiat eh ka jingmut haba ki poi ha ki shkor jong u nongsngap u bymdon kano kano ka jinglah ban ïohi ban pyniasnoh. Ka jingjanai jong ka jingdro u nongdro, ka jingtyنشaiñ jong ka dur khmat briew, ka jingitynnat eh jong ka mariang – da shisha ïa kine ym lah ban batai tang da kaba ïohsngew. Donkam ïa ka jingïohi.

Ïa kaba kum kane ka jingeh la ïakynduh haba u bangeit u pyrshang ban ïathuh ïa ka jingtynnat ba kynja mynsiem ha u bymngait. Shisien katba nga dang kren ïa uwei u khyannah

pule doktor u bapynkhreh na ka bynta ka eksamin bakhatduh ha Guy's Hospital ha London, nga la pyrshang ban batai ia ka jingphylla ka jingieit U Blei. "Ngam lah ban iohi ia ka," u la jubab. Nga sngewthuh, hynrei nga la pyrshang ban rah ia ka jingiakren sa khyndiat: "Em, nga tharai phim lah, namar phi long kum u briew u baim ha ka kamra ka badum. Nga tip kata ka long kumno; Nga ruh nga la im ha ka jingdum ba kynja mynsiem, hynrei mynta nga don shabar ha kaba ka sngi ka jingieit U Blei ka tyngshaiñ. David," nga la ong, "lada phi dei ban sngewthuh ia ka jingieit jong U Blei, phi dei ban wan shabar na kata ka kamra ka badum bad sha ka jingshai jong U." Ha kata ka sngi u David u la dem khohsiew ban kyrpad ia U Trai Jisu ban map ia ki pop jong u bad ban wan rung sha ka jingim jong u. Ngan ym klet ia kaei ba u la ong katba u la ieng na ka jingdem khohsiew: "Ngam ju poi pyrkhata ba kan long ka baphylla kat kane!"

Kumba ka jingiohi ba kynja met ka pyni ia ka jingitynnat jong ka jingthaw U Blei ha ka jingiashem jong ki briew, kumta ruh ka jingiohi ba kynja mynsiem ka pyni ia ka jingshisha jong ka jingdon ryngkat, ka bor bad ka jingieit U Blei ia ka mynsiem briew.

Hadien ba U Trai Jisu U la kiew sha Bneng, da kaba kren lyngba u Ioannis u apostol, U la ai ka jingbatai kaba kyndit ia ka daw jingpang ka baiadei bad ka jinglong ba kynja mynsiem jong ki briew ha Laodikaia. Ha ki, U la ong: *Pham tip ba ma pha hi pha long ... kaba matlah* (*Jingpynpaw 3:17*). Hato phi lah ban mutdur ba u briew ba matlah u bymsngewthuh ia la ka jong ka jinglong sangsot jong u? Hadien ka jingbatai ia ka daw jingpang jong ka jingmatlah ba kynja mynsiem, U Trai Jisu U la batai ruh

ia ka jingpynkhiah. *Bad ia ka jingsleh khmat ban kyllan ia ki khmat jong pha, ba phan iohi (Jingpynpaw 3:18).* Bad katno kata ka jingbatai ka long ka badonkam! Ka jingmatlah ba kynja mynsiem donkam ia ka jingpuid khmat ba kynja mynsiem, kaba long ka kam jong U Mynsiem Bakhuid.

Ka sien kaba nyngkong ba la kha ia phi ka long ka jingkha ba kynja met. Hynrei kata kam shim la ai ha phi ia ka jingiohi bad ka jingshemphang ba kynja mynsiem. Lada dei ia phi ban shem ia ka lynti shabar jong ka jingdum ba kynja mynsiem sha ka *ban pynshai ia ka jingtip ka burom U Blei (2 Korinth 4:6)*, phi donkam ia kaban kha pat ha kaba ar sien. U Jisu U la ong ha u Nikodimos:

Īa kaba la kha na ka jong ka doh ka long doh; bad ia kaba la kha na ka jong U Mynsiem ka long mynsiem. Wat sngew kyndit te ba nga la ong ha me, ba ka dei ban kha pat ia phi; (Īoannis 3:6,7) ... lynda kha pat ia u briew, um lah ban leit hapoh ka hima U Blei (Īoannis 3:3).

Te lada phi dei ban iohi ia ka hima U Blei, dei ruh ban kha pat ia phi.

Kum kiwei pat ki briew, la kha ia phi bad ka jingthylli ba la saiñ dur da U Blei ha ka jingim jong phi kaba pyrta jam ban don ka jingpyndap. Īa kane ka jingthylli ba kynja mynsiem lah ban pynhun da ka jingwan hapoh bad ka jingdonryngkat U Khrist ba la mihpat ha ka dohnud. Haba phi pdiang ia U ha ka jingim jong phi kum U Nongpynim jong phi, ka jingthmu bad ka jingdonkam jong ka jingiap jong U yn wanrah

sha ka jingseisoh ha ka jingim jong phi. Um shym la ïap tang ban map ïa phi na ki pop jong phi; U la ïap khnang ba yn pynlong ïa ka dohnud jong phi ka jaka ba kynja mynsiem ka bakhuid na ka bynta jong U ban shong sah. Bad ka long ka badonkam ba yn map ïa ki pop jong phi ha shuwa ba U lah ban wan ban shong sah ha ka dohnud jong phi.

Katba nga dang ïakren ïa uwei u samla bangeit na Africa, nga sngewthuh ïa jingsngewkhia bajur jong u ban ïasam ïa ka khubor babha shaphang U Khrist ha ki khynnah samla jong ka ri jong u. Ka taïew kaba bud nga la dei ban jinghikai Baibl ïa kumba arspah ngut ki pastor bad kumta nga la khot sngewbha ïa u ban ïadon lem bad ngi. Wat ha kata ka por ngi la don da ki katto katne ki spah mer na ka jaka kaba ki pastor ki dei ban ïakynduh, nga la ai jingmut ba un wan da ka bos ha ki surok ki bajngai bad ba khohruh khohram ban ïakynduh bad ngi. U William u la poi hapdeng ka jingthait bad jingjrem hynrei u da sngewkmen palat ban tip shuh shuh shaphang U Blei bad Ka Ktien jong U. U William um shym la shong ha kata ka bos Africa kaba khapngiah tang ban shu ïoh shong bos! Ka jingshong bos jong u ka long da shisha ka lad ïa u ban poi sha ka jingïalang. Ka jingthmu bashisha jong u ka long kaei kaba ap ïa u ha kaba kut jong ka jingïaid lynti jong u.

Kumjuh, U Trai Jisu U la tip ba kata ka lynti kaba tang ma ka hi da kaba Un ïoh ban rung ha ka jingim jong phi khnang ban ïasyllok bad phi bad ma phi lem bad U; ka long ïa U ban pynkhreh ka lynti ïa ka dohnud jong phi ban ïoh jingpynkhuid na ka pop. Wat la ka jingmap ïa ka pop jong phi ka long ka badonkam, pynban ka jingim thymmai jong phi ha U Khrist bad ka jinglah jong phi ban ïasyllok lem bad

U Blei ka long ka jingkwah bakongsan tam jong U na ka bynta jong phi. Hato phi lah ban sngewhun bad kaei kaei kaba kham duna? Nalor kata baroh, kane ka jingïadei bashimet bad U Khrist ka long kata ka jingthmu keiñ ïa kaba la thaw ïa phi.

Ban tip ba U Khrist U im ha ka dohnud jong phi ka long ban tip hangne bad mynta ba ka jingim bymjukut ka la sdang lypa. Ka jingdon ryngkat ka jong U Khrist ha ka dohnud ka wanrah ïa ka jingim jong U ha ka jingim jong phi.

Te kane ka long kata ka jingphla, ba U Blei U la ai ha ngi ïa ka jingim bymjukut, bad kane ka jingim ka long ha U Khun jong u. Uta u badon uta U Khun, u don ka jingim; te uta u bymdon U Khun U Blei, um don kata ka jingim (1 Ïoannis 5:11-12).

Kumta, kam long kaba lyngngoh ba hadien u paralok jong nga u David u la kyrpad ïa U Trai Jisu ban map ïa ki pop jong u bad ban wan ha ka jingim jong u, u la pyrta jam: “Ngam ju poi pyrkhath ba kan long ka baphylla kum kane!”

Hynrei Kumno?

Haba ki briew ki la ïohsngew ïa u Petros ba u ïalap shaphang ka jingim, ka jingïap bad ka jingmihpat U Jisu, U Blei U la ai ha ki ïa ka jingkwah ban tip ïa U Nongpynim. U Mynsiem Bakhuid U la leh na ka bynta jong ki ïa kaei ba U leh na ka bynta jong phi. Ki la sngap ïa u Petros uba ïathuh ha ki ba U Jisu U long U Trai (‘Kurios’ – Yahweh) bad U Messaïah jong U Blei. Bad kane ka jingshemphang bathymmai shaphang U Jisu ba u long uei, ka la pynmih ha

ki ia ka jingshlei ka jingpynkynduh bad ia ka jingdonkam jong ki ia ka jingpynim. Katba ki dang puson ia la ka jong ka jingkyntait lane ka jingbysuidñiew ia Uba la shah Sahnarphna – ia U Nongpynim hi keiñ – ka jingthoh ka iathuh ia ngi ba la dung ngak ia ki ha ka dohnud, bad ki la kylli naduh ka dohnud, *aiü ngin leh?* (*Kam ki Apostol 2:37*).

Ka jingjubab ba nyngkong U Petros sha ki ka long ka jingkyntu ban kylla kaba mut. Khlem ka jingkylla kaba mut, ka jingngeit kam long ka jingngeit bashisha; ka shu long tang ka ‘jingmutdur’ lane ka ‘jingphohsniew’. Ka jingngeit kaba pynim ka kynthup ia ka jinglong jong ka jingshaniah bad ka jingkylla jong ka jinglong.

Haba ha ka jingshaniah basngur phi ainguh ia U Jisu na ka bynta kaei ba U la leh na ka bynta jong phi mynba U la iap halor ka Diengphna, ka jinglong jong phi sha U Blei bad sha ka pop ka la iaid lyngba ka jingkylla kaba khraw. Ka dei tang hangta keiñ ba U Mynsiem Bakhuid u leh ia la ka jingpuid khmat ba kynja mynsiem bad ka jingmut jingpyrkhat jong phi ka sdang ban iohi ia kiei kiei na kawei pat ka jingpyrkhat. Ha ka jingshisha, ka jingmut jong ka ktien kylla kaba mut ka long ‘ka jingkylla ka jingmut jingpyrkhat.’ Kumta ka jingmad ia ka jingkha-thymmai bashisha ka kynthup ia ka jingkylla jong ka jingmut jingpyrkhat shaphang U Blei bad ka pop.

Shaphang U Blei: Ka jingkylla kaba mut (jingkylla ka jingmut jingpyrkhat) ka kyntait ia baroh ki jingmut bakla shaphang U Blei. Nga la iohi ia ki briew ha Africa kiba, hadien ki jingialeh bakhraw bad ka jingtang jong ki rukom barim bad ki riti jingmane blei thala jong ki, ki la thang

paidbah ãa ki blei thala jong ki hadien ba ki phai sha U Jisu. Nga don ruh ki paralok kiba hap ban ãaleh pyrshah ãa ki jingshah tan bakhraw ha ka imlang sahlang, wat haduh ban hap ban shah ãa ki jingbyrngem bad jingma, hadien ba ki la phai na kiei kiei kiba ãasoh bad ka niam ne ka imlang sahlang ki bymlong shisha sha U Blei jong ka Baibl. Ka jingngeit ka bapynim ka dei ban suh thied ha ka jingsngew kynduh ka baskhem ba U Jisu u dei U Yahweh – U Blei Nongpynim tang ma U hi.

Shaphang ka pop: Haba, da ka jingngeit, phi rung sha ka jingãohmad ãa ka jingpynim jong phi, phin ithuh ãa la ka jong ka pop da ka jingsngewsih bad sngewlehrain. Ka jingkylla jong ka jingmut jingpyrkhat (ka jingkylla kaba mut) ha ka baãadei bad ka pop ka mut ba phin ym pyrshang shuh ban leh bymsuidñiew ãa ka pop jong phi; phin ym pyrshang ban ai daw ei ei ãa la ka pop, bad phin ym kyrmen shuh ba ka hok jong phi kan pynim ãa phi. *Ki hok jong* u briew *ki long kum ka jain babit tngit* ha khmat U Blei U Bakhuid (Isaãah 64:6). Hynrei haba phi phai sha U Jisu, phin don ka jingkwah ban phai noh na kito kiei kiei ha ka jingim jong phi ki bympynsngewbha ãa U.

Mutdur u Nongãalam shipai uba don ha ka shuti na ka kam jong u. Ha kawei ka sngi u la ãoh ar tylli ki shithi. Kawei ka long na u paralok; kawei pat na u ophisar jong u. Ha ka shithi ba nyngkong ka don ka jingkhoh sngewbha sha ka jingãathoh shong kurim jong u paralok jong u, hynrei ha kawei pat ka long ka hukum na u baheh jong u ban wan sha ka kam. Ka don shisha ka jingãapher hapteng ka jingkhoh sngewbha bad ka hukum. ãa ka jingkhoh sngewbha lah ban

kyntait da ka jingdon a-kor, hynrei ïa ka hukum lah ban jubab tang da ka jingkohnguh lane ka jingïaleh pyrshah.

Namar ba U Blei U ieit ïa phi bad U tip ba ka pop kan pynjot ïa ka jingim jong phi, um shym la khot sngewbha ïa phi ban kylla kaba mut; U hukum ïa phi ban kylla kaba mut. Katba U Paul u pynkut ïa ka jingkren shaphang ka gospel ha ki riew saiñ pyrkhath bad ki nongpeit kai ba ïaïeng hajan ha ka nongbah bapawnam ka Greece, u la ong: “*hynrei mynta (U Blei) U hukum ïa ki briew baroh kylleng la kylleng ban kylla kaba mut*” (*Kam ki Apostol 17:30*). Bad “baroh” ka kynthup ïa phi.

Ka kambah ka long ba haba phi phai na ki jingsngewthuh bakla shaphang U Blei bad kumjuh phai noh na ka pop shimet jong phi, bad ha kaba leh kumta da ka jingngeit phai sha U Jisu ban kam kynti ïa U kum U Blei Nongpynim, U Mynsiem Bakhuid Un trei ha ka dohnud jong phi *ïa kaban mon ruh bad ïa kaban trei (Philippi 2:13)* ïa kaei kaba dei ha khmat U Blei. Kumta, U Blei U kular ha kito kiba kylla kaba mut shisha ïa ka jingthrang bad ïa ka bor ban leh ïa ka mon U Blei. Hadien kata keiñ ïa ka jingim jong phi yn pynkylla dur bad poi sha ka jinglah ba la thung da U Blei.

Kum u paralok, nga kyntu ïa phi ban pdiang ïa U Jisu Khrist U Trai khlem pynslem. Wad ïa ka jaka kaba kynjah ha kaba phi lah ban dem khohsiew ha khmat U Blei ha ka jingduwai. Hooïd, lada phi shu pynbud ïa ki kyntien kum u tuta, kin ym lah ban leh ei ei ïa phi. Ka badonkam ka long ba phin phai sha U Jisu da ka jingngeit, Uba la ong: *Nga uba long kata ka lynti, bad ka jingshisha bad ka jingim de; ym don uba wan ha U Kpa, hynrei tang da nga (Ïoannis 14:6)*.

Mynta lehse phi kwah ban khapbrip ïa ki khmat bad duwai ka jingduwai ba kyrsoi hi na ka dohnud jong phi, lane phi lah ban shem ba kane ka jingduwai harum ka ïarap ïaphi.

Ka jingduwai jong nga

A Blei, ngam shym la ithuh ïa Me bad ngam shym la ieit ïa Me. Hynrei nga ainguh ïa Me ba Me la ithuh ïa nga bad ba Me la ieit ïa nga.

Nga long u/ka nongpop, bad da lade hi ngam lah ban leh ei ei ban ïoh ïa ka jingpynim. Da ka jingngeit nga phai sha Me, Trai Jisu, bad nga kyrpad ïa ka jingmap jong Me! Nga phla ba nga long u/ka nongpop bad nga kylla kaba mut na ka pop. Nga ainguh ïa Me, Trai Jisu, ba Me ïap na ka bynta jong nga bad na ka bynta ka jingtyrwa ha nga ïa ka bor bapynkhuid bad ba ai jingim jong ka Snam bakordor jong Me. Da ka jingngeit nga buh mynta ïa ka jingim jong nga ha ka jingïada jong kata ka Snam bakordor.

Sngewbha wan ha ka dohnud jong nga, Trai Jisu, bad shimti ïa ka jingim jong nga.

Nga ainguh ïa Me, Trai Jisu, ba da U Mynsiem Bakhuid jong Me la kha pat ïa nga. Ka long ka baphylla ïa nga ban tip ba da ka bor jingmihpat jong Me nga long u/ka khun U Blei bad ngan im bad Me bymjukut!

Te jar uta u bangeit ha U ... [ngeit bad shaniah ha U] yn ym pynlehrain bukhoh (1 Petros 2:6)

Mynta, ïathuh hano hano ïa kaei ba phi la leh. Kynmaw U Khrist U im hapoh jong phi, bad U long ka bor baroh kaba phi donkam ban lah ban kren bad im na ka bynta jong u:

... lada men phla shynna da la ka shyntur ia U Jisu ba U long U Trai, bad men ngeit ha la ka dohnud ba U Blei u la pynmihpat ia u na ki baiap, yn pynim ia me. Namar da ka dohnud keiñ u briew u ngeit ia kaban ïoh ia ka hok, bad da ka shyntur keiñ ba phla shynna ia kaban ïoh ia ka jingpynim (Rom. 10:9-10).

Ka Shithi na Slovakia

“Paralok baiet, nga dang shu dep ban pule ia ka kot Ka jingwad jong phi ia U Blei kaba long ka kot kaba la pyniapngiah tam ba nga la pule ha ka jingim jong nga. Nga tip ba ngan ym long shuh kumjuh. U Trai Jisu U la pdiang ia nga bad nga la aiti ia ka jingim jong nga ha U. Nga kwah ba kane ka jingkmen kan ïohlong ha iwei pa iwei i paralok jong nga bad kumta nga kyrpad rit lada nga lah ban ïoh sa ar tylli ki kot ba ngan ai kylliang sha kiwei ...

“Khublei shibun ia ka jingwanrah ia ka Gospel bad ia ka jingai sngewbha ka jingpynim ha U Khrist ha ka jingim jong nga ... Ngim shym la tip ba ka kot ka babha tam kum kane ka don.”

-ka kaiphot ba la pynkylla ktien bad phah da i J.A.

Sangeh khyndiat ban puson

1. Kumno phin pynpaw bha ia ka jingsngewnguh jong phi na ka bynta ka jingioh ia ka jingaisngewbha basbun? Hato ka long da kaba ong: “sngewbha ai seh ia nga”? Hato ka long da kaba ong: “Khublei”?
2. Hato ka dei ka jingsngew ne ka jingngeit jong phi kaba ai ia phi ka jingthikna ba phi dei u/ka khun U Blei?*Namar da ka jingaiei la pynim ia phi, da ka jingngeit keiñ; kata ruh ym na phi hi; ka long ka jingai U Blei (Ephesos 2:8)*
3. Hato ka jingngeit jong phi ha U Jisu Khrist ka kynthup:ka bynta jong ka jingkylla ba mut? ka bynta jong ka jingainguh? ka jinglong jong ka jingshaniah tylli ha U?
4. Hato phin ainguh ia U Blei mynta na ka bynta ba la pynim ia phi bad iaroh ia U Trai Jisu, ym tang ia kaei ba U la leh na ka bynta jong phi, hynrei ruh na ka bynta kaei ba U long?

*Kam don kaei kaei – ym ka jingjia, ka jingkulmar,
ka jingtynjuh – kaba lah ban ktah ia nga tad ynda,
nyngkong eh, kan iaaid shuwa U Blei bad
iaaid shuwa U Khrist, beit sha nga.
Lada ka la wan jngai katta, ka la wan
bad ka jingthmu bakhraw kaba ngam lah
ban sngewthuh ha kato ka khyllipmat.
Hynrei katba nga kyntait ban sngew syier,
katba nga khmied ia ki khmat jong nga sha
ki jong U bad pdiang ia ka kum ka
bawan na ka khet U Blei na ka bynta
kano re kano ka jingthmu bakhraw jong
ka jingkyrkhu ha ka dohnud jong nga hi,
ym don ka jingsngewsih kaban pynwit ia nga,
ym don ka jingtynjuh kaban sloit
atiar ia nga, ym don ka jingjia kaban
pynlong ia nga ban khuslai – naba ngan
shong jahthait ha ka jingkmen jong
kaei ba U Trai jong nga U long.
Kata ka long ka jingjop jong ka jingngeit!*

ALAN REDPATH

Sa kaei pat?

Ka jingpynim ka long kaba ioh ei! Kam don kaei kaei kaba mano mano ki lah ban leh ban kamai ia ka. U Trai Jisu U la leh lut baroh.

Kumba phi duwai sngur mynsiem ia ka jingduwai ba la ai jingmut (lane kaba kum kata), ka jingngeit jong phi ha U Khrist ka la pynlong ia phi u/ka khun bashisha jong U Blei.

Hynrei kat kiba la pdiang ia u, ha kito u la ai bor ban long ki khun U Blei, kata ha kita ki bangeit ha ka kyrteng jong U (Ioannis 1:12).

Mynta phi lah ban kylli ia ka jingkylli “Sa kaei pat?”

Shuwa ba U Jisu U la ieh ia ki synran ha ka mission jong U ban jop ia ka jingiap bad ban leit phai pat sha Bneng, U la ong: *To iaieh ha nga, bad ma nga ha phi (Ioannis 15:4)*. Ha kito ki kyntien, U Trai Jisu U la batai ia ka tynrai jong ka jingim Khristan. Na ka jingkhmih jong U Blei, u bangeit u iaieh ha U Khun – hangto ban buh bad iada haduh ban poi suk ha Bneng. Hynrei, na ka jingkhmih briew, namar ba U Trai ba la mihpat U iaieh ruh ha ki bangeit shisha, ia ki longiing longsem jong ki, ki paralok parajor jong ki bad ki para nongtrei jong ki, yn pynithuh sha ka jinglong

jingim ka balah ban batai tang ha ki pud jong U Khrist Uba shong sah ha ka dohnud.

Mutdur, lada phi lah, u nar tynruh ding ha ka ding. Haba phi peit ia u, phi lah ban ong “u nar tynruh ding u don ha ka ding,” hynrei lada phi peit bha hajan phin iohi ba u nar hi u la saw lep bad nangta ka long ka badei ia phi ruh ban ong “ka ding ka don ha u nar!” lane, ha kajuh ka rukom, mutdur ia ka khuri katba ka ngam ha ka borti badap um. Ka khuri ka don hapoh ka um, hynrei ka um ka don ruh ha ka khuri!

Haba la kha pat ia phi, U Mynsiem Bakhuid ha ka jingshisha U la pynbaptis (la pynngam) ia phi ha ka met jong U Khrist.

Mynta ka Baibl ka pynthikna ia phi ba: *ia ka jingim jong phi la buhrieh lem bad U Khrist ha U Blei (Kolossai 3:3)*. Hooïd, namar ba la kha pat ia phi, phi don mynta ha U Khrist. Ka Baphylla! Shuh shuh, haba la kha pat ia phi, ia ka jingim ba shong sah jong U Khrist ba la mihpat la pynlong ka jingshisha bashimet bad badonburom da ka bor jong U Mynsiem Bakhuid. Mynta, phi lah ban lehkmen ba ka long *U Khrist ha phi, ka jingkyrmen ka burom ... (Kolossai 1:27)*. Bad hooïd, namar ba la kha pat ia phi, U Khrist ba la mihpat U im mynta ha phi. Ka Baphylla!

Mynta to ngin khmih shuh shuh aiü ba ka Baibl ka ong shisha shaphang ka bor ba pyllaitluid jong kane ka jingshisha ba iäsynrop lang – Nga don ha U Khrist bad U Khrist U don ha nga.

Nga don ha U Khrist

Namar da Uwei U Mynsiem la pynbaptis ia ngi baroh ia kaban long kawei ka met ... (1 Korinth 12:13).

Ne phim ju tip, ba kat kiba na ngi ia kiba la ioh pynbaptis ia U Khrist Jisu, la pynbaptis ia ngi keiñ ia kata ka jingiap jong u? namar kata keiñ la btep lem ia ngi bad u da ka jingpynbaptis ia kata ka jingiap jong u: ba kat kumba la pynmihpat ia U Khrist na ki baiap da ka burom ka jong U Kpa:kumta ba ngi ruh ngin iaiaid ha ka jingthymmai ka jingim (Rom 6:3,4).

Namar phi la iap noh, bad ia ka jingim jong phi la buhrieh lem bad U Khrist ha U Blei (Kolossai 3:3)

Katto katne snem mynshuwa nga la ithuh ia uwei u khynnah rit uba pang leukemia. Ha kata ka por u dang don tang hynñiew snem, bad u la dei ban leit sha u doktor man la ka lai bnai na ka bynta ka injekshon shyieng budlum. Ha kawei ka sngi u doktor u la kylli ia u Daryl balei um ju iam kum kiwei pat ki khynnah shynrang bad kynthei haba u thyrnia u ngam ia u shyieng budlum jong u. “Hato kam pang?” u doktor u la kylli. “Oh hooiid, ka pang.” La jubab u Daryl, “hynrei, doktor, phim sngewthuh; u thyrnia u hap ban iaaid lyngba ka kti U Jisu shuwa ba un ktah ia nga.” Ka long ka baphylla ban tip ba namar phi don mynta ha U Khrist, U long U babit babiang ban pyniaid ia baroh kaba tynjuh bad ktah ia ka jingim jong phi! Kata ka long ka jingngeit!

Kumba phi la pdiang ia U Trai Jisu da ka jingngeit, kumta ka dei kajuh ka nongrim jong ka jingngeit kaba pynlah ia phi ban pdiang ia ka jingdap biang jong U Trai Jisu Khrist ban pyndap ia baroh ki jingdawa jong ka jingim. Ha kiwei pat ki kyntien, ka kam ba nyngkong jong ka jingngeit ka la plie ia ka jingkhang ia phi ban pdiang ia ka jinglong ba iaib tng

jong ka jingngeit. *Namar kata kumba phi la pdiang ïa U Khrist Jisu uba U Trai, kumta to ïaid ha U (Kolossai 2:6).*

Wat haba la kha pat ïa phi ruh, U Blei Um shym khmih lynti ïa phi tang ban shu pyrthuh bud ïa ka jingim U Jisu. Da ki million ki Khristan ki la ïanoh mynsiem shibun haba ki pyrshang ban leh ïa kane bad borabor khlem jingjop. Hynrei U Blei U ïathuh ïa ngi shaphang ka jingpyndap baphylla jong U na ka bynta ka jingim Khristan jong ngi. Ngi la dep ïap ha U Khrist. Bad namar ngi la ïap ha U Khrist, ngi la ïap sha baroh ki jingdawa bad jingpynrem jong ka hukum. Kumta, kumba ha ka mynnor ka long mynta ruh bad ha ka lawei kumjuh, ba ngi la ïap sha kano kano ka jingkyrmen ba ka jingpyrshang lade ka lah ban ïashem ïa ki jingdawa jong ka hukum. Hoodid, ngi la ïap sha baroh ki syrwet jong ka jingsngewskhem ha lade hi ban im ka jingim ba kynja mynsiem. Hynrei, ïaroh ïa U Blei, ngi long ki baim donburom ha baroh ka jingdapbiang baïada bad bapynlah jong U Trai Jisu Khrist ba la mihpat!

Ka jingeh ka wan haba ngi pyrshang ban ïaleh hi da lade ïa ki jingpynshoi bad ki jingshah tan jong ka jingim. U bangeit thymmai un shem ba da lade hi baroh u long u bymlah ban im ka jingim Khristan hadien ka jingkha thymmai jong u kumba u la long mynshuwa. Da ka jingmaham shaphang kane ka jait jinglong, U Trai Jisu Khrist U la ong shai: ... *namar khlem ma Nga phim lah leh ei ei ruh em (Ïoannis 15:5).*

Ha ka jingshisha, haba u pyni ïa ka jingbieit jong ka jingpyrshang da lade, u Paul u Apostol u la don ha ka jingshisha ki kyntien kiba tohmet ban kren ha ki bangeit ha

ka thain jong ka Galatia. Ban pynbeit ia ka jingphai dien jong ki na ka nongrim jong U Blei ha ka baiadei bad ka baim da ka jingngeit bad tang da ka jingngeit hi, u Paul u la kylli ia ka jingkylli bymdonkam jubab kaba la thmu ban ialam sha ka jubab kaba la paw hi:

Tang kane keiñ nga kwah ban tip na phi: Phi la pdiang ia U Mynsiem da ki jingleh jong ka hukum, ne da ka jingpynsgew ka jingngeit? Hato phi long ki babieit katta katta? Haba phi la sdang ha U Mynsiem, la pyndep mynta ia phi ha ka doh?(Galatia 3:2 -3).

Da shisha keiñ ki la sdang ia ka jingim bathymmai jong ki ha U Khrist kumba ma phi, phi la leh da ka jingtrei ka jingngeit. Bad dei tang da kata ka juh ka jingngeit bashaniah ba ki lah ban kyrmen ban: *ioh synshar ha ka jingim da uta uwei, uba U Jisu Khrist (Rom 5:17).*

Kaba sngewsih ka long ba ha Galatia, ia ka jingngeit bashaniah ka bakongsan la kylliang da ka jinglyngki jong ka jingpyrshang lade hi kaba pyrkhing. Hynrei, ainguh ia U Blei, lada phi iai bteng ban im ha ka jingshaniah ha U Trai Uba phi la shem thymmai, kata ka jinglong basngewsih kaba la don ha Galatia kam donkam ban long lano lano ka jingiashem jong phi.

U Khrist U Im ha Nga

La sahnarphna ia nga lem bad U Khrist: pynban nga im; hynrei ym ma nga shuh, hynrei U Khrist keiñ U im ha nga ... (Galatia 2:20).

Bad lada U Khrist U don hapoh jong phi, kata ka met ka long ka baiap namar ka pop, hynrei

kata ka mynsiem ka long ka jingim namar ka hok. Hynrei lada U Mynsiem jong uta uba la pynmihpat ïa U Jisu na ki baiap u shong sah hapoh jong phi, uta uba la pynmihpat ïa U Khrist na ki baiap, un pynlong im ruh ïa kita ki met baiap jong phi, da uta U Mynsiem jong u uba shong sah hapoh jong phi (Rom 8:10-11).

*Ha kiba U Blei U la imon ban pyntip katno ka long kata ka jingkyndrei spah ka burom kane ka jingmaïan hapdeng ki Jentil; kaba long keiñ **U Khrist ha phi**, ka jingkyrmen ka burom (Kolossai 1:27).*

Ba U Khrist Un shong da ka jingngeit ha ki dohnud jong phi ... (Ephesos 3:17).

Phi lah ban pynpaw ïa ka jingngeit bashaniah jong phi ha ka jingim bashong sah U Khrist da kaba ong: “Nga ainguh ïa Me Trai Jisu; Me long baroh kaba ngam long. Nga ai jingbit ïa Me ban long kaei kaba Me long ha nga bad lyngba jong nga.” Ka jingshisha bakhraw jong ka jingim Khristan jong phi ka long ba U Blei U la pynkynriah ïa ka jingkitkhlieh na ka bynta ka jingjop jong phi sha Uwei pat – U Trai Jisu Khrist! U Jisu U long tang ma U uba ïabiang ban ïakynduh ïa ki jingpynshoi bad ki kabu jong ka jingim kaba phi hap ban ïakynduh. Ka long kaba lah ïa phi ban long ‘theolojian’ khlem U Khrist, ka long ka ba lah ïa phi ban long ‘nongïalap’ khlem U Khrist, ka long ka ba lah ïa phi ban long ‘mishoneri’ khlem U Khrist; hynrei ka long ka bym lah long ïa phi ban long Khristan lada U Khrist Um don ha ka dohnud jong phi.

U Jisu U long tang ma U hi Uba lah ban im shisha ïa ka

jingim Khristan. Mynta da U Mynsiem jong U, U la wan da ka baphylla ban shong ha ka dohnud jong phi. Mynta U lah ban leh lyngba jong phi bad na ka bynta jong phi kaei ba phim lah ban leh na ka bynta ïa lade. Uta U Bakhuid U long ka jingkhuid jong phi ha ka pyrthei ka jingawria; Uta Uba long U Nongjop U long ka jingjop jong phi ha ka pyrthei ka jingpynshoi; Uta Uba long ka jingieit U long ka jingieit jong phi ha ka pyrthei bawad tang ïa lade. Shisha, Uta Uba long *ka jingmihpat bad ka jingim* U long mynta ka jingim Khristan jong phi hi.

Katba phi buh ïa ka jingim jong phi da ka jingsngewrit ha U Trai Jisu, Uba la wan ban *wad bad ban pynim ïa kaba la jah noh (Loukas 19:10)*, phi lah ban shaniah ruh ha U ban wad bad ban pynim ïa ki mynsiem ba la jah lyngba jong phi! Ka jingim ka long kaba shitrhem shisha haba ki bangeit ki shem ba ki long ka lad jong ka jingim jong U sha kiwei pat ki briew.

Kynmaw – wat la U Jisu U la leit phai pat sha Bneng – Um shym la weng noh ïa lade na phi. Mynba u la iehnoh ïa la ki synran ha pyrthei, U la ong ha ki:

Sa tang shibit arbit, te kata ka pyrthei kan ym ïoh khmih ïa nga shuh; hynrei phi phin ïoh khmih ïa nga: namar ba nga nga im, phi ruh phin ïoh im. Ha kata ka sngi phi phin ïoh tip ba nga long ha uta U Kpa jong nga, bad maphi ha nga, bad ma nga ha phi (Ïoannis 14:19-20).

Mynta phi lah ban kylli, “Kumno ki jingpyndap baroh ba U Blei U la ai ïa nga ha U Khrist ka wan long ka bashisha bad balah ban pyndei ha ka jingim jong nga?” Kata ka long

ka jingkylli ka babha. Ka ithuh ïa ka kharai baiar hapdeng ka jingngeit kaba tang ha khlieh bad ka jingngeit kaba phi lah ban mad. Ka jingkylli ka pyni ruh ïa ka jingkwah bajylliew jong phi ïa ka jingngeit ka batrei kam. Ka jubab ka basuk ka long ba ïa ka jingim bajop U Khrist la pyllait lyngba ka jingjubab u bangeit ïa ka jingai-nguh. Ka jingngeit bashisha ka ong borabor, “Khublei.”

Kum ka nuksa, ka rukom ka babha tam ba phi lah ban pyni ïa ka jingngeit bapynim jong phi ha U Khrist ka long ban ainguh ïa U ba la map ïa ki pop jong phi. Mynta, phi lah ban ainguh ruh ïa U na ka bynta ka jingshisha ba Un long ha phi thik kumba phi donkam ha ka por ba phi donkam ïa ka. *Hynrei khlem ka jingngeit ym lah ban pynsngewbha ïa U [Blei] (Hebru 11:6)*. Kumba phi thrang ban pynsngewbha ïa U, im ka jingim jingngeit jong phi da ka jingainguh borabor ha U Trai Jisu na ka bynta ka jingdapbiang jong U ha baroh kiei kiei.

Haba U Petros U la thoh sha ki Khristan kiba namar ka jingïaineh jong ki ha U Trai Jisu ki la shah ïa ka jingpynshitom bein, u la kyntu: *Hynrei to pyndonburom* [buh kyrpang; pynkhrav; ai synshar pura sha] ïa *U Khrist kum U Trai ha ki dohnud jong phi ... (1 Petros 3:15)*. Hangta kein ka don ka jingbymbuhrieh jong U Blei shaphang kumno ban leh haba ïakynduh ïa ka jingpynshitom bein na ka bynta ka jingngeit jong phi. To sngew skhem ba U Jisu U long U Trai ka jingim jong phi.

Phi lah ban kynmaw ba kawei na ki kyrteng jong U Blei ha ka Testament Barim ka dei Adonai. Adonai ka mut Trai ha ka jingmut ba U long U Kynrad jong nga. Ka dei kane ka jingmut jong *U Trai U Blei* kum U Kynrad jong nga ba u

Petros u la pyndonkam haba u kyntu ia ki bangeit da kaba ong: *to pyndonburom ia U Khrist kum U Trai ha ki dohnud jong phi.*

Katba U Trai Jisu U long u kynrad jong ka jingim jong phi phin sngew kmen ia ka jingiasyllok lem baiaineh jong U. Da kumta keiñ phin long ki balah shisha ban shaniah ha U ia ki jingdawa ba man la ka sngi bad ki kabu ha ka jingim jong phi. Kumba u nongthaw jingrwai, u George Matheson, u la thoh:

Pynlong ia nga u koidi, Trai,
 Bad kumta nga ioh laitulid;
 Pynbor ia nga ban aiti ia ka waitlam,
 Bad ngan long u nongjop keiñ.

Ha pyrshah ia ka jingpyrkhat ba long paidbah shaphang ka jinglaitluid, ia ka jinglaitluid bashisha ym lah ban shem ha ka jingdon jong nga ia ka hok ban leh ia kaei ba nga kwah. Pynban lah ban shem ia ka ha ka jingdon jong nga ia ka bor ban leh ia kaei kaba nga dei ban leh! Kynmaw ki kyntien jong u Apostol Paul uba la ong: *Nga lah ban leh ia kiei kiei baroh ha uta uba pynshait bor ia nga (Philippi 4:13)*

Ha ka por ribaibal ha Northern Ireland ha ka snem 1859, da ki hajar ki briew ki la wan sha U Khrist. Kito kiba la kylla ki la pynpaw ia ka jingaiti bashimet bad ba-adkar jong ki ha U Khrist da kaba ki soi ia ka 'Jingkutjingmut ka Jingngeit.' Ha kato ka por, shibun ki briew ki la ioh ban mad ia U Trai ba la mihpat uba wanrah ia kaba kum kane ka jingpynkylla ia ka jingim kaba la pynkylla dur shisha ia ka rukom im ha ka ri.

Wat la kam don kaei kaei kaba yn ai buskit ha kaba soi ia kum kane ka jingthoh, lehse ha kane ka por kan long kaba

iarap na ka bynta jong phi ruh, ban pynskhem ia ka jingjubab jong phi sha U Blei da kaba phi soi ha kane ka kot ha ki sla ki babud.

Te U Blei ka jingsuk uba la wallam pat na ki baiap ia U Nongap u bakhraw ki langbrot, da ka snam ka jutang bynjukut, ia U Jisu U Trai jong ngi keiñ un pynjanai ia phi ha ka jingleh babha baroh, ia kaban leh ia ka mon jong u, da kaba trei ha phi ia kata kaba pynsgewbha eh ha khmat jong u, da U Jisu Khrist; ha uba to long ka burom sha ki bymjukut ki bymjukut: Amen (Hebru 13:20–21).

Ka Shithi na Hungary

“Khublei Shibun eh na ka bynta ka jingphah sha nga ia ka Baibl Bakhuid ryngkat bad ka kot da u Richard A. Bennet: Ka Jingwad Jong Phi ia U Blei.

“Nga la dep pule ia kane ka kot bad nga la khmih ruh ia baroh ki jingkdew na ka Baibl.

“Ka Jingwad Jong Phi ia U Blei ka la iarap ia nga shibun ban pynshai ia kaei ba nga dei ban ngeit bad balei ba nga dei ban ngeit. Mynta nga long ka bangeit bad, da ka jingiarap jong kane ka kot, nga la pynlong ia ka jingaiti baroh shi jingim da ka jingngeit.”

-ka kaiphot ba la pynkylla ktien bad phah da ka Trans World Radio

Te ban iarap ia phi ba phin pynlong ia la ka jong

*Ka Jingkutjingmut ka
Jingngeit*

Ki dkhot Baibl la buh jingthoh jingkynmaw ka ki sla
171 haduh 173

Ka Jingkutjingmut ka Jinggeit jong Nga

Nga shim ia U Blei U Kpa ban long U Blei jong Nga
*Phi la phai sha U Blei na ki bleithaw, ban shakri ia
U Blei baim bad bashisha. (1 Thessoloni 1:9)*

Nga shim ia U Jisu Khrist ban long U Trai bad U
Nongpynim jong nga
*İa une, U Blei u la kyntiew sha ka kti kamon jong u
ban long U Syiem bad U Nongpynim, ia kaban ai ka
jingkylla kaba mut ... bad ka jingmap ia ki pop.
(Kam ki Apostol 5:31)*

Nga shim ia U Mynsiem Bakhuid ban pyndap ia nga da
ka Jingieit U Blei
*Naba ia ka jingieit U Blei la theh iar noh buk buk ha
ki dohnud jong ngi da U Mynsiem Bakhuid, ia uba la
ai noh ha ngi. (Rom 5: 5)*

Nga shim ia ka Ktien U Blei ban long ka ain jong nga
*Ka jingthoh baroh ka long kaba la pyrsad mynsiem
da U Blei, bad kaba myntoi ia ka jinghikai, ia ka
jingsneng, ia ka jingpynbeit, ia ka jingpynmlie
kaba ha ka hok: khnang ba u briew jong U Blei un*

*ioh long janai, haba la pyndap biang ia u sha ka
jingleh babha baroh. (2 Timothi 3: 16,17)*

Nga shim ia ki Briew jong U Blei ban long ki Briew jong
nga

*Ki briew jong pha kin long ki briew jong nga, bad U
Blei jong pha un long U Blei jong nga. (Ruth 1:16)*

Nga aiti ia lade baroh sha U Trai

*Namar ym don uwei na ngi u baim kynti ia
lade....namar la ngi ioh im te, ngi im keiñ ha U Trai;
lane la ngi iap ruh, ngi iap keiñ ha U Trai: namar
kata te la ngi im ne la ngi iap ruh, ngi long ki jong U
Trai. (Rom 14: 7,8)*

Bad nga leh khnang ia kane

*To jied phi ha kane ka sngi iano phin shakri ... hynrei
ma nga bad ka iing jong nga ngin shakri ia U Trai.
(Joshua 24:15)*

Bad da ka jingsngur mynsiem

*Ha ka jingkhuid bad ha ka jingsngur bariewblei, ym
ha ka jingstad bakynja doh, hynrei ha ka jingaiei U
Blei, ngi la pyniaid ia lade ha ka pyrthei. (2 Korinth
1:12)*

Bad da ka jinglaitluid

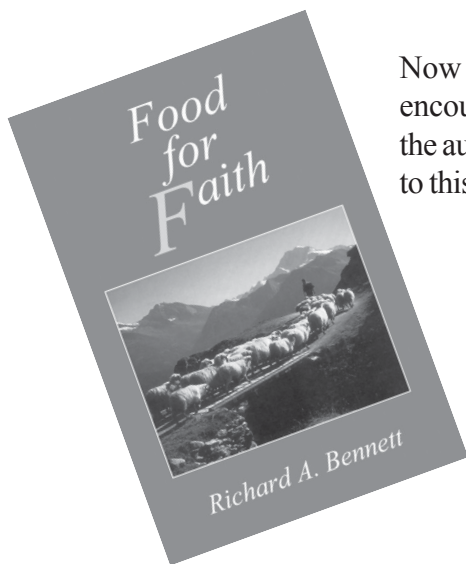
*Ki briew jong me ki aiti sngewbha ia lade ha ka sngi
ka bor jong me.... (Salm 110:3)*

Bad junom duh

*Uei uban pyniakhlad noh ia ngi na ka jingieit ka
jong U Khrist? Ka lanot lane ka jingthngan, lane ka
jinglyngkhuit, lane ka jingma, lane ka
waitlam?(Rom 8:35)*

Soi Kyrteing: _____

Tarik: _____

Now you are encouraged to read the author's sequel to this book:

Food for Faith

Just as a person could be fascinated with recipes in a cookbook and yet die of starvation, so one can be fascinated with biblical 'recipes' for successful living and still remain spirituality malnourished!

Food for Faith is a biblical manual written to help you digest the Word of God from your hand - to your head - to your heart.